

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Pavla Houdková

**Možnosti cestovního ruchu při regeneraci
brownfieldů v periferních oblastech**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Martinát, Ph.D.

Olomouc 2023

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Pavla Houdková (R21881)

Studijní obor: Geografie a regionální rozvoj

Název práce: Možnosti cestovního ruchu při regeneraci brownfieldů v periferních oblastech

Title of thesis: The possibilities of tourism in the regeneration of brownfields in peripheral areas

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Martinát, Ph.D.

Rozsah práce: 116 stran, 2 vázané přílohy

Abstrakt: Diplomová práce se zabývá tématem cestovního ruchu při regeneraci brownfieldů. Zaměření práce je specificky na periferní oblasti, kde cestovní ruch tvoří významnou položku a potenciál pro rozvoj území. V první části práce bude zhodnocen význam, možnosti, ale i bariéry pro cestovní ruch při regeneraci brownfieldů z pohledu dostupné literatury. Dále bude vytvořena databáze regenerací na cestovní ruch v periferních oblastech, která bude analyzována. Následně budou vybrány dva realizované projekty regenerace na cestovní ruch s provedením hlubšího výzkumu za využití kvantitativních a kvalitativních metod. Výsledkem práce bude seznam doporučení pro investory pro plánování a realizaci projektů regenerace brownfieldů se zaměřením na cestovní ruch.

Klíčová slova: brownfield, regenerace, cestovní ruch, periferní regiony

Abstract: The diploma thesis focuses on the topic of tourism in the regeneration of brownfields. The thesis is specifically focused on peripheral areas, where tourism represents a significant factor and potential for the development of the territory. The first part of the thesis will evaluate the significance, possibilities, and barriers for tourism in the regeneration of brownfields from the perspective of available literature. Furthermore, a database of regenerations for tourism in peripheral areas will be created and analyzed. Two completed projects of regeneration for tourism will be selected for further research using quantitative and qualitative methods. The result of the thesis will be a list of recommendations for investors about planning and implementing brownfield regeneration projects with a focus on tourism.

Keywords: brownfields, regeneration, tourism, peripheral areas

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací na téma „Možnosti cestovního ruchu při regeneraci brownfieldů v periferních oblastech“ vypracovala samostatně pod vedením pana Mgr. Stanislava Martináta, Ph.D. s použitím odborné literatury a pramenů uvedené v příloženém seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....
Bc. Pavla Houdková

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat panu Mgr. Stanislavu Martinátovi, Ph.D., za odborné vedení práce, podnětné rady, ochotu a čas, který mi při tvorbě práce věnoval. Zároveň bych ráda poděkovala panu Ing. Karlu Havelkovi, MSc. a Ing. Františku Jiráskovi za poskytnutí cenných informací k tématu práce. V neposlední řadě mé poděkování patří rodině a blízkým, kteří mi byli podporou po celou dobu studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Pavla HOUDKOVÁ**
Osobní číslo: **R21881**
Studijní program: **N0532A330021 Geografie a regionální rozvoj**
Téma práce: **Možnosti cestovního ruchu při regeneraci brownfieldů v periferních oblastech**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je posoudit možnosti, jaké skýtá cestovní ruch pro regeneraci ploch a objektů, které byly dříve ekonomicky využívány, nyní však zůstávají z nejrůznějších důvodů opuštěny a na své využití teprve čekají (tedy ploch brownfieldů). Zaměření práce je specificky na periferní oblasti, kde lze detekovat zřejmý nižší stupeň ekonomického rozvoje a kde cestovní ruch tvoří významnou položku, ale také potenciál pro rozvoj území. V první části práce bude zhodnocen význam, možnosti, ale i bariéry pro cestovní ruch při regeneraci brownfieldů z pohledu dostupné literatury. Dále bude vytvořena databáze regenerací na cestovní ruch v periferních oblastech, která bude analyzována. Budou také vybrány cca dva provedené projekty regenerace na cestovní ruch, kde bude proveden hlubší výzkum za využití kvantitativních i kvalitativních metod. Výsledkem práce bude seznam doporučení pro investory ze soukromé i decizní sféry, jak postupovat při výběru lokalit brownfieldů, které mají být regenerovány pro cestovní ruch.

Rozsah pracovní zprávy: **20 000 – 24 000 slov**
Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

DOLEŽALOVÁ, L. (2015). Regenerace brownfieldů. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha.

KADEŘÁBKOVÁ, B., PIECHA, M. (2009). Brownfields – jak vznikají a co s nimi. C. H. Beck, Praha.

MARTINÁT, S., KREJČÍ, T., KLUSÁČEK, P., DOHNAL, T., & KUNC, J. (2014). Brownfields and tourism: contributions and barriers from the point of view of tourists. In Proceedings of conference Public recreation and landscape protection-with man hand in hand. utok.mendelu.cz/sites/default/files/data/USERS/u24/2014_RaOP_1st part.pdf#page=59

NAVRÁTIL, J., KREJČÍ, T., MARTINÁT, S., PASQUALETTI, M. J., KLUSÁČEK, P., FRANTÁL, B., & TOCHÁČKOVÁ, K. (2018). Brownfields do not „only live twice“: The possibilities for heritage preservation and the enlargement of leisure time activities in Brno, the Czech Republic. *Cities*, 74, 52-63. Brownfields do not „only live twice“: The possibilities for heritage preservation and the enlargement of leisure time activities in Brno, the Czech Republic - ScienceDirect

VOJVODÍKOVÁ, B. (2012). Brownfieldy – specifika, okolí a ideje. Professional Publishing, Praha.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Stanislav Martinát, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 31. ledna 2022
Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2023

LS.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

prof. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 31. ledna 2022

Obsah

Obsah.....	7
Seznam zkratk	10
Úvod.....	11
1 Cíle a metody práce	12
1.1 Cíle práce.....	12
1.2 Metody práce	12
1.2.1 Databáze regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch v periferních oblastech 12	
1.2.2 Vymezení zájmového území případových studií	13
1.2.3 Dotazníkové šetření.....	14
1.2.4 Polostrukturovaný rozhovor.....	14
2 Teoretický rámec práce.....	15
2.1 Vymezení pojmu brownfield	15
2.2 Vznik brownfieldů.....	16
2.2.1 Vznik brownfieldů v České republice	16
2.3 Typologie brownfieldů	18
2.3.1 Klasifikace z hlediska ekonomického potenciálu (A-B-C model).....	18
2.3.2 Klasifikace z hlediska ekonomické atraktivity území.....	19
2.3.3 Klasifikace z hlediska interpretace.....	20
2.3.4 Klasifikace z historického hlediska.....	21
2.3.5 Klasifikace z hlediska původního využití	22
2.3.6 Klasifikace z hlediska ekologické zátěže	23
2.4 Dopady existence brownfieldů	24
2.5 Regenerace brownfieldů	26
2.5.1 Příležitost pro rozvoj území	27
2.5.2 Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu	28
2.5.3 Bariéry regenerace brownfieldů	29
2.6 Řešení problematiky brownfieldů v České republice.....	31
2.6.1 Národní strategie regenerací brownfieldů	31
2.6.2 Národní databáze brownfieldů	31
2.6.3 Aktéři regenerace brownfieldů.....	34
2.7 Význam rozvoje cestovního ruchu v periferních oblastech.....	36
2.7.1 Bariéry rozvoje cestovního ruchu v periferních oblastech.....	37
3 Databáze brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch	38

3.1	Vybrané zahraniční případové studie	42
4	Případové studie – Ústecký kraj.....	45
4.1	Charakteristika města Žatce a okolí.....	46
4.1.1	Demografický vývoj.....	46
4.1.2	Vzdělanostní struktura obyvatelstva	47
4.1.3	Ekonomická situace a (ne)zaměstnanost.....	48
4.1.4	Cestovní ruch a kultura	49
4.1.5	Chmelařství a pivovarnictví na Žatecku.....	50
4.2	Chrám chmele a piva	52
4.2.1	Realizace projektu	55
4.3	Vliv realizace projektu Chrámu chmele a piva na rozvoj území.....	56
4.3.1	Cestovní ruch a kultura	56
4.3.2	Socioekonomická situace	57
4.4	Bariéry projektu Chrámu chmele a piva.....	57
4.5	Vize a plány Chrámu chmele a piva.....	58
4.6	Aplikovatelnost projektu v jiném území	59
4.7	Celkové zhodnocení projektu – SWOT analýza Chrámu chmele a piva	60
4.8	Charakteristika města Most a okolí	61
4.8.1	Demografický vývoj.....	62
4.8.2	Vzdělanostní struktura.....	62
4.8.3	Ekonomická situace a (ne)zaměstnanost.....	63
4.8.4	Cestovní ruch a kultura	63
4.8.5	Historie a vliv těžby hnědého uhlí na Mostecku	65
4.9	Jezero Most.....	67
4.9.1	Rekultivace jezera	69
4.10	Vliv realizace projektu na rozvoj území.....	71
4.10.1	Cestovní ruch a kultura	71
4.10.2	Socioekonomická situace	72
4.10.3	Environmentální přínos	73
4.11	Bariéry projektu jezera Most	73
4.12	Vize a plány projektu jezera Most	74
4.13	Aplikovatelnost projektu v jiném území	74
4.13.1	Celkové zhodnocení projektu – SWOT analýza jezera Most	78
5	Dotazníkové šetření	79
5.1	Výsledky dotazníkového šetření.....	80

5.2	Závěry dotazníkového šetření.....	86
6	Seznam doporučení pro praxi	89
7	Závěr	92
	Summary	94
	Seznam literatury.....	95
	Seznam příloh.....	106
	Seznam obrázků	106
	Seznam tabulek	107
	Přílohy	108

Seznam zkratek

ADEM – Akademie digitální ekonomiky

CABERNET – Concerted Action on Brownfield and Economic Regeneration Network

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DETR – Department of the Environment, Transport and the Regions

EU – Evropská unie

HDP – hrubý domácí produkt

CHCHP – Chrám chmele a piva

KÚÚK – Krajský úřad Ústeckého kraje

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

PPP – public-private partnership

SLDB – sčítání lidu, domů a bytů

SO – správní obvod

SO ORP – správní obvod obce s rozšířenou působností

UNESCO – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu

USA – Spojené státy americké

ÚP – Úřad práce

Úvod

Problematika týkající se brownfieldových lokalit a jejich opětovného využití je v současné době aktuálním tématem mnoha diskusí napříč různými vědními disciplínami. V souvislosti s otázkami udržitelného využívání půdy, rozvoje měst, regionů a ochrany životního prostředí se problematika regenerace brownfieldů dostává do popředí zájmů investorů a dotčených regionů. Přítomnost brownfieldů však nepředstavuje pro dané území pouze socioekonomickou a environmentální hrozbu, ale také příležitost pro jeho budoucí rozvoj.

Téma práce je primárně zaměřeno na potenciál regenerace brownfieldů pro cestovní ruch, jenž jakožto neustále se rozvíjející sektor národního hospodářství představuje významnou roli v rozvoji území ať už s ohledem na jeho ekonomický vývoj, tak na posílení vazeb a identity místní komunity. Cestovní ruch může být zároveň klíčovým předpokladem pro rozvoj lokalit vykazujících nižší stupeň ekonomického rozvoje. Turisticky zaměřená regenerace brownfieldu může výrazně zvýšit atraktivitu regionu pro návštěvníky, místní obyvatelstvo i potenciální investory.

Práce se snaží zhodnotit otázky možností využití cestovního ruchu při regeneraci brownfieldových pozemků, její přínosy, ale také bariéry, které jsou s procesem regenerace brownfieldů obvykle spjaty. Tyto možnosti budou posouzeny z hlediska dostupné odborné literatury a na základě hlubší analýzy dvou vybraných regenerovaných lokalit, prostřednictvím kterých bude interpretován význam turisticky zaměřených regenerací pro rozvoj území, nejčastější výzvy, kterým je během realizace projektu nutné čelit, ale také preference návštěvníků těchto území. V závěrečné části práce budou shrnuty základní principy a doporučení pro investory při plánování a realizaci projektů regenerace brownfieldů zaměřených na cestovní ruch.

1 Cíle a metody práce

1.1 Cíle práce

Hlavním cílem práce je posouzení možností cestovního ruchu pro regeneraci ploch a objektů, jež byly dříve ekonomicky využívány a v současnosti zůstávají z nejrůznějších důvodů opuštěny a na své využití teprve čekají. Práce je zaměřena na periferní oblasti, ve kterých lze detekovat nižší stupeň ekonomického rozvoje a kde cestovní ruch představuje vysoký potenciál pro rozvoj území. Dílčím cílem práce je vytvoření databáze provedených projektů regenerací zaměřených na cestovních ruch v lokalitách, které lze v určitých směrech označit za periferní. Dalším cílem práce je zhodnocení přínosu dvou turisticky zaměřených regenerací brownfieldů ve vybraném území vykazujícím charakteristiky periferního regionu. Vybrané případové studie budou podrobněji analyzovány na základě využití kvantitativních a kvalitativních metod. Nezbytnou součástí práce představuje teoretické zarámování problematiky regenerace brownfieldů zaměřených na cestovní ruch za využití tuzemské a zahraniční odborné literatury.

Závěrečným výstupem bude seznam doporučení pro investory ze soukromé i decizní sféry pro plánování a realizaci turisticky zaměřených projektů regenerací brownfieldů. Tato doporučení budou výsledkem získaných poznatků na základě kvalitativních a kvantitativních metod v komparaci s teoretickými východisky práce.

1.2 Metody práce

1.2.1 Databáze regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch v periferních oblastech

Součástí empirické části práce bylo vytvoření databáze regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch v periferních oblastech. Databáze obsahuje celkem 102 realizovaných tuzemských a zahraničních projektů, doplněných o základní informace o lokalitě, původním a současném využití objektu, době realizace projektu, údaje o vlastnictví a turistické návštěvnosti za rok 2021. Příklady regenerací byly vyhledávány následujícími způsoby:

- pomocí klíčových slov přes internetový vyhledávač Google,
- rešerší české a zahraniční odborné literatury zaměřené na problematiku regenerací brownfieldů,
- vyhledáváním příkladů dobré praxe na webových stránkách společností a projektů zaměřujících se na regeneraci lokalit typu brownfield,

- výběrem z publikací a příruček případových studií regenerace brownfieldů.

Nejvíce lokalit bylo získáno formou vyhledávání klíčových slov přes internetový vyhledávač Google. Jednalo se o klíčová slova a fráze typu: *příklady regenerace brownfields*, *příklady regenerace brownfields na cestovní ruch*, *příklady regenerace brownfields v periferních oblastech*, *příklady dobré praxe regenerace brownfieldů*, *regenerované brownfieldy v ČR*, *zahraniční příklady regenerovaných brownfieldů*, *brownfield regeneration projects*, *brownfields regeneration in Europe* apod. Následně bylo na základě výsledků individuálně prostudováno 10–15 prvních stran s odkazy, které Google vyhodnotil a z nich poté byly vybrány vhodné informace. Stejný postup byl aplikován při vyhledávání odborných tuzemských a zahraničních textů přes Google Scholar.

Další příklady projektů byly zjištěny z webových stránek projektů a společností specializujících se na problematiku regenerací brownfieldů (např. CzechInvest a Timbre). Zde byly vybrány příklady dobré praxe odpovídající podmínkám pro zařazení do databáze. Cenným zdrojem informací byly rovněž publikace případových studií regenerací brownfieldů zpracovaných Regionální rozvojovou agenturou jižní Moravy, kde byly posuzovány jednotlivé publikace v rozmezí let 2006–2020.

Vybrané projekty musely splňovat dvě podmínky – zaměření projektu regenerace na cestovní ruch (popřípadě rekreaci a volnočasové aktivity) a lokalizace projektu v takovém území, jež vykazuje některé znaky periferních oblastí z geografického či socioekonomického hlediska.

1.2.2 Vymezení zájmového území případových studií

V následující části práce byly na základě vytvořené databáze vybrány dvě případové studie určené k podrobnější analýze. Hlavním záměrem při výběru případových studií byla ukázka rozmanitosti řešené problematiky a možnost komparace. Z tohoto důvodu byly zvoleny projekty regenerací s rozdílným původním využitím a současným zaměřením objektu. Obě regenerovaná území se nachází v Ústeckém kraji, v oblastech označovaných jako strukturálně postižené či hospodářsky slabé. Ačkoli se obě případové studie nachází ve stejném kraji, regiony jejich působení vykazují odlišné fyzickogeografické charakteristiky, historii a vývoj. Zatímco region Žatecka je zaměřen spíše na zemědělství, respektive pěstování chmele, jehož tradici se snaží stále posilovat a rozvíjet, region Mostecka naopak svůj průmyslový charakter postupně potlačuje prostřednictvím rekultivací těžbou poškozené krajiny.

1.2.3 Dotazníkové šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zhodnocení vybraných projektů regenerací na cestovní ruch a preferencí z pohledu návštěvníků daných lokalit včetně místních obyvatel. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 227 respondentů, z toho 141 návštěvníků Mosteckého jezera a 86 návštěvníků Chrámu chmele a piva v Žatci (viz tabulka č. 1). Sběr dat probíhal formou přímého oslovování návštěvníků v daném území a prostřednictvím sdílení dotazníků na sociálních sítích Chrámu chmele a piva a statutárního města Most. Dotazník obsahoval celkem 13 otázek. Úvodní část dotazníku se zaměřovala na znalost a povědomí návštěvníků o problematice brownfieldů, poté následovalo 8 otázek vztahujících se přímo k navštívené lokalitě. Závěrečnou část dotazníků tvořily otázky identifikační.

Tab. 1 Základní údaje o šetřených lokalitách.

NÁZEV LOKALITY	PŮVODNÍ VYUŽITÍ	POČET RESPONDENTŮ
Chrám chmele a piva	chmelařství	86
jezero Most	těžba hnědého uhlí	141

Zdroj: vlastní zpracování

1.2.4 Polostrukturovaný rozhovor

V rámci kvalitativních metod práce byla zvolena metoda polostrukturovaných rozhovorů s aktéry rozvoje daného území. Za účelem poskytnutí rozhovoru byl osloven manažer turismu a bývalý ředitel areálu Chrámu chmele a piva v Žatci, pan Ing. Karel Havelka, MSc. a vedoucí odboru investic statutárního města Most, pan Ing. František Jirásek. Cílem rozhovorů bylo získání podrobnějších informací o vybraných projektech regenerací brownfieldů, zhodnocení jejich dopadů na rozvoj území, bariéry projektů a vize budoucího vývoje těchto lokalit.

2 Teoretický rámec práce

2.1 Vymezení pojmu brownfield

Definování pojmu *brownfield* je nezbytné nejen pro pochopení samotné problematiky, ale také pro určení jejího rozsahu a možných řešení. Během vývoje prošel význam termínu mnohými změnami. Definice se neliší pouze napříč státy, ale také účelově napříč institucemi jak v soukromém, tak ve státním sektoru, což je způsobeno různými pohledy na danou problematiku a odlišnými zájmy, které jsou v jednotlivých definicích reflektovány.

Termín pochází z anglické odborné literatury s jistými odlišnostmi v britském a americkém pojetí. Jak uvádí Alker et al. (2000), v britské terminologii pojem *brownfield* původně vznikl jako opak *greenfieldu*¹, později se však definice rozšířila a brownfield byl chápán jako území, jež ztratilo své původní využití a je nyní předmětem rozvoje. Naproti tomu v USA a Kanadě brownfield představoval výhradně kontaminované pozemky (Loures & Vaz, 2016).

V doslovném překladu brownfield znamená *hnědé pole*, tento pojem však může být zavádějící, odkazující například pouze na zemědělské plochy a objekty, a z toho důvodu se v české terminologii neužívá. V českém jazyce tak pro něj neexistuje ustálený jednotný ekvivalent ani definice, ale často bývá nahrazován různými výrazy podle toho, o jaký typ území se konkrétně jedná. Objekty, plochy, areály a lokality tohoto typu tak mohou být popsány pomocí přívlastků jako *opuštěný*, *nevyužívaný*, *zastaralý*, *zdevastovaný*, *znečištěný*, *kontaminovaný* apod. (MŽP, 2007).

Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest a Ministerstvo průmyslu a obchodu (n.d.) shodně definují brownfielddy jako „nedostatečně využívané nemovitosti (pozemky, objekty, areály), které mohou být kontaminovány a nelze je efektivně využívat, aniž by proběhl proces jejich regenerace. Tyto nemovitosti vznikají jako pozůstatky průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity.“

V případě Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) je možné setkat se i s termínem *deprimující zóna* jako českým ekvivalentem k pojmu *brownfield*. MMR jej definuje jako objekt, splňující následující podmínky:

- „Je zanedbaný, opuštěný, nevyužívaný a nelze ho využívat k jeho původnímu ani jinému účelu, aniž by proběhl proces jeho regenerace;

¹ Greenfield, v českém překladu též „zelená louka“ je urbanistický termín obecně označující plochy, které doposud nebyly zastavěny (Alker et al., 2000, s. 52).

- je nefunkční po stavební/technické stránce a nesplňuje základní požadavky na bezpečnost a vlastnosti staveb uvedených v §8 vyhlášky 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby;
- jedná se o objekt/areál, o který nemá zájem soukromá sféra, která by obnovila jeho funkčnost a je nezbytné využít investic z obecních prostředků“ (CzechInvest, n.d.).

Kadeřábková a Piecha (2009) obecně označují za brownfieldy „komplexy, které ztrácejí či již ztratily své původní funkční využití. Obvykle se nachází v blízkosti sídelních útvarů, dosahují rozlohy větší než 2 ha a v převážné míře jsou nositeli ekologické zátěže.“ Jedná se především o bývalé průmyslové a zemědělské areály, krajinu poškozenou těžbou a opuštěné vojenské areály.

2.2 Vznik brownfieldů

Vznik brownfieldů obvykle souvisí s přirozeným ekonomickým cyklem, nicméně se ve zvýšené míře také objevuje jako důsledek změn politických a ekonomických režimů či strukturálních změn. Jako typické příklady Doleželová (2015) uvádí pokles výroby v tradičních průmyslových odvětvích, rozvoj technologií a s tím spojené změny výrobních procesů. Vojvodíková et al. (2012) dodává, že příčiny vzniku brownfieldů jsou daleko rozsáhlejší a zahrnují celou řadu sociálních, ekonomických a politických přeměn současné společnosti.

2.2.1 Vznik brownfieldů v České republice

Jak uvádí Kuda a Smolová (2007), na území České republiky vznikaly brownfieldy v omezené míře již v předválečném období, a to především v důsledku hospodářských krizí. Z hlediska jejich množství autoři rozlišují dvě zásadní etapy vzniku brownfieldů na území České republiky.

Období do konce roku 1989

Českou republiku lze charakterizovat jako historicky průmyslovou zemi. Již v 18. století zde začaly vznikat první manufaktury zaměřené na tradiční odvětví jako je textil, sklárství, potravinářství atd. Největší rozmach průmyslové výroby však nastal s nástupem průmyslové revoluce, což mělo za následek budování nových velkých průmyslových areálů, soustředěných zejména do velkých měst a menší, dříve prosperující závody tak začaly zanikat.

Po 2. světové válce začalo docházet k výrazným změnám v průmyslu především v souvislosti s novým poválečným uspořádáním Evropy. Kunc a Toušek (2001) popisují odklon ČR od stávajícího zaměření průmyslové výroby po roce 1948 a následnou orientaci na těžký průmysl a centrálně plánovanou ekonomiku. Spolu s politicko-ekonomickými změnami souviselo znárodnění průmyslových, zemědělských a dalších podniků. V důsledku minimálních investic se průmyslové podniky stávaly oproti vyspělým státům technologicky zaostalé a vlivem vstupu ČR do Rady vzájemné hospodářské pomoci začalo docházet k obnově pouze upřednostňovaných průmyslových odvětví jako je například elektrotechnika, těžké strojírenství, chemický průmysl, hutnictví a jaderná technika. Vlivem vzniku monopolů a politických rozhodnutí došlo k úpadku malých a středních podniků, které byly koncentrovány do mamutích národních podniků.

Neprůmyslové brownfieldy vznikaly především ve venkovských oblastech a nejvýznamnější bariérou jejich revitalizace byla vlastnická práva. Problém se týkal především bývalých zemědělských objektů, jejichž význam postupně klesal a ačkoli je socialistické organizace ke své funkci stále využívaly, z důvodu nedostatku investic do jejich údržby začínaly chátrat (Kuda & Smolová, 2007).

Období po roce 1989

Privatizace státního majetku a změna majetkoprávních vztahů po pádu komunistického režimu měla za následek výrazný nárůst počtu objevujících se průmyslových, zemědělských a vojenských brownfieldů, jelikož se řada tradičních podniků nebyla schopna novým podmínkám přizpůsobit a skončila v likvidaci. Zároveň v důsledku útlumu železniční dopravy došlo ve větších městech k uvolnění ploch nákladních nádraží a dalších železničních objektů spadajících do vlastnictví Českých drah v centrálních částech měst. Velkou část nově nevyužívaných ploch a objektů představovaly také zařízení občanské vybavenosti, které se vlivem malé privatizace dostaly do soukromého vlastnictví subjektů, které o jejich dlouhodobý provoz nejevily zájem či na něj neměly dostatečné finance (Kuda & Smolová, 2007). Autoři také zmiňují bývalé skládky, jimž brání k budoucímu možnému využití (například pro rekreační účely) kontaminace a chybějící keřová zeleň. Za problematické považují i rozlohově malé zanedbané parky a zelené plochy ve městech, vyznačující se často složitými vlastnickými vztahy a odlišnými představami majitelů o jejich možném využití (Kuda & Smolová, 2007). Tento problém narůstá se zvyšujícím se tlakem na zastavování městských pozemků v atraktivních polohách.

2.3 Typologie brownfieldů

2.3.1 Klasifikace z hlediska ekonomického potenciálu (A-B-C model)

Model ABC, někdy uváděný jako ABC(D), byl vytvořen evropskou sítí CABERNET. Rozlišuje 3 různé typy lokalit podle jejich ekonomického a rozvojového potenciálu (viz obr. 1). V některých pozdějších studiích je model rozšířen také o brownfieldy kategorie D.

Kategorie A (samorozvojové brownfieldy)

Kategorie A zahrnuje nemovitosti a lokality s vysokým potenciálem zisku, jež přitahují zejména soukromé investory. Regenerace těchto oblastí výrazně zvyšuje jejich hodnotu a vynaložené počáteční náklady na regeneraci jsou brzy převýšeny ziskem (Ferber et al., 2006; Vojvodíková et al., 2021).

Kategorie B (potenciálně rozvojové brownfieldy)

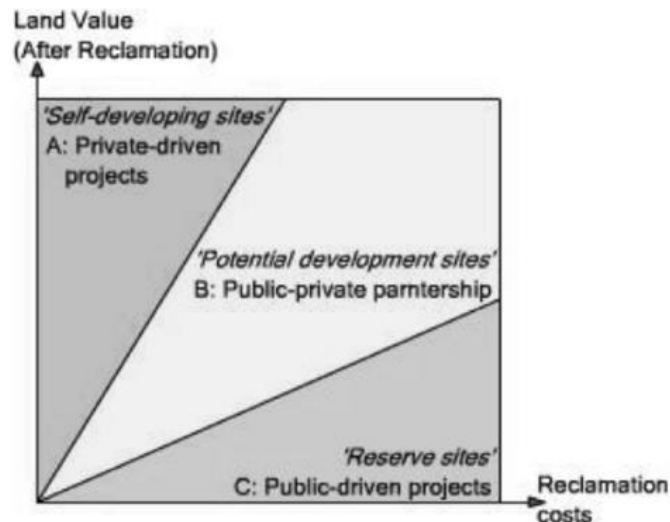
Nemovitosti a lokality, které nejsou dostatečně rentabilní, aby se na jejich regeneraci mohl soukromý sektor podílet samostatně, tudíž se zde očekává partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP). Pro obnovu těchto lokalit je charakteristické koordinované plánování a sdílené financování projektu (Vojvodíková et al., 2021).

Kategorie C (nerozvojové brownfieldy)

Jedná se o takový typ brownfieldů, u kterých jsou předpokládané náklady na regeneraci výrazně vyšší než následný ekonomický výnos. Jelikož obnova těchto lokalit není rentabilní, závisí tak na projektech veřejného sektoru nebo vládních institucí (Vojvodíková et al., 2021).

Kategorie D

Podle Vojvodíkové et al. (2021) se jedná o oblasti, kde nedochází k regeneraci z důvodu neschopnosti veřejného i soukromého sektoru do lokality investovat. Jako hlavní problém těchto lokalit a klíčový faktor pro zařazení do této kategorie uvádí vysokou míru kontaminace. Oproti tomu Doleželová et al. (2014) řadí do kategorie trvale opuštěné pozemky, které nevyžadují žádné investice, ale jejich regenerace může být výsledkem přirozené sukcese.

Obr. 1 A-B-C model. Zdroj: Doleželová et al. (2014).

2.3.2 Klasifikace z hlediska ekonomické atraktivity území

Ekonomická atraktivita území je určována několika faktory, jako například výší poškození objektu, jeho umístěním, sociální úrovní obyvatelstva v dané oblasti apod. Kadeřábková a Piecha (2009) považují tuto klasifikaci za jednu z nejvhodnějších v souvislosti s modelováním vývoje trhu a jednotlivé typy projektů kategorizují následovně:

Projekty s nulovou bilancí (*whitefields*)

Typ brownfieldu, vyznačující se dobrou lokací. V případě jeho regenerace není nutné využití veřejných prostředků a o investice se postará samotný trh.

Projekty s mírnou podporou (*greyfields*)

Tyto brownfieldy se nachází v méně lukrativních lokalitách než předchozí typ a pro jejich regeneraci je zpravidla vyžadována veřejná podpora a intervence buď v nefinanční podobě či formou finanční podpory na pokrytí nákladů projektu.

Nekomerční projekty

Lokality, kde je kladena větší pozornost na sociální a environmentální cíle a kde je očekávána vyšší podpora ze strany veřejných prostředků. Projekty spadající do této kategorie jsou vhodné pro financování prostřednictvím grantů ze strukturálních fondů.

Nebezpečné projekty

Brownfieldy tohoto typu jsou často v havarijním stavu a představují tak riziko pro lidské zdraví a životní prostředí.

Ostatní projekty

Kromě výše uvedených kategorií se množství brownfieldů vyskytuje v nekomerčních oblastech, kde existuje vysoké riziko, že pro ně v budoucnu nebude nalezeno nové vhodné využití v důsledku nízké poptávky. Tyto lokality vyžadují speciální programy zaměřené na jejich navrácení do nezastavěných oblastí přírodního charakteru.

2.3.3 Klasifikace z hlediska interpretace

Loures a Vaz (2016) upozorňují na mnohoznačnost interpretací pojmu brownfieldů a zastávají názor, že definice by měly jasně rozlišovat opuštěné, zchátralé, nedostatečně využívané a prázdné pozemky z důvodu jejich včasné identifikace a následnému nakládání s nimi. Jednotlivé typy definují následovně:

Opuštěné pozemky (*Abandoned land*)

Pozemky, které jsou opuštěné a nevyužívané po určité období. Za opuštěné (*abandoned*) lze považovat pouze v případě, že předtím byly klasifikovány jako prázdné (*vacant*). Jejich problematika často tkví ve snižování tržní hodnoty okolních nemovitostí a zhoršenými socioekonomickými a environmentálními podmínkami.

Kontaminované pozemky (*Contaminated land*)

Pozemky, které měly v minulosti většinou průmyslové využití, což zapříčinilo jejich kontaminaci. Vyznačují se přítomností znečišťujících látek jako jsou například oleje, dehty, těžké kovy, organické sloučeniny, těžební materiály apod. Kontaminace půdy však může být způsobena i vlivem přirozeně se vyskytujících jevů, například v případě znečištění říčních břehů, kdy se zdroj kontaminace nenachází v těsné blízkosti.

Zchátralé pozemky (*Derelict land*)

Území, jež není možné prospěšně využívat bez procesu revitalizace. Ačkoli lze *derelict* přeložit též jako *opuštěný*, opuštěnost je v tomto případě myšlena jako proces úpadku probíhajícího ve 4 fázích:

- neefektivnost území v důsledku zastaralosti,
- absence investic,
- nárůst sociálně patologických jevů v území,
- úplné opuštění a degradace.

Nejčastěji se jedná o bývalé průmyslové a vojenské areály a plochy po těžební činnosti.

Nedostatečně využívané pozemky (*Underutilized land*)

Území, které je sice částečně využíváno, avšak jeho současné využití nenaplnuje jeho potenciál.

Pozemky ležící ladem (*Vacant land*)

Tyto lokality jsou vysvětlovány jako dočasně zastaralé a opuštěné. Může se jednat o parcely jakékoli rozlohy a tvaru, předešle rozvíjené i nerozvíjené a nemusí být nutně poškozeny. Nejčastěji se nachází v rychle se rozrůstajících městech s výraznými demografickými změnami. Pokud v minulosti nedošlo k rozvoji tohoto typu území, ale v současnosti je stále produktivně využíváno pro zemědělství, nemusí být nutně definováno jako brownfield.

2.3.4 Klasifikace z historického hlediska

Grimski a Feber (2001) upozorňují na skutečnost, že dříve byla problematika brownfieldů spojována především s tradičními průmyslovými regiony jako je například Velká Británie, Francie, Německo a Belgie. Avšak je nutné si uvědomit, že přítomnost brownfieldů je důležitým a aktuálním tématem většiny evropských měst a obcí, kde je tato problematika způsobena širokou škálou různých podmínek a okolností. Z tohoto hlediska rozlišují brownfielddy na:

Brownfielddy v tradičních průmyslových oblastech

Z důvodu rapidního poklesu počtu pracovních míst v těžebním, ocelářském a textilním průmyslu na začátku 80. let 20. století zesílila zejména v západní Evropě potřeba realizace širší strukturální změny v průmyslovém odvětví, což zapříčinilo vznik mnoha brownfieldových lokalit, které jsou vzhledem ke své povaze často poměrně rozlehlé a nejrůzněji kontaminované. Jejich revitalizace vyžaduje rozsáhlé sanační a dekontaminační práce s vysokými náklady. V mnoha regionech je jejich problematičnost ještě více umocněna ekonomickým znevýhodněním, tudíž vyžadují zásahy veřejného či vládního sektoru.

Brownfielddy v metropolitních oblastech

Strukturálně silné metropolitní oblasti, vyznačující se dynamickým trhem s pozemky, který podporuje zejména rostoucí sektor služeb. Průmyslová výroba v Evropě, datovaná do 19. století se během procesu rozrůstání měst přesunula do jejich okrajových částí. Ve vnitřním městě tak došlo k opuštění areálů jako jsou například továrny, ale i přístavy či železniční infrastruktura.

Brownfieldy v rurálních oblastech

Lokality, původně související se zemědělskou, lesnickou a hornickou činností, jež byly opouštěny v důsledku poklesu primárního ekonomického sektoru.

2.3.5 Klasifikace z hlediska původního využití

Průmyslové brownfieldy

Vznik průmyslových brownfieldů je datován již do první poloviny 19. století, kdy začalo docházet k soustředování průmyslové výroby do lokalit s vhodnějšími podmínkami a později k přesunu podniků do měst a dalších průmyslových center (Kunc & Tonev, 2015). Kromě prostorových změn však v průběhu času došlo také k významné změně orientace českého průmyslu, kdy v posledních dvou dekadách produkce spotřebního zboží, automobilů a informačních a komunikačních technologií postupně nahradila těžký průmysl (Kadeřábková & Piecha, 2009).

Zemědělské brownfieldy

Mezi brownfieldy v České republice se vyskytuje poměrně četné zastoupení nevyužívaných zemědělských objektů. Jedná se o následek strukturálních změn v zemědělství po roce 1989, kdy došlo ke změnám v majetkoprávních vztazích k půdě a také k omezení rozsahu i změnám struktury zemědělských aktivit. Mezi tyto objekty se nejčastěji řadí prostory bývalých zemědělských družstev a neobdělávané pozemky (Kadeřábková & Piecha, 2006).

Armádní brownfieldy

Kadeřábková a Piecha (2006) spojují vznik armádních brownfieldů v České republice s rušením vojenských posádek Československé lidové armády a s odchodem sovětských vojsk. Jak uvádí Šilhánková (2006), tato situace se týká jak bývalých kasáren, tak samotných vojenských prostor, obvykle zatížených kontaminací a přítomností nebezpečných látek, což může představovat výraznou bariéru pro jejich opětovné využití.

Administrativní brownfieldy

Podle Kadeřábkové a Piechy (2006) se jedná o budovy, které nebyly udržovány z důvodu nedostatku financí a nedostatečného zájmu potenciálních investorů. Šilhánková (2006) dodává, že v centrech velkých měst je mnoho privatizovaných, původně obytných domů, přestavováno na budovy s administrativní funkcí, kterých je pak nadbytek. Výhodou je

obvykle jejich atraktivní umístění, které ale bohužel často souvisí s vysokými nájmy, které mohou potenciální investory odradit.

Rezidenční brownfieldy

Rezidenční brownfieldy jsou podle Šilhánkové (2006) problémem zejména menších měst a obcí ve strukturálně postižených a hospodářsky slabých regionech vykazujících vysokou nezaměstnanost a úbytek stálého obyvatelstva. Tyto brownfieldy jsou často představovány budovami se zanedbaným bytovým fondem, jejichž majitelé nedisponují dostatečnými finančními prostředky na jejich rekonstrukci (Šilhánková 2006).

Dopravní brownfieldy

Vznik těchto brownfieldů souvisí zejména s ukončením provozu některých železničních tratí. Patří sem například železniční nádraží a depa, nevyužívané dopravní cesty a odstavné plochy, autobusová nádraží, čerpací stanice, velkokapacitní garáže apod. (Osoba, 2021).

Důlní a těžební brownfieldy

Uhelné pánve patří k nejrozsáhlejším oblastem v České republice, kde se v důsledku omezení těžby objevilo významné množství brownfieldů. Sanace a regenerace okolní krajiny představuje dlouhodobý a finančně náročný proces, zahrnující obnovu přírodních ekosystémů (Kadeřábková & Piecha, 2009).

Ostatní

Objekty a plochy, které nelze zařadit do předchozích kategorií. Řadí se sem například objekty občanské vybavenosti, služeb či kulturně-historické brownfieldy.

2.3.6 Klasifikace z hlediska ekologické zátěže

Šilhánková (2006) rozlišuje brownfieldy podle (ne)přítomnosti kontaminace a ekologických zátěží následovně:

brownfieldy s ekologickou zátěží – brownfieldy, u nichž po provedení ekologických analýz nebyla zjištěna žádná ekologická zátěž,

brownfieldy s předpokládanou ekologickou zátěží – existuje zde pravděpodobnost ekologické zátěže, nicméně zatím nebyla prokázána,

brownfieldy s existující ekologickou zátěží – objekty, u nichž byla prokázána existence ekologické zátěže.

2.4 Dopady existence brownfieldů

Přítomnost nevyužitých brownfieldů v území představuje významnou překážku pro udržitelný rozvoj obcí, měst i celých regionů. Brownfieldy jsou často charakterizovány komplikovanými vlastnickými vztahy, špatným stavem a existencí ekologických zátěží. Mohou tak představovat značné zdravotní a environmentální riziko (Kadeřábková & Piecha, 2009). Kuda a Smolová (2007) dále dodávají, že existence brownfieldů obvykle zvyšuje také výskyt sociálně patologických jevů v území.

Přítomnost brownfieldů negativně ovlivňuje své okolí z ekonomického, environmentálního i sociálního hlediska. Může zhoršovat image obce či samotného regionu jako místa atraktivního pro život, práci a podnikání (Kadeřábková & Piecha, 2009). Kuda a Smolová (2007) potvrzují, že existence brownfieldu může směřovat k větší míře zanedbanosti nemovitostí v okolí, zvýšené kriminalitě, snížení cen nemovitostí a dalším podobným trendům. Nejčastější problémy spojené s existencí brownfieldů v území jsou shrnuty v tabulce č. 2.

Tab. 2 Základní okruhy problémů existence brownfieldů v území

ASPEKTY	PROBLÉMY
Ekonomické	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zhoršení podnikatelského klimatu ▪ ztráta atraktivity území pro investory a obyvatelstvo ▪ ztráta atraktivity území pro návštěvníky
Finanční	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pokles mimořádných příjmů municipalit ▪ snížení výnosů z místních poplatků ▪ zmenšení objemu místních rozpočtů ▪ pokles daňových příjmů
Územní	<ul style="list-style-type: none"> ▪ deprivace okolí ▪ podporování nové výstavby v nezastavěných oblastech
Ekologické	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ekologické škody a jejich prohlubování ▪ znečištění horninového prostředí ▪ ohrožení kvality znečištěním podzemních vod ▪ kontaminace staveb a technické infrastruktury
Sociální	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zvýšení nezaměstnanosti ▪ sociální úpadek ▪ potřeba sociálních dávek ▪ zvýšení kriminality

Zdroj: Kadeřábková & Piecha, 2009; vlastní zpracování

Kadeřábková a Piecha (2009) rozlišují pět základních okruhů problémů, které brownfieldy způsobují či negativně ovlivňují. První skupinou jsou aspekty ekonomické, kam řadí zhoršení místního podnikatelského klimatu z důvodu nízké atraktivity území pro investory. Ztráta atraktivity území pro návštěvníky je další negativní dopad, který ohrožuje rozvoj cestovního ruchu v dané oblasti, čímž je opět snižován její ekonomický potenciál.

Kromě toho brownfieldy snižují atraktivitu území i pro obyvatelstvo, s čímž se pojí aspekty sociální, zahrnující zvýšené riziko přítomnosti sociálně patologických jevů, konkrétně například zvýšení kriminality a obecně sociální degradaci spojenou s vyšší nezaměstnaností a vyšší potřebou sociálních dávek.

Do finančních aspektů autoři řadí pokles daňové výtěžnosti, pokles výnosu z místních poplatků a mimořádných příjmů municipalit jako jsou například sponzorské dary a také zmenšení objemu místních rozpočtů, s čímž se pojí riziko schopnosti financovat veřejné statky.

Další významnou skupinou jsou územní problémy, jelikož brownfieldy velmi často zabírají podstatnou část zastavěného či zastavitelného území, čímž mohou představovat zásadní bariéru pro další rozvoj obcí a nepřímo tak podporovat rozšiřování nové výstavby na zelené louce a tzv. urban sprawl² s vytvářením tlaku na osobní dopravu a představovat zdroj deprivace svého okolí. Doleželová (2015) dělí územní dopady brownfieldů podle rozsahu jejich výskytu na:

- celoplošný výskyt brownfieldů, typický pro industriální země (například Anglie, Česká republika),
- regionální charakter (například Francie),
- postižení celých měst či jejich částí, kam lze zařadit téměř všechna velká průmyslová a přístavní evropská města.

Poslední, ale neméně důležitou skupinou, jsou ekologické aspekty, jež představují především vznik a prohlubování ekologických škod a zátěží nejčastěji v podobě znečištění horninového prostředí, podzemních vod, kontaminace staveb a technické infrastruktury, což negativně ovlivňuje životní prostředí a může mít i negativní dopady na zdraví člověka (Kadeřábková & Piecha, 2009).

² Urban sprawl, též sídelní kaše, je formou suburbanizace, která je z ekonomického, sociálního i environmentálního hlediska považována za nežádoucí. Je charakterizována jako neřízené a nepromyšlené rozšiřování nové zástavby do volné krajiny. Typickým příkladem sídelní kaše je výstavba komerčních a rezidenčních areálů na okrajích měst (Ouredníček, n.d.)

2.5 Regenerace brownfieldů

V Národní strategii regenerace brownfieldů České republiky (NSRB) je regenerace a revitalizace brownfieldu charakterizována jako „proces, jehož realizací získává nemovitost či celá lokalita znovu možnost využití“ (MPO et al., 2019). Rozsah prací se pak odvíjí od míry poškození dané plochy či objektu, a také od konkrétních potřeb úprav pro nové využití. Projekty regenerací tedy mohou zahrnovat aktivity jako:

- rekultivace – navrácení přírodních funkcí do území,
- sanace – odstranění závad (technických, kontaminace půdy a vody...),
- rekonstrukce – obnovení původního stavu,
- modernizace – dosažení nového technického standardu, včetně technické a dopravní infrastruktury“ (MPO et al., 2019).

Regenerace brownfieldů je velmi komplikovaný a komplexní proces, vyžadující odlišné přístupy v závislosti na konkrétních potřebách dané lokality. Přístupy k regeneraci se liší i v jednotlivých státech. Některé země řeší tuto problematiku prostřednictvím masivních podpůrných národních programů s celostátní či regionální podporou investic, jiné státy zase upřednostňují vytvoření vhodného právního rámce a regulačního systému, jenž umožňuje soukromou iniciativu a odpovědnost (MPO et al., 2019).

Do procesu regenerace vstupují tři základní subjekty:

- veřejný sektor – stát, kraje a obce,
- investoři (developeři),
- uživatelé (Vráblík, 2009).

Podle Vráblíka (2009) je pro proces regenerace brownfieldů klíčová role veřejného sektoru na městské nebo krajské úrovni, jejichž cílem by mělo být provedení regenerace území za co nejnižších nákladů, vyřešení případných ekologických a sociálních problémů území a nabídka těchto lokalit soukromým investorům. Soukromý sektor je charakteristický specifickými požadavky, zaměřenými zejména na maximalizaci zisku z tohoto území. Nicméně je nutno podotknout, že dané území nemůže fungovat bez potenciálních uživatelů, jejichž požadavky jsou klíčové jak pro soukromý, tak veřejný sektor.

Frantál et al. (2014) považuje za jeden z klíčových faktorů, ovlivňujících potenciální investorská rozhodnutí, lokalizaci brownfieldu. Zdůrazňuje, že brownfieldy neexistují samostatně, ale jsou produktem vzájemných vztahů mezi místem a socioekonomickými

procesy. Vondráčková a Pavlas (2007) se ztotožňují s názorem, že umístění brownfieldu má zásadní vliv na možnost jeho budoucího využití, způsobu financování a také charakter a počet potenciálních investorů. Atraktivita brownfieldové lokality pak závisí na vzdálenosti od centra města či obce, její rozlohy a využitelnosti v souladu s lokálními požadavky. V mnoha případech jsou projekty obnovy brownfieldů závislé na podpoře veřejného sektoru v důsledku finanční náročnosti, velké rozlohy, nevýhodného umístění a řadou dalších faktorů (Vondráčková & Pavlas, 2007).

2.5.1 Příležitost pro rozvoj území

Brownfield nepředstavuje pouze hrozbu pro společnost a životní prostředí, ale také nové příležitosti rozvoje území, kdy na rozdíl od výstavby na zelené louce, je regenerace brownfieldů udržitelnější volbou. Díky možnosti využití stávající infrastruktury a ponechání nezastavěných ploch se problematika brownfieldů stává ústředním bodem strategie udržitelného plánování. Hollander et al. (2010) poznamenává, že pro rychle se urbanizující lokality mohou brownfieldy představovat ideální příležitost pro nový rozvoj a využití, které by jinak expandovalo do nenarušené krajiny daleko mimo městská centra. Opětovné využití brownfieldů proto může pomoci vyvážit regionální procesy územního rozvoje tak, aby docházelo k nižší míře zástavby doposud nedotčených ploch a zároveň mohla být regenerována nevyužitá půda. Výsledkem je též nižší uhlíková stopa a udržitelnější vzor lidského osídlení. Novosák a Bednář (2011) shrnují nejvýznamnější pozitiva regenerace brownfieldů v tabulce č. 3.

Tab. 3 Shrnutí pozitiv regenerace brownfieldů

HLEDISKO	POZITIVA
Ekonomické	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zvýšení ekonomické hodnoty brownfieldu a okolních nemovitostí ▪ poskytnutí ploch pro expanzi lokálních podniků ▪ vytvoření nových pracovních příležitostí ▪ zvýšení příjmů místních komunit ▪ prevence zátěží veřejných rozpočtů spojených s přípravou greenfieldů a naplněním legislativních požadavků sanace kontaminovaných ploch ▪ využití stávající infrastruktury
Sociální	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odstranění rizik ohrožujících lidské zdraví ▪ snížení a prevence sociálně patologických jevů ▪ zvýšení atraktivity území ▪ ochrana kulturního a historického dědictví ▪ podpora zájmu a aktivity místních obyvatel
Ekologické	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odstranění rizik ohrožujících životní prostředí ▪ ochrana greenfieldů a prevence záboru půdního fondu ▪ ochrana kvality vodních zdrojů včetně podzemních vod ▪ prevence vzniku nových dopravních toků

Zdroj: Novosák & Bednář, 2011; vlastní zpracování

2.5.2 Potenciál pro rozvoj cestovního ruchu

Odvětví cestovního ruchu představuje významnou a rychle se rozvíjející část národního hospodářství a přináší tak řadu jak pozitivních, tak negativních dopadů na okolní prostředí. Pásková (2009) poznamenává, že na úkor rozvoje turismu je čím dál více obětována původní krajina, která je postupně přetvářena na turistické destinace. V souladu s tímto názorem Collins (1999) zdůrazňuje, že expanze nových turistických oblastí vyžaduje také rozsáhlou infrastrukturu a zároveň upozorňuje na citlivost vůči měnícím se trendům poptávky návštěvníků. Z toho důvodu považuje odvětví cestovního ruchu za vhodnou variantu znovuvyužití brownfieldů. Stejně tak Vráblík (2009) poukazuje na výhody zaměření projektů na terciální sektor, jenž je podle něj klíčovým faktorem pro úspěšný rozvoj vyspělé tržní ekonomiky. Rovněž zdůrazňuje důležitost služeb cestovního ruchu, které mohou přispět k ekonomickému rozvoji daného území.

Vhodnost využití brownfieldů pro turistické aktivity také podporuje skutečnost, že jedním z klíčových omezení cestovního ruchu, který byl identifikován soukromým i veřejným sektorem, je nedostatek vhodných lokalit, především v centru vnitřních měst (DETR, 2000). Martínát et al. (2014) navíc vyzdvihuje historickou a architektonickou hodnotu, jíž řada brownfieldů disponuje. Ačkoli však historická a architektonická hodnota brownfieldů vytváří ve spojení s lokalizací v centrech měst velký potenciál pro jejich opětovné začlenění do živého městského organismu, je podle Navrátila et al. (2018) turistický potenciál brownfieldů stále podceňován. Steinführer et al. (2010) však považuje využití těchto brownfieldů pro účely turismu a volnočasových aktivit za jednu z možností, jak přispět k udržitelnému rozvoji měst a jako další pozitivum zmiňuje možný přínos v dekoncentraci turistů z přetížených destinací.

2.5.3 Bariéry regenerace brownfieldů

Proces regenerace brownfieldů je doprovázen řadou bariér, které činí projekty na regeneraci komplikované, zdlouhavé, finančně nákladné a rizikové. Související problémy pak odrazují potenciální investory, kteří nemohou nebo nejsou ochotni přijmout rizika, která pro ně využití brownfieldových pozemků představuje (Ferber et al., 2006). Novosák a Bednář (2011) vymezují 4 základní okruhy bariér regenerace brownfieldů v tabulce č. 4.

Tab. 4 Shrnutí bariér regenerace brownfieldů

HLEDÍSKO	BARIÉRY
Rámcové podmínky problematiky brownfieldů	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nízká informovanost o problematice brownfieldů ▪ konkurence greenfieldů ▪ nejasná orientace veřejných politik a programů ve vztahu brownfieldů a greenfieldů ▪ omezené množství veřejných finančních zdrojů určených k podpoře rozvoje brownfieldů ▪ nevhodné nástroje veřejného sektoru v souvislosti řešení problematiky vlastnických vztahů ▪ nevhodně nastavená legislativa týkající se obnovy brownfieldů včetně nedostatečné flexibility sanačních metod
Aktéři	<ul style="list-style-type: none"> ▪ úroveň kooperace mezi zúčastněnými skupinami aktérů ▪ nereálné představy vlastníka o hodnotě brownfieldu ▪ neochota vlastníka prodat nebo pronajmout brownfield ▪ kontraproduktivní postoj veřejného sektoru ▪ nesouhlas místního obyvatelstva s plánovaným využitím ▪ postoje environmentálních či památkářských zájmových skupin
Specifická rizika a náklady projektů regenerace brownfieldů	<ul style="list-style-type: none"> ▪ náklady primárního ekologického hodnocení brownfieldu ▪ finanční náklady spojené se sanací ▪ časové náklady sanace ▪ časová a finanční nejistota spojená se sanací ▪ riziko spojené s odpovědností za případné environmentální škody
Atributy brownfieldů	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zbytkové využití ▪ kontaminace území ▪ nedostatečná rozloha ▪ nevyhovující stav budov a infrastruktury ▪ nevyhovující charakteristiky existující zástavby ▪ komplikované majetkoprávní vztahy ▪ finanční zatíženost ▪ lokalizace vzhledem k dopravní infrastruktuře ▪ nízká atraktivita lokality

Zdroj: Novosák & Bednář, 2011; vlastní zpracování

Schultz a Dosch (2005) považují za jednu z hlavních bariér naplnění cílů ochrany půdního fondu nezájem a nedostatečné povědomí o problematice brownfieldů mezi veřejností. Významnou překážkou regenerace brownfieldů se mohou stát rovněž rámcové podmínky definované veřejným sektorem.

Podle Martínata et al. (2014) je zásadní bariérou regenerace potenciální kontaminace území. Oproti projektům na zelené louce je regenerace brownfieldů spojená s dodatečnými náklady sanace dříve využívaných ploch. Bartsch a Collaton (1997) považují tyto náklady za hlavní příčinu nezájmu potenciálních investorů o regeneraci brownfieldů.

Novosák a Bednář (2011) zdůrazňují také vliv vztahu aktérů k dané lokalitě, konkrétně postoj vlastníků k novému využití brownfieldu. Problémem jsou zejména nepřiměřené představy vlastníků o hodnotě objektu či pozemku a neochota jej prodat či pronajmout v domnění zvyšování hodnoty nemovitosti. Velmi časté komplikace spočívají také v nejasnosti vlastnických vztahů.

Způsob předchozího využití může utvářet nejistotu potenciálního zájemce o regeneraci opuštěné lokality, což následně zhoršuje časové, finanční i organizační parametry projektů vztažených k obnově brownfieldů. Celý proces regenerace je navíc komplikován jednak nejistotou týkající se odpovědnosti za neznámé náklady plynoucí z kontaminace území a jednak nejistotou časového finančního rámce sanačních prací s ohledem na možné změny regulativ. Komplikovaná, náročná a často zdlouhavá sanace starých ekologických zátěží výrazně prodlužuje přípravnou fázi investic (Vondráčková & Pavlas, 2007). Zároveň náklady na likvidaci zchátralých objektů a obnovu mohou být často vyšší, než by byly náklady na stavbu nového objektu (Petruccová, 2007).

Za překážku při regeneraci brownfieldů však lze považovat i samotné charakteristiky brownfieldových lokalit. Novosák a Bednář (2011) poukazují na fakt, že velké společnosti preferují spíše velké plochy s dobrým silničním napojením a levnou, nízkopodlažní zástavbou. Brownfieldy v městských oblastech se však často nachází v zastavěných částech centra města, kde již není možné stávající prostory rozšířit, jejich napojení na silniční síť není ideální a většinou se navíc jedná o vícepodlažní zástavbu

Klusáček et al. (2011) také upozorňuje na důležitost vnímání brownfieldových pozemků veřejností, jelikož jsou velmi často logicky vnímány negativně a s určitými předsudky, což je dáno hlavně špatným stavem budov a výskytem sociálně patologických jevů v jejich blízkosti. Problematikou percepce brownfieldů veřejností se dále zabývají Levi a Kocher (2006), podle

kterých má vnímání rizik brownfieldů veřejností a její ochotě podporovat nové využití lokality, na budoucnost těchto ploch silný vliv.

Rozvojové předpoklady mohou být dále komplikovány zbytkovým využitím a lokalizací v částech měst, kde se koncentrují obyvatelé nižšího sociálního statusu. Vondráčková a Pavlas (2007) dodávají, že s nedostatečnou motivací investorů se mnohem častěji potýkají menší města a chudší regiony, kde investoři vyhledávají spíše bezproblémové a levnější zelené louky.

Ferber et al. (2006) uvádí, že bariéry samy o sobě nemohou být odstraněny pokud:

- soukromí investoři nevidí v brownfieldech potenciál pro investice,
- bude chybět dostatečná koordinace, vedení a strategie na státní úrovni,
- město nebude mít v postavení k problematice brownfieldů vedoucí roli,
- bude pokračovat neporozumění společnosti ve spojitosti s tímto tématem.

Autor za klíčový faktor pro odstranění bariér opětovného využití brownfieldů považuje zvyšující se potřebu koordinace na národní, regionální a lokální úrovni. Podstatné je jasné stanovení měřítek, politiky a administrativních spojení a produktivního užití soukromého kapitálu (Ferber et al., 2006).

2.6 Řešení problematiky brownfieldů v České republice

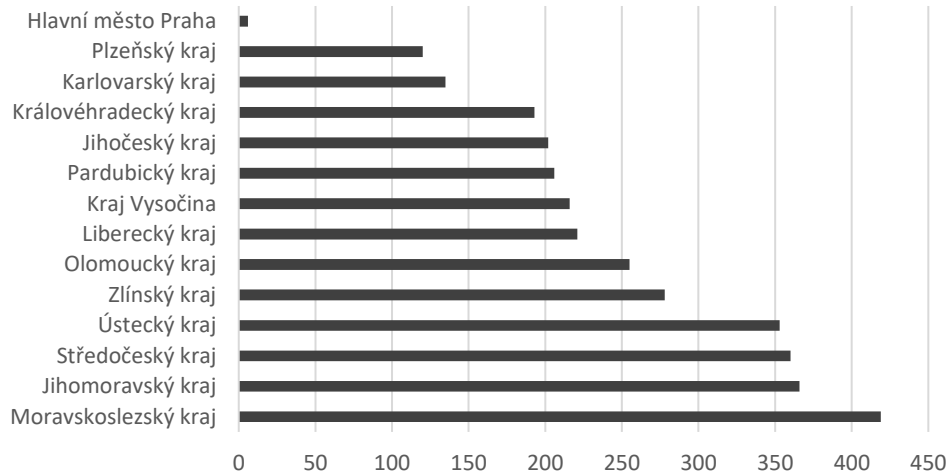
2.6.1 Národní strategie regenerací brownfieldů

Národní strategie regenerací brownfieldů je dokument vytvořený ve spolupráci Agentury pro podporu podnikání a investic CzechInvest, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí. Strategie stanovuje vizi a cíle řešení problematiky brownfieldů pro období 2019–2024, jež jsou rozděleny do 4 tematických oblastí: organizace (i), finanční podpora (ii), územní opatření (iii), vzdělávání, výzkum a osvěta (iv). Strategie dále obsahuje základní informace a vysvětlení pojmů vztahujících se k problematice regenerace brownfieldů v České republice, analýzu stavu revitalizace brownfieldů, cíle, opatření a implementace (MPO et al., 2019).

2.6.2 Národní databáze brownfieldů

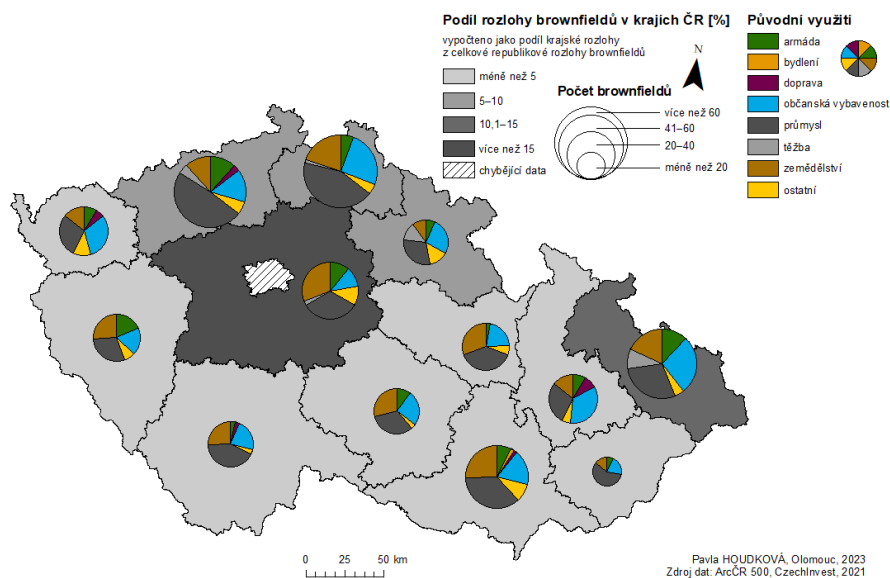
Cílem Národní databáze brownfieldů (NDB) je evidence a shromažďování informací o nevyužívaných lokalitách, splňujících definici brownfieldů stanovenou Ministerstvem pro místní rozvoj a Agenturou CzechInvest. Databáze poskytuje přehled o počtu, charakteru a vývoji brownfieldů v České republice především pro účely nabídky brownfieldů jako

investičních příležitostí. Databáze vznikla postupnou aktualizací vyhledávací studie z roku 2007, jejíž cílem bylo vytipování a zmapování cca 100–250 brownfieldových pozemků v každém kraji viz obrázek č. 2 (CzechInvest, n.d.).

Obr. 2 Počet brownfieldů evidovaných v Národní databázi brownfieldů v roce 2020. Zdroj: CzechInvest, 2020; vlastní zpracování.

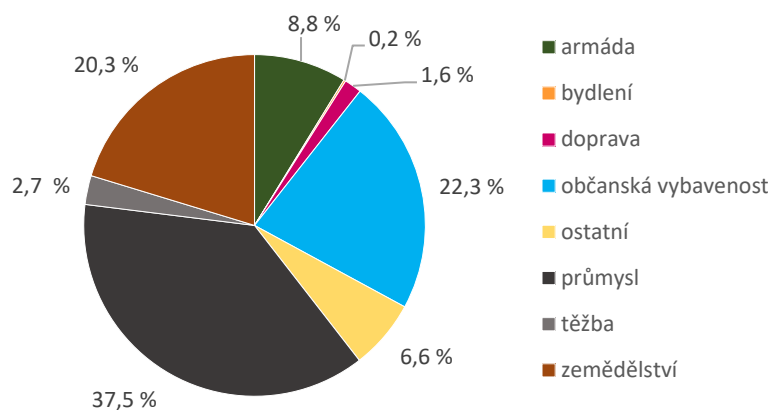
V říjnu roku 2020 bylo v databázi evidováno celkem 3 330 brownfieldových lokalit, z toho nejvíce v Moravskoslezském (419), Jihomoravském (366), Středočeském (360) a Ústeckém kraji (353). Je však nutno podotknout, že reálný počet brownfieldů na území republiky je mnohonásobně vyšší a dosahuje desetitisíců.

Obr. 3 Počet a struktura brownfieldů publikovaných v Národní databázi brownfieldů za rok 2021; vlastní zpracování.

Z celkového počtu těchto lokalit je tedy v databázi publikován pouze jejich zlomek. K červnu roku 2021 bylo zveřejněno konkrétně 547 brownfieldů. Jedná se o lokality, u kterých se podařilo získat souhlas majitele ke zveřejnění (CzechInvest, 2020) a je nutno zdůraznit, že tyto hodnoty zdaleka neodráží reálný počet existujících brownfieldů, ale slouží hlavně jako přehled a nabídka pro potenciální investory. Většina krajů eviduje také databáze brownfieldů podle vlastních kritérií a pro své vlastní účely.

Jak znázorňuje obrázek č. 3, největší počet publikovaných brownfieldových lokalit je evidován v pohraničních krajích, charakteristických bývalou intenzivní těžební nebo průmyslovou činností – Libereckém (71), Ústeckém (68) a Moravskoslezském (66). Nejvyšší zastoupení zde mají brownfieldy s původním průmyslovým využitím, významnou část tvoří i objekty bývalé občanské vybavenosti, zemědělství a armády. Z celkového počtu publikovaných brownfieldů v ČR dominují původně průmyslové areály (37,5 %), plochy občanské vybavenosti (22,3 %) a zemědělské pozemky (20,3 %). Strukturu původního využití brownfieldů publikovaných v Národní databázi brownfieldů znázorňuje obrázek č. 4.

Obr. 4 Struktura původního využití brownfieldů publikovaných v Národní databázi brownfieldů v roce 2021. Zdroj dat: CzechInvest, 2021; vlastní zpracování

2.6.3 Aktéři regenerace brownfieldů

Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest

Agentura CzechInvest, příspěvková organizace Ministerstva průmyslu a obchodu, je jednou z veřejných institucí, která se v současné době věnuje problematice na celostátní úrovni brownfieldů nejvíce. Mezi služby CzechInvestu patří například:

- mapování lokalit vhodných pro realizaci projektů,
- správa a příprava podkladů pro NDB,
- zpracovávání odborných analýz,
- poskytování poradenství v oblasti regenerace brownfieldů,
- nabídka brownfieldových lokalit jako investičních příležitostí.
- organizace seminářů, workshopů a konferencí o regeneraci brownfieldů,
- šíření příkladů dobré praxe (CzechInvest, n.d.).

Ministerstvo životního prostředí (MŽP)

Kompetence Ministerstva životního prostředí představují v oblasti ochrany přírody a krajiny významnou roli. Ministerstvo životního prostředí je zároveň řídicím orgánem Operačního programu životní prostředí, v němž je pro problematiku obnovy brownfieldů nejvýznamnější oblastí právě odstraňování starých ekologických zátěží (Doleželová, 2015).

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR)

V oblasti brownfieldů se Ministerstvo pro místní rozvoj zaměřuje na územní plánování, stavební řád, regionální rozvoj a využívání evropských strukturálních a investičních fondů. Mimo jiné bere danou problematiku v potaz ve strategických a koncepčních dokumentech (Doleželová, 2015).

Ostatní ministerstva

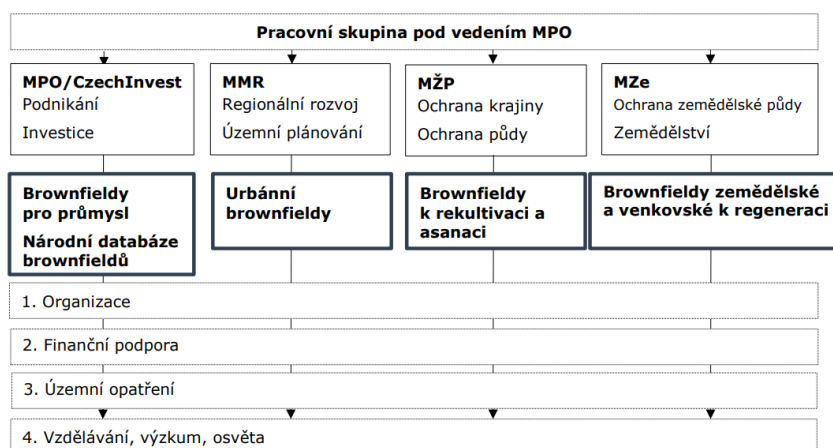
Ministerstvo financí – významný aktér z hlediska správy státního rozpočtu, prostředků z privatizace, tvorby fiskálních nástrojů apod. (Doleželová, 2015).

Ministerstvo zemědělství – státní zemědělský a intervenční fond je důležitým orgánem administrujícím Program rozvoje venkova, z něhož byla v minulých letech čerpána významná část finančních prostředků na regeneraci zemědělských pozemků (Doleželová, 2015).

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy – v programovém období 2011–2014 byl podpořen projekt Partnerství pro české brownfieldy, jehož cílem bylo vytvoření sítě kontaktů

odborníků a firem zabývajících se problematikou brownfieldů. Získané zkušenosti byly předávány veřejnosti formou praxí, workshopů a seminářů (Doleželová, 2015).

Ministerstvo kultury – podpořilo čtyřletý projekt aplikovaného výzkumu v rámci programu NAKI (Národní a kulturní identity): „Industriální topografie ČR – nové využití průmyslového dědictví jako součást NAKI“ (Doleželová, 2015). Jednotlivé tematické oblasti, kompetence a prioritní kategorie brownfieldů shrnuje obrázek č. 5.

Obr. 5 Schéma tematických oblastí, kompetencí a prioritních kategorií brownfieldů.
Zdroj: MPO et al., 2019.

Podpora regenerace brownfieldů v krajích

Jak je uvedeno v Národní databázi brownfieldů (MPO et al., 2019), od roku 2007, kdy byla provedena vyhledávací studie a byly zmapovány brownfieldy ve všech krajích mimo hlavního města Prahy, se podpora regenerace brownfieldů vyvíjí v jednotlivých krajích odlišně. Podle posledních dostupných informací v Národní strategii regenerace brownfieldů, lze za aktivní kraje v podpoře regenerace brownfieldů považovat Moravskoslezský, Jihomoravský, Zlínský, Liberecký a Olomoucký kraj. Jako silně nedostatečná byla identifikována podpora regenerace brownfieldů v Ústeckém kraji, který vzhledem k svému charakteru vykazuje poměrně vysoký výskyt brownfieldových lokalit.

Podpora regenerace brownfieldů ze strany měst a obcí

Brno, Ústí nad Labem a Ostrava se řadí mezi významná města, aktivně se zapojující do aktivit souvisejících s regenerací brownfieldů (MPO et al., 2019). Velikost a ekonomická situace obcí hraje podstatnou roli v přístupu vypořádávání se s pozemky typu brownfields. Pro malé obce s nedostatkem investorů a problémy v sociální oblasti, jsou brownfieldy dalším druhem zátěže a řešení této problematiky je často nad jejich možnosti (Doleželová, 2015).

Spolupráce obcí s investory

Jednou z možností spolupráce obcí s investory je přímá forma prodeje brownfieldu, jenž je ve vlastnictví obce. Tím však obec ztrácí možnost ovlivňovat projekt regenerace a využití pozemku. Z toho důvodu jsou rozvíjeny možnosti spoluprací různou formou partnerství nebo pronájmu za účelem regenerace (Doleželová, 2015).

2.7 Význam rozvoje cestovního ruchu v periferních oblastech

Ačkoli jsou periferní regiony často definovány především prostorovými charakteristikami, Hohl a Tisdell (1995) zdůrazňují, že definice periferie musí zahrnovat také ekonomickou, politickou a sociální dimenzi. V souladu s tímto argumentem Botterill et al. (2002) charakterizuje typicky periferní regiony jako oblasti, které splňují alespoň některé z následujících podmínek:

- mají nízkou úroveň ekonomické vitality,
- jsou závislé na tradičních průmyslových odvětvích,
- jsou venkovské a geograficky vzdálené od jádrové oblasti,
- vykazují stárnoucí a klesající trend populace,
- jsou závislé na importované technologii a informacích,
- disponují špatnou či nedostatečnou infrastrukturou a vybaveností.

Wanhill (1997) za klíčové aspekty perifernosti evropských lokalit považuje:

- vzdálenost od jádra,
- řídké osídlení měst a obcí ležících ve venkovských či pobřežních oblastech,
- nízké HDP na obyvatele,
- ekonomickou strukturu tvořenou převážně primárním a terciálním ekonomickým odvětvím,
- specifické strukturální potíže způsobené oslabenou ekonomickou situací.

Jedním z nástrojů ekonomického rozvoje periferních regionů v mnoha státech je právě cestovní ruch. Brown a Hall (2000) poukazují na skutečnost, že významná část cestovního ruchu je koncentrována do oblastí mimo hlavní centra a pro množství periferních regionů se cestovní ruch stal významným impulzem rozvoje.

Přínosy cestovního ruchu do regionu však nespočívají pouze v ekonomickém rozvoji, ale také v rozvoji environmentálním a kulturně sociálním. Hlavní přínosy cestovního ruchu v periferním regionu jsou shrnuty v tabulce č. 5.

Tab. 5 Přínosy cestovního ruchu v periferních oblastech.

HLEDISKO	PŘÍNOSY
Ekonomické	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zdroj příjmů, ▪ vytváření nových pracovních a podnikatelských příležitostí, ▪ podpora z poplatků a daní a navýšení příjmů do místního a státního rozpočtu, ▪ podpora malých a středních podniků, ▪ zkvalitňování místní infrastruktury,
Sociálně-kulturní	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zvýšení úrovně zájmu místních obyvatel, ▪ posílení a ochrana regionálních tradic a zvyků, ▪ utváření místní identity, ▪ rozšíření povědomí o regionu,
Environmentální	<ul style="list-style-type: none"> ▪ získání prostředků k financování ochrany přírody a životního prostředí, ▪ podpora přírodních atraktivit, ▪ zlepšení environmentálního managementu a plánování, ▪ zvýšení povědomí o životním prostředí

Zdroj: Jirásková (2019); Šauer et al. (2015); vlastní zpracování

2.7.1 Bariéry rozvoje cestovního ruchu v periferních oblastech

Wanhill a Buhalis (1999) upozorňují na specifické bariéry, se kterými se periferní regiony oproti hlavním turistickým destinacím při rozvoji cestovního ruchu mohou potýkat. Za ty nejzásadnější považují:

- omezené tržní příležitosti a možnosti vypořádání se problémem sezónnosti,
- nedostatečnou nebo zastaralou turistickou infrastrukturu,
- vzdálenost od trhu a omezenou schopnost ocenit trendy poptávky,
- omezené organizační struktury,
- migraci mladých obyvatel,
- absenci odborného vzdělávání.

Moscardo (2005) tento výčet bariér doplňuje o:

- omezené ubytovací kapacity,
- nedostatečnou finanční podporu,
- neschopnost udržet standardy kvality.

3 Databáze brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch

Databáze zaznamenává celkem 102 regenerovaných brownfieldových lokalit, které jsou zaměřeny na cestovní ruch a nacházejí se v oblastech, které lze v určitých směrech označit za periferní. Většina záznamů se týká primárně regenerací tuzemských, ale uvedeno je i několik zahraničních příkladů (viz tabulka č. 6). Jednotlivé příklady regenerací brownfieldů byly vyhledávány pomocí klíčových slov přes internetový vyhledávač Google, rešerší české a zahraniční odborné literatury zaměřené na problematiku regenerací brownfieldů, vyhledáním příkladů dobré praxe na webových stránkách společností a projektů zaměřujících se na regeneraci lokalit typu brownfield a prostřednictvím výběru z publikací a příruček případových studií regenerace brownfieldů. U každé lokality jsou evidovány veřejně přístupné informace včetně údajů o poloze, původním a současném využití objektu, době trvání realizace projektu, vlastnických poměrech a turistické návštěvnosti za rok 2021.

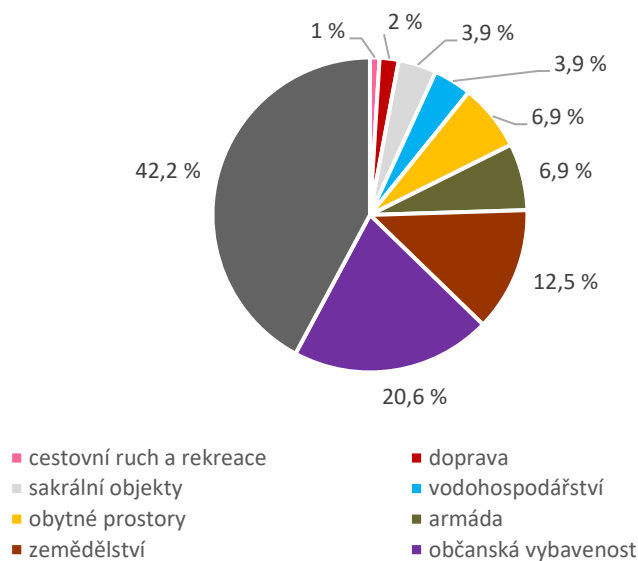
Tab. 6 Počet regenerovaných brownfieldů v databázi dle státu.

STÁT	POČET REGENEROVANÝCH BROWNFIELDŮ
Belgie	1
Česká republika	78
Francie	6
Německo	8
Polsko	5
Slovensko	2
Švýcarsko	1
USA	1
Celkem	102

Zdroj: vlastní zpracování

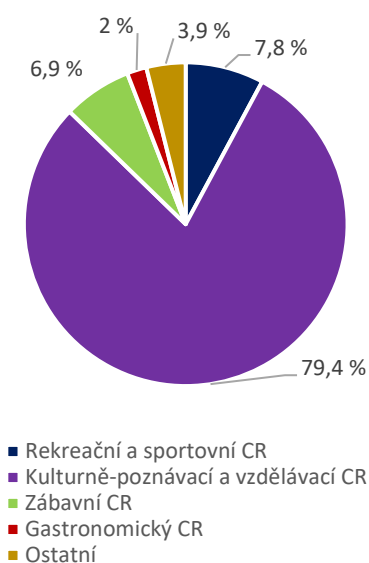
Jak již bylo zmíněno, databáze eviduje převážnou většinu regenerovaných brownfieldů v České republice a je doplněna o příklady z Německa, Francie, Polska, Slovenska, Belgie, Švýcarska a USA. Z toho se 77 % regenerovaných brownfieldů nachází na území měst a 23 % ve venkovských oblastech. Zaměříme-li se na rozložení těchto lokalit na území České

republiky, v databázi je zaznamenáno nejvíce příkladů z Libereckého, Jihomoravského, Moravskoslezského a Středočeského kraje.

Obr. 6 Struktura původního využití regenerovaných brownfieldů v databázi regenerovaných brownfieldů; *vlastní zpracování.*

Původní využití těchto lokalit je poměrně rozmanité, výrazně však dominují brownfielddy dříve využívané pro průmyslovou výrobu, jejichž zastoupení činí přes 40 % z celkového počtu. Nejčastější jsou příklady těžebního, textilního či obuvnického průmyslu. V nižším zastoupení lze najít příklady strojírenství, hutnictví a sklářství. Ojedinele pak odvětví energetického, chemického, slévárenského průmyslu a mlynářství. Další významnou položku tvoří plochy občanské vybavenosti a zemědělství (viz obrázek č. 6).

Obr. 7 Struktura nového využití regenerovaných brownfieldů v databázi regenerovaných brownfieldů; *vlastní zpracování.*

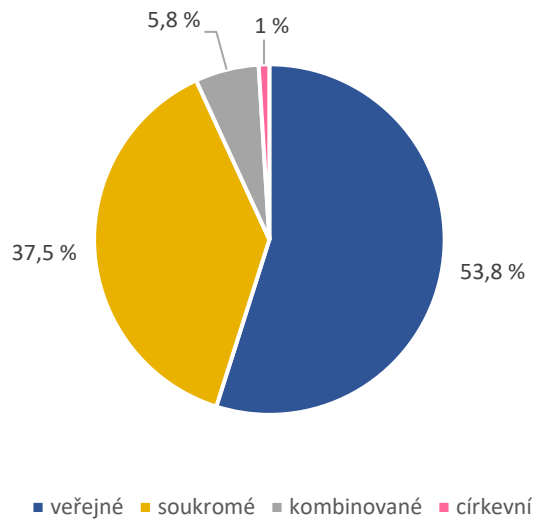
V současném využití brownfieldů v rámci cestovního ruchu jsou nejčastěji zastoupeny objekty zaměřené na kulturně-poznávací a vzdělávací cestovní ruch. Zde jsou zahrnuta zařízení jako muzea, galerie, zpřístupněné kulturně-historické památky a prostory určené pro pořádání kulturních akcí (viz obrázek č. 7).

Právě muzea, expozice a další kulturně-naučná zařízení tvoří nejčastěji zastoupené využití brownfieldů v rámci cestovního ruchu. Jejich zaměření ve většině případů směřuje na historii a prezentaci původního využití samotného objektu či lokality. Tato forma regenerace umožňuje návštěvníkům seznámit se s historií dané oblasti formou expozic, zábavně-naučných programů, prohlídek, interaktivních zážitků apod.

Jako příklad nejnavštěvovanější lokality tohoto typu zaměření v České republice lze uvést areál Dolních Vítkovic poblíž centra Ostravy. Jedná se o významnou technickou památku a typický příklad úspěšné regenerace průmyslových brownfieldů. Areál nabízí návštěvníkům širokou škálu možných aktivit a poskytuje jim tak komplexní zážitek a služby. Podle dat CzechTourismu (2022a) areál v roce 2021 navštívilo přes 620 tisíc návštěvníků.

Dalším zdařilým příkladem je iQLandia science center v Liberci, nacházející se v bývalých průmyslových prostorech. Na rozdíl od Dolních Vítkovic neprezentuje historii dané oblasti, ale zaměřuje se na popularizaci přírodních a technických věd zábavnou interaktivní formou. Dle dat CzechTourismu (2022b) objekt v roce 2021 navštívilo přibližně 250 tisíc návštěvníků.

Druhou nejpočetnější skupinu, ačkoli s výrazně nižším zastoupením, tvoří regenerace zaměřené na sport, rekreaci a následně na zábavní turismus, který cílí převážně na rodiny s dětmi. Příkladem takto zaměřené, turisticky oblíbené lokality je rodinný park Mirakulum v Milovicích, vybudovaný v bývalém vojenském areálu. V současnosti se jedná o jeden z nejnavštěvovanějších parků pro rodiny s dětmi v České republice, který každoročně navštíví přibližně 300 tisíc návštěvníků.

Obr. 8 Struktura vlastnictví regenerovaných brownfieldů v databázi regenerovaných brownfieldů; *vlastní zpracování.*

V rámci databáze bylo zjišťováno rovněž vlastnictví jednotlivých objektů. Podle dostupných informací, 54 % objektů spadá do veřejného vlastnictví (majetek patřící státu, obcím nebo jiným veřejným institucím). Přibližně 38 % regenerovaných brownfieldů patří do vlastnictví soukromého, jedná se tedy o majetek fyzických osob a dále právnických osob, které nejsou veřejnými institucemi. V několika případech se jedná o vlastnictví kombinované a v jednom případě o vlastnictví církve, které nelze spolehlivě zařadit do předchozích kategorií (viz obr. 8).

3.1 Vybrané zahraniční případové studie

Tab. 7 Vybrané zahraniční příklady regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch z databáze regenerovaných brownfieldů.

NÁZEV OBJEKTU	STÁT	REGION	OBEC	PŮVODNÍ VYUŽITÍ	SOUČASNÉ VYUŽITÍ	DOBA REALIZACE	VLASTNICTVÍ	NÁVŠTĚVNOST (2021)
Tropical Islands	Německo	Braniborsko	Halbe	vojenský areál	zábavní vodní park	2003–2004	soukromé	1,23 mil.
Centrum umění a vědy Stara Kopalnia	Polsko	Dolnoslezské vojvodství	Valbřich	těžba uhlí	centrum vědy a umění	1999–2014	kombinované	201 tis.
C-Mine	Belgie	Vlámsko	Genk	těžba uhlí	kulturní komplex	2001–2005	veřejné	-

Zdroj: vlastní zpracování

Tropical Islands (Německo)

Tropical Islands je aquapark vybudovaný v bývalém vojenském hangáru vzducholodí. V roce 1992 jej koupila společnost Cargolifter AG za účelem výstavby hangáru pro vzducholodě. Hangár byl uveden do provozu v roce 2000, jednalo se o největší samostatně stojící hangárový objekt na světě, ale vzducholod', která zde měla být umístěna nikdy nebyla postavena a společnost se v roce 2002 dostala do insolvence (Bellows, 2006). Následné plány soukromých majitelů spočívaly v přeměně hangáru na průmyslovou halu, ale byly vyhodnoceny jako nevhodné a neudržitelné. V roce 2003 objekt odkoupilo malajsijské konsorcium Tanjong PLC/Colin Au, které zde vybuvovalo jeden z největších krytých zábavních vodních parků na světě. Během roku trvajících stavebního projektu byl areál otevřen veřejnosti a v současné době je domovem největšího krytého deštného pralesa na světě s řadou bazénů, vodních atrakcí, restaurací, wellness zařízení, zábavným programem apod. Maximální kapacita areálu je stanovena na 8 200 návštěvníků za den (TropicalIslands, n.d.). Návštěvnost v roce 2021 čítala přibližně 1 233 000 návštěvníků (Statista, 2022).

Obr. 9 Komplex aquaparku Tropical Islands zvenčí. *Zdroj: Roletschek, 2020.*

Centrum umění a vědy Stara Kopalnia (Polsko)

Centrum Stara Kopalnia je největší postindustriální turistickou atrakcí v Polsku. Nachází se v oblasti bývalého černouhelného dolu Julia, který byl založen v 18. století a těžba uhlí zde byla zastavena roku 1996. Centrum bylo otevřeno v roce 2014 po velkém rozšíření Průmyslového a technologického muzea, které se zde nachází od roku 1999. V roce 2015 bylo zařazeno na seznam Evropské cesty průmyslového dědictví. Rozkládá se na ploše 4,5 ha historických postindustriálních objektů s autentickým vybavením. Součástí centra je muzeum průmyslu a technologie, seznamující návštěvníky s historií těžby uhlí a hornictví. Dále se zde nachází galerie současného umění, kde jsou vystavena díla předních umělců prezentovaná formou dočasných i stálých expozic. Návštěvníci zde mohou navštívit i keramické centrum, nabízející kurzy keramiky. Mimo jiné areál svým návštěvníkům nabízí i ubytovací a stravovací služby (Stara Kopalnia, n.d.).

Obr. 10 Areál centra vědy a umění Stara Kopalnia ve Valbřichu. *Zdroj: Stara Kopalnia, n.d.*

C-Mine (Belgie)

V roce 1901 byla nedaleko Genku v Belgii objevena rozsáhlá uhelná ložiska, kde zanedlouho vyrostly 3 uhelné doly: Zwartberg, Waterschei a Winterslag, který byl obzvláště rozlehlý. Těžba zde započala v roce 1914 a byla ukončena po zhruba 70 letech provozu. Po uzavření dolu město hledalo pro oblast nové využití. V roce 2000 se zrodila myšlenka umístit v místě bývalého uhelného dolu Winterslag centrum pro kreativní průmysl. Následující rok získalo město pozemek a o 4 roky později byly slavnostně otevřeny prostory nesoucí název „C-Mine“. V současnosti je C-Mine kulturním a rekreačním komplexem, jenž zahrnuje divadelní a koncertní sály, muzeum, umělecké galerie, kavárny a restaurace (C Mine, n.d.)

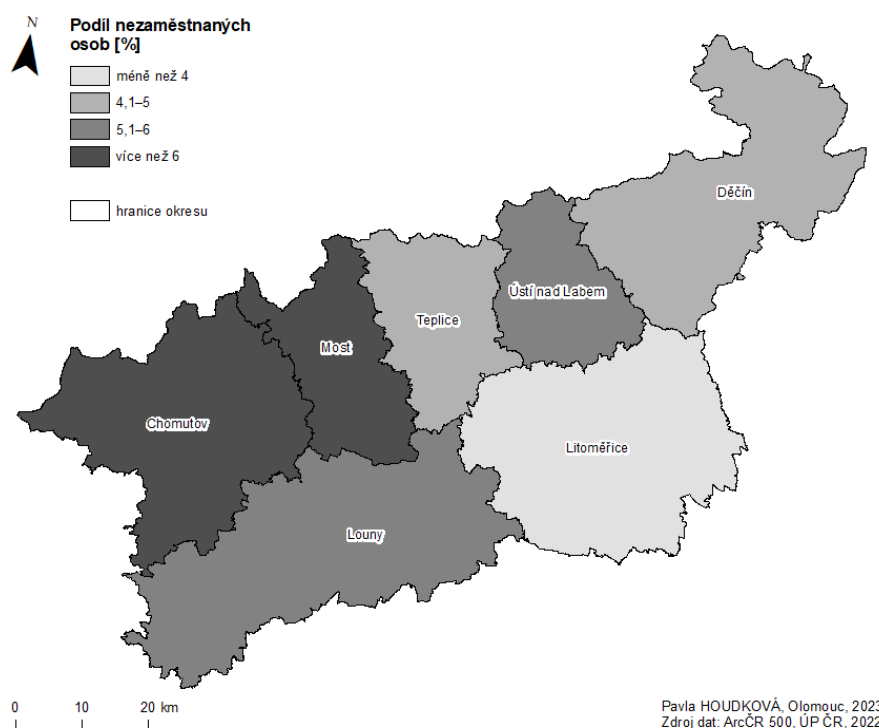

Obr. 11 Kulturní a rekreační komplex C-Mine. Zdroj: *Wonderful Wanderings*, 2020.

4 Případové studie – Ústecký kraj

Z vytvořené databáze regenerovaných brownfieldů se zaměřením na cestovní ruch byly k podrobnější analýze vybrány dvě případové studie – areál Chrámu chmele a piva v Žatci a jezero Most. Obě lokality se nachází v Ústeckém kraji, ale každá z nich v oblasti s jinými přírodními předpoklady, historickým vývojem a současnou podobou.

Ústecký kraj je charakteristický svou rozvinutou průmyslovou výrobou, soustředěnou především do Podkrušnohorské oblasti, do které lze zařadit okresy Most, Chomutov, Teplice a částečně i Ústí nad Labem. Druhým protipólem jsou oblasti s ideálními podmínkami pro zemědělskou produkci (Polabí a Poohří). Intenzivní průmyslová činnost velmi negativně ovlivnila kvalitu životního prostředí v regionu a silně rozsáhlá povrchová těžba rapidně proměnila přirozenou podobu krajiny, kterou se v současnosti částečně daří obnovovat postupnou rekultivací poškozených území. Pokles těžby uhlí, restrukturalizace podniků a útlum průmyslové výroby a zemědělství zapříčinily dlouhodobě jeden z nejvyšších podílů nezaměstnaných osob v rámci České republiky (ČSÚ, 2017). Podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých okresech Ústeckého kraje je znázorněn na obrázku č. 12.

Obr. 12 Podíl nezaměstnaných osob v okresech Ústeckého kraje v roce 2022. Zdroj: vlastní zpracování.

4.1 Charakteristika města Žatce a okolí

Žatecko se rozprostírá v povodí řeky Ohře, jež protéká i samotným městem Žatec. Západní část oblasti je ohraničena Doupovskými horami a jižní část pozvolna se zdvihající Rakovnickou pahorkatinou (ČSÚ, 2014). Žatecko je velmi významnou zemědělskou oblastí, proslavenou zejména tradicí pěstování chmele, který je velmi ceněn pro svou kvalitu a chuť.

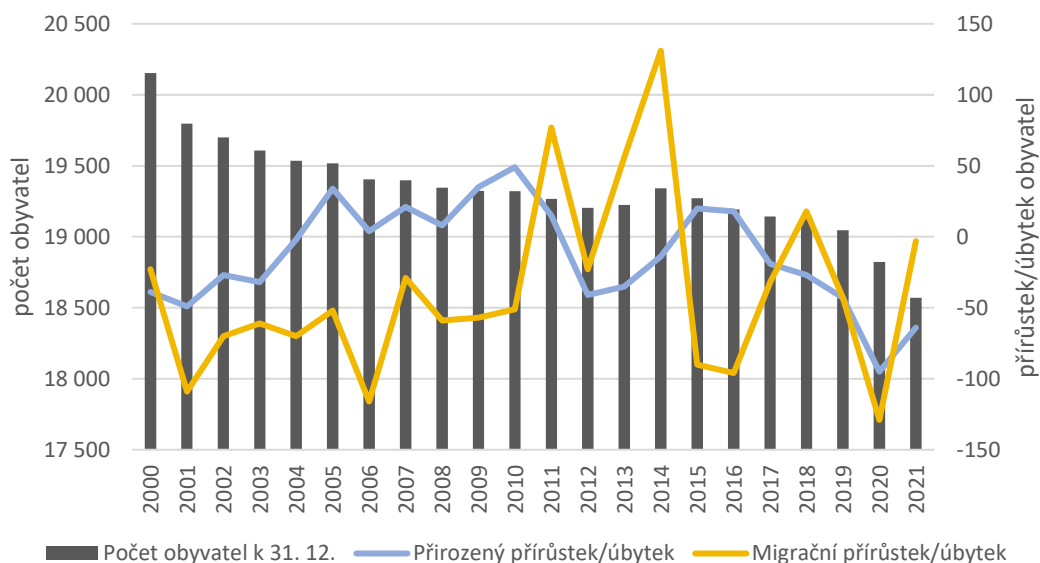
Žatecko v rámci Ústeckého kraje spadá do oblasti Poohří, vyznačující se poměrně nízkou hustotou osídlení a zemědělským charakterem území. Velká část regionu vykazuje charakteristiky venkovského rázu, s čímž souvisí průměrná, v některých oblastech až podprůměrná vybavenost technickou infrastrukturou. V území se rovněž nachází poměrně vysoký počet domů sloužících k rekreaci, což potvrzuje rekreační význam lokality. Zároveň lze detekovat vysokou koncentraci rozlohou menších sociálně vyloučených lokalit, brownfieldů a starých ekologických zátěží. Specifikem území jsou pak výrazné disproporce mezi urbanizovaným jádrem a okrajovými oblastmi s charakterem vnitřních periferií. Zejména Podbořansko, Úštěcko, jižní část Kadaňska, Žatecka a Lounska vykazují negativní demografické jevy jako dlouhodobý úbytek počtu obyvatel, vyšší průměrný věk a vysoký podíl osob s nízkým vzděláním (KÚÚK, 2017.) Strategie rozvoje Ústeckého kraje uvádí, že rozvoj tohoto regionu se zaměřuje zejména na zajištění optimální vybavenosti, zlepšení dostupnosti, rovnoměrnějšího rozvoje regionu, rozvinutí potenciálu ekonomiky a zvýšení kvality životního prostředí (KÚÚK, 2017).

Samotné královské město Žatec se rozprostírá v jihozápadní části kraje v okrese Louny. Řadí se mezi nejstarší města střední Evropy, což dokazuje první písemná zmínka o Žatci pocházející již z roku 1004. Historické centrum Žatce, nabízející řadu významných staveb rozmanitých architektonických slohů, bylo roku 1961 prohlášeno památkovou rezervací. Tradice chmelařství a pivovarnictví navíc dala vzniknout podobě a rázu celému historickému jádru města, kde se chmel zpracovával, skladoval a prodával. Tato zóna spolu s okolní krajinou v současnosti kandiduje na zařazení na seznam památek UNESCO (InfoŽatec, n.d.).

4.1.1 Demografický vývoj

Jedním z klíčových pilířů (udržitelného) rozvoje území je vývoj a soudržnost obyvatelstva. Výrazné změny ve vývojových trendech populace mohou značně ovlivňovat kvalitu života ve městě, regionální ekonomiku, využití bytového fondu a podnikatelské příležitosti. Jak uvádí ADEM (2022), stárnutí populace, populační úbytek, přírůstek a migrace zásadně ovlivňují

strukturu obyvatelstva v území. V roce 2022 měl Žatec 18 570 obyvatel, což jej činí nejlidnatějším městem okresu Louny (ČSÚ, 2022a).

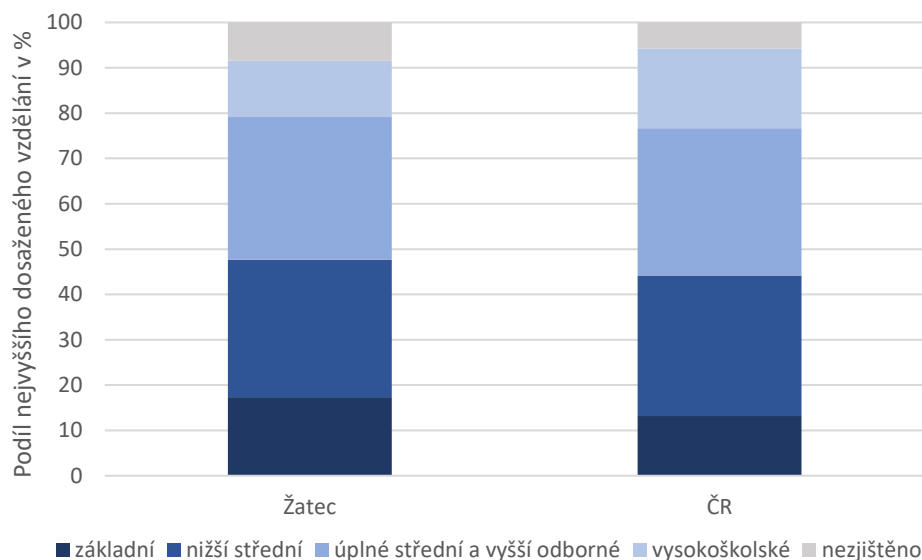
Obr. 13 Vývoj počtu obyvatel v Žatci v letech 2000–2021. Zdroj dat: ČSÚ, 2022c; vlastní zpracování.

Dle obrázku č. 13 je patrné, že vývoj počtu obyvatel ve městě vykazuje mírně klesající trend (celkový pokles počtu obyvatel mezi rokem 2000 a 2021 činil 7,9 %). Zajímavým ukazatelem je migrační saldo, jež zohledňuje počet přistěhovalých a vystěhovalých, a umožňuje tak zhodnotit atraktivitu území pro stávající i potenciální obyvatelstvo. V Žatci však v minulosti migrační saldo zaznamenalo časté výkyvy a převážně migrační úbytek, způsobený častějším stěhování obyvatel z města do okolních obcí. Město se zároveň potýká s poměrně vysokým podílem sociálně vyloučených osob. Výrazný migrační přírůstek v minulých letech byl způsoben především přistěhování cizinců a nepřizpůsobivých občanů, což mělo za následek konflikty s místním obyvateli, spolu s tím se snižující patriotismus a riziko potenciálního zvýšení kriminality (ADEM, 2022).

4.1.2 Vzdělanostní struktura obyvatelstva

Podle výsledků SLDB z roku 2021, dosáhlo 31,5 % obyvatelstva v Žatci úplného středního vzdělání, podobnou část tvořilo i obyvatelstvo s nižším středním vzděláním. Vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo představovalo 12,4 % populace ve městě, což bylo téměř o 5 % méně než obyvatelstvo s nejvyšším dosaženým vzděláním základním či bez vzdělání. Ve srovnání s celorepublikovým průměrem byla vysokoškolsky vzdělaná populace v Žatci nižší o 5,2 % (viz obrázek č. 14).

Regiony s nižší úrovní vzdělání mohou mít potíže s přitahováním kvalifikovaných pracovníků a rozvojem inovací. To může mít za následek zhoršení ekonomických podmínek v území a negativně ovlivňovat přístup k lepším pracovním podmínkám. Vysoký podíl obyvatel s nižším vzděláním může být také spojen s vyšší mírou nezaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení (ADEM, 2022).

Obr. 14 Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatelstva v Žatci v porovnání s ČR v roce 2021. *Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování.*

4.1.3 Ekonomická situace a (ne)zaměstnanost

Město je ekonomicky závislé především na velkých průmyslových podnicích. Významná je především průmyslová zóna Triangle, regenerované letiště brownfieldového charakteru, kde se koncentruje množství významných podniků nabízejících pracovní příležitosti i pro obyvatelstvo nejen s nižší kvalifikací (ADEM, 2022).

Vysoká nezaměstnanost je obecně v dlouhodobém horizontu jedním z klíčových problémů Ústeckého kraje. Podle dat ČSÚ (2023), činil podíl nezaměstnaných osob v Ústeckém kraji v únoru současného roku 5,8 %. Průměrný podíl nezaměstnaných osob konkrétně v Žatci byl v roce 2021 6 %, jedná se tedy o nadprůměrnou hodnotu ve srovnání s celorepublikovým průměrem 2,9 %.

Dle strategického plánu rozvoje města, je podle údajů o množství vyplacených sociálních dávek v Žatci poměrně vysoký počet nízkopříjmových rodin – za rok 2018 bylo přiznáno 4 327 přídavků na dítě a 2 805 příspěvků na bydlení (Město Žatec, 2019). V roce 2020 pak

bylo evidováno 5 856 vyplacených sociálních dávek, v tom zahrnuty příspěvky na živobytí, doplatky na bydlení a dávky mimořádné okamžité pomoci (ADEM, 2022). Množství obyvatel se také potýká s vysokým počtem exekucí. V roce 2019 činil podíl osob v exekuci 15,4 % obyvatel Žatce starších 15let (ADEM, 2022).

4.1.4 Cestovní ruch a kultura

Žatec je město s bohatou historií a významnými kulturními tradicemi. Svým návštěvníkům nabízí širokou škálu turistických atrakcí a kulturních událostí (viz tabulka č. 8). Město se snaží oblast cestovního ruchu neustále rozvíjet a přinášet nové možnosti turistického a kulturního vyžití. Mezi nejnavštěvovanější cíle v Žatci patří Chrám chmele a piva, jenž tematicky navazuje na tradici pěstování chmele v regionu. Mezi další oblíbené turistické atraktivy patří rovněž Chmelařské muzeum, Muzeum Homolupulů, Žatecký pivovar a Muzeum pivovarnictví na Žatecku. Zajímavostí je také nejmenší chmelnička na světě, umístěná v centru města.

Z kulturně-historických pamětihodností stojí za zmínku například budova radnice s radniční věží a stálou expozicí „Žatec v proměnách času“, Chrám Nanebevzetí Panny Marie, Sloup Nejsvětější Trojice či pozdně gotický Mederův dům, jenž byl v roce 2020 oceněn jako památka roku v kategorii Velká rekonstrukce. Významnou památkou je také rokokový zámek Stekník, nacházející se přibližně 6 km od města.

V Žatci se rovněž každoročně pořádají slavnosti chmele a piva Dočesná, zakončující chmelařskou sezónu. Jedná se o největší slavnosti tohoto typu s nejdelší tradicí v České republice, které každoročně navštíví přes 40 tisíc návštěvníků (ADEM, 2022).

Tab. 8 Vybrané turistické atraktivity v Žatci.

Turistické cíle s tematikou chmelařství a pivovarnictví	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Chrám chmele a piva ▪ Pivovarské muzeum ▪ Muzeum Homolupulů ▪ Galerie Sladovna ▪ chmelnička ▪ pivní sud
Pamětihodnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budova radnice s radniční věží ▪ Chrám Nanebevzetí Panny Marie ▪ synagoga ▪ husitská bašta ▪ sloup Nejsvětější trojice ▪ evangelický kostel ▪ kostel sv. Jakuba a kostel sv. Václava ▪ klášterní zahrada Kapucínského klášteřa ▪ Mederův dům
Ostatní turistické cíle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Retro Computer a Jedová chýše ▪ galerie U Radnice ▪ prvorepubliková trafika ▪ Křížova vila ▪ Regionální muzeum K. A. Polánka ▪ Přírodovědné centrum ▪ expozice Žatec v proměnách času
Kulturní akce	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dočesná ▪ Chmelfest

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.5 Chmelařství a pivovarnictví na Žatecku

Žatecký chmel

Žatecký chmel se pěstuje v tzv. Žatecké chmelařské oblasti, rozprostírající se v okresech Louny, Rakovník, Chomutov, Kladno, Plzeň-sever a Rokycany. Žatecká chmelařská oblast se řadí k největším a nejstarším chmelařským oblastem v republice, pěstování chmele má zde téměř tisíciletou tradici a Žatecký poloraný červeňák se používá při výrobě piv předních značek po celém světě (Město Žatec, 2021a). Žatecká chmelařská oblast je ohraničena Krušnými horami, Doupovskými vrchy a Českým středohořím, vytvářejícími srážkový stín, tudíž zdejší průměrný roční úhrn srážek dosahuje pouze cca 450 mm, ale díky jejich rozložení vznikají velmi příznivé podmínky pro pěstování chmele. Nicméně na kvalitu chmele má samozřejmě vliv řada dalších faktorů včetně polohy chmelnic, místních půdních poměrů,

reliéfu terénu, jeho svažitosti a orientace ke světovým stranám (Svaz pěstitelů chmele ČR, n.d.).

Obr. 15 Oblasti pěstování chmele v ČR vymezené zákonem. Zdroj: Chmelařské muzeum Žatec, 2015.

Historie chmelařství a pivovarnictví na Žatecku

Žatecko je nejvýznamnější chmelařskou oblastí v České republice s nejvyšší koncentrací dochovaných chmelařských objektů. Tradice pěstování chmele zde sahá až do středověku a místní odrůda se řadí k jedné z nejvyhlášenějších na světě.

Žatec se postupem času stal hlavním centrem celého chmelařského regionu a sídlem mnoha chmelařských organizací. Docházelo zde ke všem procesům od zpracovávání chmele, až po jeho certifikaci a prodej. K největšímu rozmachu chmelařství, ať už po technické, tak pěstitelské stránce zde došlo na přelomu 19. a 20. století, čemuž se město muselo řádně přizpůsobit (Město Žatec, 2021a). S chmelařstvím je úzce spojeno i odvětví pivovarnictví a v Žatci se dodnes nachází několik významných pivovarů (Chmelařské muzeum Žatec, 2015). Pro potřeby chmelařství byly v Žatci přizpůsobovány nejen stavby průmyslového charakteru, ale i ty obytné. Půdy měšťanských domů byly využívány k sušení a následnému skladování chmele před jeho prodejem. Jak již bylo zmíněno, dochovaný urbánně-industriální soubor chmelařských staveb a jejich funkční provázanost s celým procesem zpracování a obchodu s chmelem zásadně ovlivnil podobu města a specifické městské panorama utvořené vícepatrovými budovami zakončenými vysokými zděnými komíny (Město Žatec, 2021b).

4.2 Chrám chmele a piva

Chrám chmele a piva v Žatci (CHCHP) je turistický areál, vybudovaný v letech 2009–2011 za účelem připomenutí a prezentace tradice pěstování chmele na Žatecku zábavnou, edukativní a interaktivní formou. Součástí projektu byla přestavba bývalých chmelařských skladů a dalších budov, které se v Žatci podařilo dochovat (Huml & Vaníček, 2011). Pravidelně se zde pořádají nejrůznější kulturní akce, výstavy, besedy, přednášky a další. Součástí areálu Chrámu chmele a piva je Galerie Sladovna, Chmelařské muzeum, Chmelový maják, Muzeum Homolupulů, klášterní zahrada a restaurace s minipivovarem.

Obr. 16 Část areálu Chrámu chmele a piva s Chmelovým majákem a Muzeem chmelařství. *Zdroj: autor, 2023.*

Chrám chmele a piva s chmelovým orlojem

Při prohlídce vnitřní expozice budovy si návštěvníci mohou prohlédnout bývalý sklad chmele s labyrintem tvořeným chmelovými žoky, jenž vede k žateckému pokladu, velké skleněné chmelové šišce znázorňující bohatství regionu. Dále je k vidění pracovna alchymisty a erbovní síň s vystavenými erby více než 300 obcí Žatecké chmelařské oblasti včetně expozice prezentující místní tradice (CHCHP, n.d.a). Zvenčí budovy je umístěn alegorický chmelový orloj, tvořený hodinovým a astrologickým ciferníkem (Huml & Vaníček, 2011). Budova zároveň slouží jako turistické infocentrum.

Obr. 17 Chmelový orloj. Zdroj: CHCHP, n.d.

Galerie Sladovna

Budova bývalé sladovny byla vystavěna v 16. století. Po ukončení sladovnického provozu byla prodána a přizpůsobena obytným účelům. V roce 1953 však připadla do vlastnictví státu, který se nestaral o její údržbu, což vedlo k postupné devastaci objektu. Kvůli velmi špatnému stavu bylo uvažováno i o jeho demolici. Budova byla zachráněna a obnovena roku 2010 díky zařazení do projektu Chrám chmele a piva (CHCHP, n.d.b). V současnosti budova slouží jako informační kancelář a nachází se zde stálé expozice sladovnictví, filmových míst města a interaktivní výstava tužek. Několikrát ročně se zde obměňují dočasné výstavy současných umělců. Mimo jiné budova sladovny slouží jako prostor pro pořádání kulturních akcí, besed, přednášek apod.

Obr. 18 Galerie Sladovna. Zdroj: autor, 2023.

Chmelařské muzeum

Chmelařské muzeum v Žatci je největší expozicí s chmelařskou tematikou na světě. Původní budovy, ve kterých se dnes muzeum nachází, v minulosti sloužily jako sklady a balírny chmele. Vznik muzea je datován do 19. století a jeho realizace probíhala v několika etapách během 20 let. V roce 1995 byla potvrzena rekonstrukce všech budov a jejich využití pro účely uchovávání dokumentace o historii chmelařství. O dva roky později byla expozice muzea otevřena veřejnosti a v rámci projektu CHČP došlo k jeho dostavbě (Chmelařské muzeum Žatec, n.d.).

Chmelový maják

Chmelový maják představuje dominantu celého areálu. Maják nenabízí návštěvníkům pouze jedinečný pohled na město a okolí, ale v případě výjezdu výtahem s 3D projekcí také unikátní zážitek, díky kterému může návštěvník zažít simulovaný let balonem nad městem a okolními chmelnicemi. Výtah ke zdokonalení efektu využívá pohybové, zvukové a světelné efekty a proudění vzduchu (Huml & Vaníček, 2011).

Muzeum Homolupulů

Prostory muzea jsou umístěny v baště žateckých hradeb. Muzeum formou recese představuje historii bájného národa Homolupulů, tzv. člověka chmelového.

Klášterní zahrada

Klášterní zahrada se nachází u bývalého kapucínského kláštera pocházejícího ze 17. století. Dominantou zahrady je kašna Chmelových rytířů, mimo jiné se zde nachází i historická tyčová chmelnice, vinice, fontána, dětský koutek a mini ZOO.

Restaurace a pivovar U Orloje

Restaurace s minipivovarem byla otevřena roku 2012 v prostorách bývalého skladu chmele. Netradiční stylový interiér ctí kulturu žateckých chmelařů. Restaurace je zaměřena na českou gastronomii a nabídku vlastního piva.

4.2.1 Realizace projektu

Obnova a rekonstrukce původních chmelařských staveb

Na Pražském předměstí žateckého historického centra se nachází několik desítek původně chmelařských staveb, které byly povětšinou vybudovány koncem 19. století. Chmelařské sklady byly využívány až do konce 70. let minulého století, dokud nebyly nahrazeny větším hlavním skladem vybudovaným za městem. Původně měly být tyto sklady v centru města zbourány a namísto nich měla vzniknout nová výstavba, nicméně z důvodu přednostního směřování investic do okresního města Louny se tento plán pozastavil. Chmelařské objekty tak sice nebyly zdemolovány, ale kvůli stavební uzávěře chátraly. Postupem času byl původní záměr demolice přehodnocen a po uvědomění, že jsou dochované stavby v Žatci takřka světovým unikátem, se rozhodlo o jejich zachování (Huml & Vaníček, 2011).

Jedním z cílů projektu areálu Chrámu chmele a piva bylo připomenutí tradice žateckého chmelařství. Areál byl vybudován v městské části Pražské předměstí, nacházející se v centru města. Až s projektem CHCHP došlo k částečné obnově lokality a její přeměny na turistické středisko (Huml & Vaníček, 2011).

Huml a Vaníček (2011) popisují proces realizace projektu, jehož přípravy započaly již v roce 2001. V tu dobu byly odkoupeny dva domy za účelem vybudování nového turistického centra a restaurace s pivovarem. O rok později byla uzavřena smlouva s městem a v roce 2004 byla založena akciová společnost, jejímiž akcionáři bylo občanské sdružení CHCHP, město Žatec, Svaz pěstitelů chmele a Pivovar Krušovice. Město několik let usilovalo o získání dotace na projekt, kterou se po několika zamítnutých žádostích podařilo získat na podzim roku 2008. Samotný projekt byl zahájen téhož roku a stavební práce započaly o necelý půlrok později.

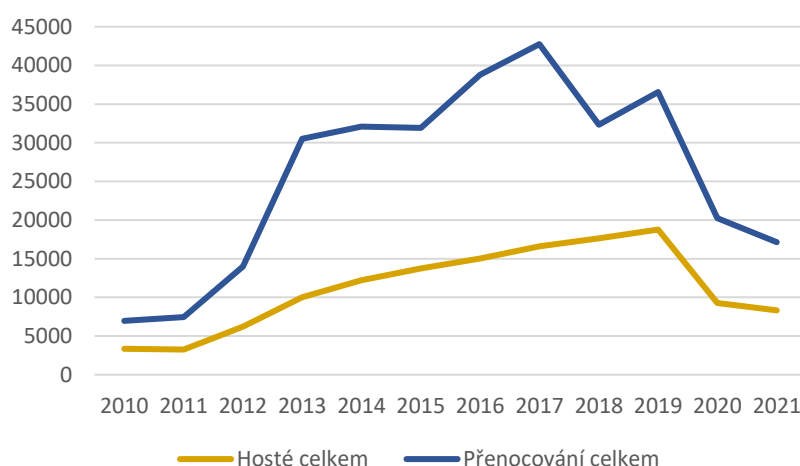

Obr. 19 Rekonstrukce žatecké sladovny. Zdroj: Kinšt, 2009.

4.3 Vliv realizace projektu Chrám chmele a piva na rozvoj území

4.3.1 Cestovní ruch a kultura

Manažer turismu Chrám chmele a piva, pan Ing. Karel Havelka, MSc. (osobní komunikace, 31. 3. 2023), zmiňuje jako jeden z klíčových přínosů realizace projektu „nastartování“ rozvoje cestovního ruchu ve městě, což lze doložit i statistikami o návštěvnosti SO ORP Žatce (viz obrázek č. 20).

Obr. 20 Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v SO ORP Žatec v letech 2010–2021. Zdroj dat: ČSÚ, 2023; vlastní zpracování.

Od roku 2011, kdy byl projekt oficiálně zrealizován, je možné pozorovat výrazný nárůst počtu hostů hromadných turistických zařízení a počtu přenocování v SO ORP Žatci. Bohužel nejsou k dispozici dlouhodobé statistiky o návštěvnosti turistických památek v Žatci, tudíž nelze přesně zhodnotit a porovnat vliv projektu CHCHP na návštěvnost města a dalších turistických památek. Pan Havelka (osobní komunikace, 31. 3. 2023) však potvrzuje vyšší návštěvnost areálu v prvních několika letech jeho otevření, kdy Chrám chmele a piva představoval zcela jedinečný projekt využívající moderních technologií. Poté však návštěvnost Chrámů začala mírně upadat, což mohlo být způsobeno nedostatečnou marketingovou propagací lokality a nepříjemnými okolnostmi, které projekt doprovázely (K. Havelka, osobní komunikace, 31. 3. 2023).

Od dob realizace projektu zároveň dochází ve větší míře k obnovování a budování nových turistických a kulturně-historických objektů, čímž lze také potvrdit význam Chrámů ve smyslu budování značky Žatce jako turistické destinace.

Hlavním, ale zdaleka ne jediným záměrem projektu byla prezentace žatecké chmelařské tradice. Dalším cílem bylo také upevnění místní identity obyvatelstva a zastřešení turismu prostřednictvím sdružování jednotlivých turistických cílů. Chrám chmele a piva se zároveň snaží fungovat jako turistické infocentrum a spolupracuje jak s městským turistickým infocentrem, tak s ostatními turisticky zaměřenými subjekty (K. Havelka, osobní komunikace, 31. 3. 2023). V prostorách areálu se také často pořádají kulturní akce, čímž se zvyšuje kulturní potenciál města pro místní obyvatele.

Je vhodné rovněž upozornit na unikátnost nejen samotného projektu, ale celé chmelařské oblasti, která je ve spojení s řadou dochovaných chmelařských budov světovým unikátem. Není tedy divu, že Žatec těží v rámci turismu hlavně na své chmelařské tradici. Žatec a okolní chmelařská krajina nyní momentálně usiluje o zařazení do seznamu UNESCO, což by bezesporu významně přispělo k ještě většímu rozvoji turismu a návštěvnosti celé lokality.

4.3.2 Socioekonomická situace

Zlepšení ekonomické situace v Žatci ve spojitosti s obnovou památkové zóny v rámci realizace projektu CHCHP úzce souvisí s předchozí kapitolou věnovanou rozvoji cestovního ruchu ve městě. Vybudování turistického areálu logicky vytváří nové pracovní příležitosti, ať už při realizaci a výstavbě, tak při samotném provozu a údržbě areálu. Nicméně jak uvedl pan Havelka (osobní komunikace, 31. 3. 2023), potenciál udržitelnosti ve smyslu vytvoření pracovních příležitostí pro místní obyvatelstvo při výstavbě bohužel nebyl naplněn, což způsobilo i značnou kontroverzi v percepci projektu mezi částí obyvatelstva.

V zájmu projektu je zkvalitňování propagace a marketingových služeb, díky čemuž by se nejen areál Chrám chmele a piva, ale celá oblast Žatecka dostala do povědomí vyššího počtu potenciálních návštěvníků. Ke zvýšení turismu by výrazně napomohlo i zařazení území do památek světového dědictví UNESCO. V současnosti prozatím není návštěvnost natolik vysoká, aby se výrazněji promítla do ekonomiky města. Při vyšší turistické návštěvnosti by se dále dalo uvažovat o rozšiřování turistické infrastruktury, ubytovacích kapacit a vytváření nových pracovních příležitostí (K. Havelka, osobní komunikace, 31. 3. 2023).

4.4 Bariéry projektu Chrám chmele a piva

Projekt byl už od počátku realizace provázen řadou nešťastných okolností, které zkomplikovaly jeho vývoj a vnímání místním obyvatelstvem. Za jeden z klíčových problémů lze označit nereálné a nadhodnocené představy o výši návštěvnosti a výnosech z provozu (K. Havelka, osobní komunikace, 31. 3. 2023).

Samotný projekt a jeho realizace byl velmi nákladný například z důvodu takřka demoličního stavu některých regenerovaných objektů a finančně náročnému provozu restaurace s pivovarem. Z důvodů finančních problémů došlo i ke zmrazení udržitelnosti objektů cca na 9 let, tudíž nebylo možné objekt dlouho dobu modernizovat (K. Havelka, osobní rozhovor, 31. 3. 2023).

Dalším počinem, který vyvolal ihned v počátku projektu vlnu nevole mezi obyvatelstvem byl výběr nelokální firmy pro realizaci výstavby a neposkytnutí pracovní příležitostí místním řemeslníkům. Tato skutečnost, spolu s dalšími okolnostmi a politickými vlivy měla za následek určité negativní vnímání projektu částí místního obyvatelstva. Současné vedení areálu se však úspěšně snaží vzniklé problémy napravit. Vhodným krokem byl například pronájem restaurace vzhledem k náročnosti jejího provozu (K. Havelka, osobní rozhovor, 31. 3. 2023). Výše zmíněné problémy jsou však již minulostí a aktuální cíle areálu spočívají především v rozvoji nabízených služeb a zlepšování marketingové propagace.

Na základě předchozího tvrzení lze shrnout nejvýznamnější bariéry, jež v minulosti projekt doprovázely, následovně:

- finanční náročnost projektu a problém se získáním dotace,
- nadhodnocené představy o návštěvnosti a výnosech z provozu areálu,
- neoslovení místních řemeslníků při realizaci projektu,
- částečně negativní percepce projektu některými místními obyvateli,
- dlouhodobé zmrazení udržitelnosti v důsledku nedostatku financí,
- komplikovaný a nákladný provoz restaurace s pivovarem.

4.5 Vize a plány Chrámu chmele a piva

Za primární cíl pan Havelka (osobní komunikace, 31. 3. 2023) považuje budování dobrého jména Chrámu ve spojitosti s chmelařským regionem Žatecka jak na místní, tak nadregionální úrovni. Důraz je kladen především na marketingovou propagaci s cílem zvýšit povědomí o lokalitě, čemuž by jednoznačně napomohlo přijetí do UNESCO. Samozřejmostí je neustálé zkvalitňování poskytovaných služeb a další kroky, vedoucí ke zvýšení atraktivity destinace.

4.6 Aplikovatelnost projektu v jiném území

Vzhledem k unikátnosti Žatecké chmelařské oblasti, její tradici a rozsahu dochovaných chmelařských budov nemající jinde obdoby, není zcela možné projekt v této podobě aplikovat v jiných územích. Chrám chmele a piva je založen právě na jedinečnosti a hrdosti ke kulturnímu dědictví Žatecka se snahou nejen oslovit potenciální návštěvníky, ale také prohloubit regionální identitu místních obyvatel. Projekt by se však mohl stát inspirací pro ostatní regiony ve smyslu využití starých nevyužívaných budov propojením a upevněním místních tradic. Regenerace brownfieldů s důrazem na prezentaci regionálního a lokálního kulturního dědictví a přírodních hodnot může být úspěšnou strategií pro obnovu brownfieldových lokalit, jež přiláká turisty a posílí vztah obyvatel k danému území. Turismus založený na prezentaci místních tradic a tradičních odvětvích regionu je efektivním a často využívaným způsobem projektů regenerací brownfieldů na cestovní ruch. Kromě chmelařství na Žatecku lze zmínit například specifčnost Moravskoslezského kraje v souvislosti s těžbou černého uhlí či Podkrušnohoří ve spojitosti s těžbou uhlí hnědého; tradici rybníkářství na Třeboňsku či historicky významného textilního a sklářského průmyslu s výrobou šperků a bižuterie v Libereckém kraji apod

4.7 Celkové zhodnocení projektu – SWOT analýza Chrámu chmele a piva

Na základě informací a poznatků získaných hlubší analýzou území prostřednictvím provedeného rozhovoru s manažerem turismu Chrámu chmele a piva panem Ing. Karlem Havelkou, MSc., na základě provedeného dotazníkové šetření a prostudováním strategických dokumentů města bylo provedeno celkové zhodnocení projektu formou SWOT analýzy, shrnující jeho nejvýznamnější silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby (viz tabulka 9).

Tab. 9 SWOT analýza Chrámu chmele a piva.

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ hlavní turistická destinace Žatecké chmelařské oblasti, ▪ jedinečnost místní tradice chmelařství, ▪ rozvoj turismu ve městě, ▪ filmová destinace, ▪ pořádání kulturních akcí, ▪ spolupráce s dalšími turistickými subjekty ve městě, ▪ dobrá dopravní dostupnost, ▪ obnova zchátralých objektů a zachování historických budov, ▪ široká nabídka prohlídkových okruhů, ▪ kombinace kulturně-poznávacího a gastronomického cestovního ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vysoké náklady na provoz a údržbu objektů, ▪ kontroverze projektu mezi částí místního obyvatelstva, ▪ nevyužití potenciálu poskytnutí pracovních příležitostí místnímu obyvatelstvu při realizaci výstavby s ohledem na udržitelnost projektu
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zařazení Žatce a chmelařské krajiny Žatecka do seznamu památek UNESCO, ▪ rozvoj marketingu a propagace oblasti, ▪ rozvoj turistické infrastruktury, ▪ vylepšování poskytovaných služeb, ▪ zastřešování turismu a sdružení turistických cílů v oblasti prostřednictvím CHCHP, ▪ vytváření nových pracovních příležitostí, ▪ zvýšení podílu na cestovním ruchu, ▪ zvýšení návštěvnosti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nezařazení na seznam památek UNESCO, ▪ konkurence ostatních turistických cílů a pivovarů, ▪ vliv změny klimatu na pěstování a produkci chmele

Zdroj: K. Havelka, osobní komunikace 31. 3. 2023; ADEM, 2022; vlastní zpracování.

4.8 Charakteristika města Most a okolí

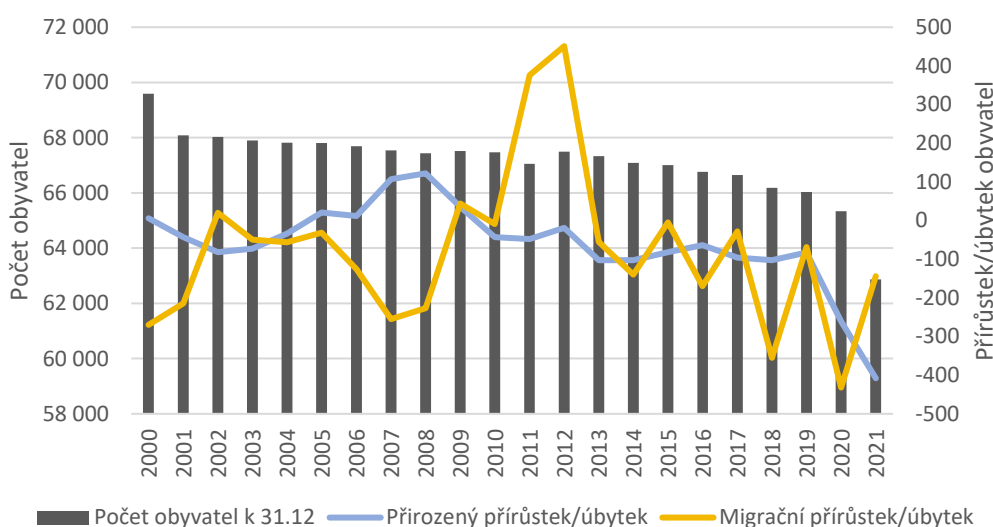
Mostecko se nachází v tzv. Pánevní oblasti, ze severu ohraničené Krušnými horami. Region Pánevní oblasti je významně ovlivněn intenzivní těžbou hnědého uhlí, s tím související uhelnou energetikou a stále přetrvávajícím vlivem průmyslu a zaměstnanost. Území se vyznačuje poměrně vysokou hustotou zalidnění a potýká se s celou řadou sociálních a environmentálních problémů (ČSÚ, 2017). Výhodou regionu, v souvislosti s poměrně vysokou urbanizací je relativně dobrá dopravní dostupnost a vybavenost technickou infrastrukturou. Populační vývoj regionu, zejména na Litvínovsku, Mostecku a Kadaňsku lze označit spíše za nepříznivý, vykazující úbytek populace. Zároveň je zde pozorována nižší míra podnikatelské aktivity a vysoká míra osob zaměstnaných v průmyslovém odvětví (KÚÚK, 2017). Mostecko a Litvínovsko zároveň patří k územím s dlouhodobě velmi vysokým podílem nezaměstnaných osob. Dalším socioekonomickým problémem je vysoká koncentrace sociálně vyloučených obyvatel v některých oblastech a množství sociálně vyloučených lokalit. Problematická je i existence poměrně vysokého počtu brownfieldů v rámci kraje s množstvím starých ekologických zátěží (KÚÚK, 2017). Životní podmínky v regionu byly ještě před nedávnem ovlivňovány koncentrací těžkého průmyslu až do 90. let minulého století, kdy se ekonomické odvětví přeorientovalo na lehký průmysl a služby. V souvislosti s touto změnou začalo docházet i k odstraňování následků těžby formou rozsáhlých rekultivací (Město Most, 2017a).

Rozvoj regionu zde podle strategického plánu rozvoje spočívá primárně ve snaze zvýšení sociálního kapitálu, zlepšení životních podmínek místního obyvatelstva, zvýšení ekonomické konkurenceschopnosti regionu, dokončení obnovy krajiny a regeneraci brownfieldových pozemků (KÚÚK, 2017).

Statutární město Most se nachází ve stejnojmenném okresu a jedná se o druhé největší město Ústeckého kraje. Území okresu Most leží v povodí řeky Bíliny a jeho největší vodní plochou je jezero Most, vzniklé zatopením hnědouhelného dolu Ležáky. Mezi další významné vodní plochy patří například jezero Matylda, Propadlina či Farský rybník (ČSÚ, 2022b). Město je situováno ve zvlněné krajině podkrušnohorského geologického zlomu, kde byla v minulosti objevena významná ložiska hnědého uhlí. Poloha celého okresu nenávratně předurčila jeho charakter, ekonomický význam, vývoj a současnou podobu. Historické město Most bylo v 70. a 80. letech minulého století téměř zcela zbořeno kvůli těžbě uhlí a spolu s ním zmizelo i přes 80 dalších obcí (Město Most, 2017a).

4.8.1 Demografický vývoj

V dlouhodobém horizontu vývoje počtu obyvatel lze identifikovat dva zásadní zlomy – masivní nárůst počtu obyvatel v důsledku expanze hornictví v 70.–80. letech minulého století, kdy se do regionu hromadně stěhovali horníci za pracovními příležitostmi a pozvolný pokles obyvatelstva od začátku 90. let, související s útlumem těžby a zvýšením automatizované výroby. Tato skutečnost měla za následek rapidní zvyšování nezaměstnanosti, která spolu s environmentálním povědomím představovala klíčový faktor odlivu obyvatel trvajícího až do současnosti (Město Most, 2020a).

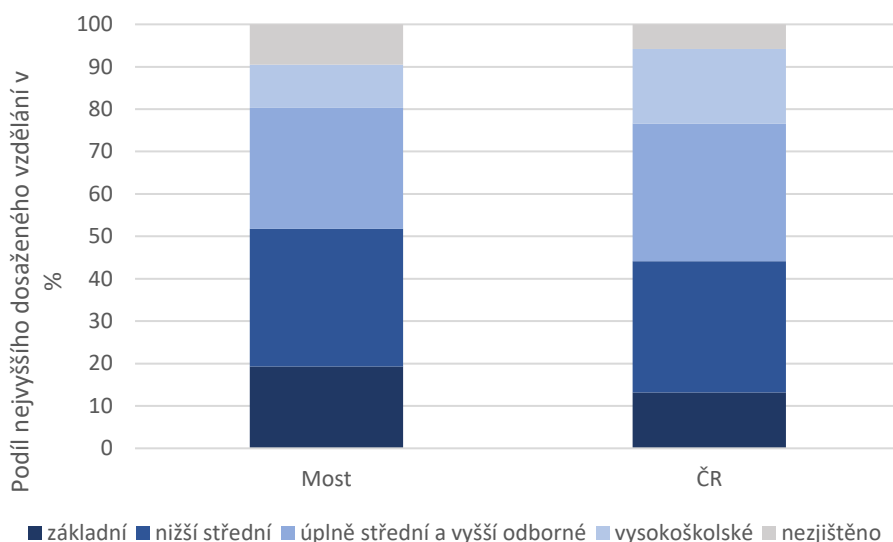

Obr. 21 Vývoj počtu obyvatel v Žatci v letech 2000–2021. Zdroj dat: ČSÚ, 2022c; vlastní zpracování.

Dle obrázku č. 21 lze od roku 2000 pozorovat pozvolný trend klesající populace, s poměrně vysokými výkyvy migračního salda. Podle dostupných zdrojů lze konstatovat, že dochází odchodu zejména kvalifikovaných a movitějších obyvatel a mladých lidí, odcházejících z města a regionu za studiem (Město Most, 2020a).

4.8.2 Vzdělanostní struktura

Pro město Most je charakteristický vyšší podíl obyvatel s nejvyšším dosaženým základním vzděláním, jenž představuje 19,3 % z celkové populace starší 15 let. Jedná se o 6,1 % více, než činí celorepublikový průměr a zároveň podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva je o 7,4 % nižší než průměr České republiky (viz obrázek č. 22). Nízký vzdělanostní profil obyvatelstva je obecně typickým jevem Ústeckého kraje, což je spojeno především se strukturálními problémy regionu. V porovnání s populací České republiky je nižší vzdělanostní úroveň populace města výrazně patrná.

Obr. 22 Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatelstva v Mostě v porovnání s ČR v roce 2021. Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování.

4.8.3 Ekonomická situace a (ne)zaměstnanost

Jednostranné zaměření regionu na těžký průmysl způsobilo jeho závislost na těžbě uhlí, což vedlo ke strukturálním problémům, jež vyšly najevo po postupném útlumu těžby v 90. letech minulého století a přetrvávají až do současnosti. Hlavním problémem bylo propouštění zaměstnanců, kteří měli často specifickou pracovní kvalifikaci, nevyužitelnou pro jiné obory (Město Most, 2020a). Podíl nezaměstnaných osob v okrese v roce 2022 dosahoval hodnoty 6,7 %, byl tedy okresem s druhým nejvyšším podílem nezaměstnaných osob v rámci všech okresů České republiky (ÚP ČR, 2022).

4.8.4 Cestovní ruch a kultura

Město je strukturálně postiženo v důsledku své relativně nedávné historie a lze konstatovat, že vývoj zdejšího turismu v současnosti může doplácet na demolici původního starého města vzhledem k minimálnímu počtu pamětihodností, které by zvyšovaly kulturně-historickou hodnotu města. Nedostatek památek, absence historického jádra města, neexistence viditelné historie, vzhled města daný výstavbou během komunistického režimu a zničená krajina v okolí zkrátka nepředstavuje definici turisticky atraktivní lokality. Přesto se však město v posledních letech profiluje do destinace nabízející rozmanitou škálu různých druhů cestovního ruchu. Využívá k tomu právě i negativně vnímanou historii regionu, kde díky rekultivačním činnostem vznikají turistické atraktivity nadregionálního významu.

Mezi významné turistické cíle ve městě lze zařadit například Autodrom, kde se pořádá řada prestižních mezinárodních motoristických závodů. Jednou z nejnavštěvovanějších akcí je Czech Truck Prix, kterou každoročně navštíví přes 100 tisíc návštěvníků. Dále je na místě zmínit mostecký Hipodrom s více než 20letou tradicí pořádání dostihů a dalších kulturních akcí. Zajímavou turistickou atraktivitou dokládající historii území je Uhelné safari, organizující exkurze do těžebních a rekultivovaných lokalit. Rekultivovaná území lze samozřejmě navštívit i individuálně, za zmínku stojí například jezero Most, Matylka a Benedikt. Zejména jezeru Most je přisuzován velký vliv a potenciál rozvoje cestovního ruchu a volnočasového vyžití v dané lokalitě.

Unikátní kulturně-historickou památkou je Kostel Nanebevzetí Panny Marie, který byl zachráněn ze starého Mostu a přesunut o cca 840 m do oblasti těžbou nepostíženou, díky čemuž se podařilo stavbu zachránit (Město Most, 2020a). Dominantou města je pak hrad s rozhlednou Hněvín. Výhodou města je také blízkost do okolní přírody, jelikož se Most nachází na pomezí Českého středohoří a nedaleko Krušných hor, čímž může sloužit jako zázemí pro turistiku v těchto lokalitách.

Tab. 10 Vybrané turistické cíle ve městě Most

Turistické cíle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uhelné safari ▪ Autodrom ▪ Hipodrom ▪ letiště Most
Přírodní lokality	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jezero Most ▪ jezero Benedikt ▪ jezero Matylka ▪ park Šibeník
Pamětihodnosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kostel Nanebevzetí Panny Marie ▪ hrad Hněvín ▪ židovský hřbitov
Muzea a galerie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oblastní muzeum a galerie

Zdroj: Město Most, 2020a; vlastní zpracování

Obr. 23 Přesunutý kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě. Zdroj: autor, 2023.

4.8.5 Historie a vliv těžby hnědého uhlí na Mostecku

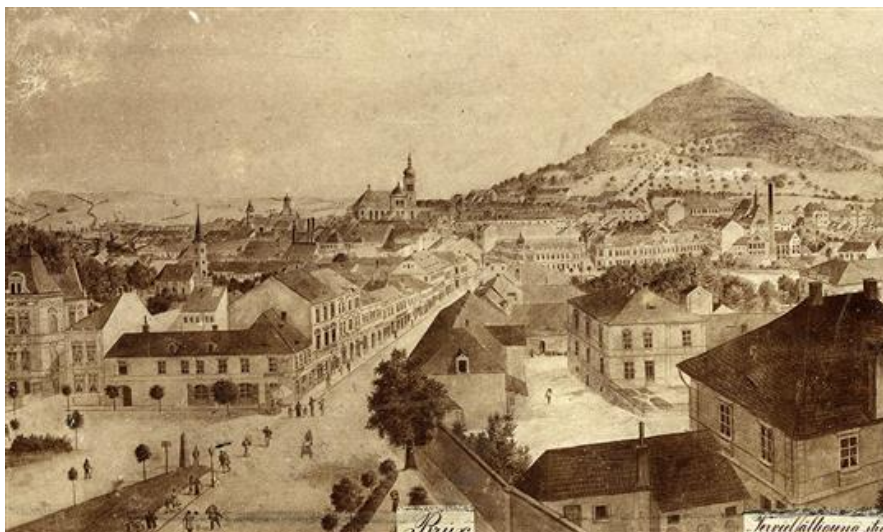
První zmínky o těžbě uhlí na Mostecku pochází již z počátku 17. století, ale až do druhé poloviny 19. století byl Most městem orientovaným převážně na zemědělství, řemeslnictví a obchod. Rychlý rozvoj technologií v druhé polovině 19. století vedl ke značně větší spotřebě uhlí. V důsledku toho došlo k železničnímu propojení mosteckých dolů, které byly doposud izolované a zaměřené pouze na lokální spotřebu, s čímž souvisel i odchod drobných podnikatelů, nahrazených velkými akciovými společnostmi. Mostecko se tak stalo přirozeným centrem celého hnědouhelného regionu. V důsledku rozmachu těžby a hornictví došlo k přílivu nové pracovní síly, čímž se prudce zvýšil i počet obyvatel v regionu. Z toho důvodu došlo k výstavbě zcela nových městských čtvrtí s bytovými domy a objekty občanské vybavenosti na úkor původních budov. Po roce 1880 se nová výstavba rozšířila i do doposud volných ploch kolem města, čímž se naprosto změnil dosavadní charakter města (Město Most, 2019).

Prvním devastujícím následkem důlní činnosti byla tzv. kuřavková katastrofa³ v roce 1895, kdy došlo k propadu téměř celé, nedávno postavené čtvrti. V té době měl Most přibližně 15 tisíc obyvatel a v důsledku katastrofy přišlo o domov téměř 2 500 z nich. Po roce však došlo k této události znovu a o pár měsíců později potřetí. Tentokrát se kromě budov propadla i velká část železničního náspu (Město Most, 2019). Ačkoli byly vzniklé škody více méně napraveny, část města, jež byla katastrofou poškozena od těch dob již strádala ve všech

³ Kuřavka je podzemní usazenina, skládající se ze směsi písku a jílu s velmi vysokým poměrem vody, nacházející se poblíž uhelných ložisek. Hornické práce se staly spouštěčem, který přeměnil statickou energii kuřavky v devastující katastrofu (Město Most, 2019).

směrech. Přesně po sto letech od první kuřavkové katastrofy, tj. v roce 1995, došlo v této lokalitě k útlumu těžby a v současnosti se zde nachází rekultivované jezero Most (Martínková, 2021).

V poválečném období započala na Mostecku nová fáze spojená s těžkým a chemickým průmyslem, jež přinesla další rozsáhlé zásahy do krajiny i životů místních obyvatel. V 50. letech minulého století dosáhla těžba uhlí obrovské expanze a během následujících 12 let se produkce zvýšila téměř o 40 milionů tun. Z toho důvodu mělo dojít k vybudování dalších moderních sídlišť pro zaměstnance, ale namísto původního rozšíření bylo v roce 1964 rozhodnuto rovnou o demolici celého původního města, který měl být nahrazen novým, moderním Mostem vystavěným hned vedle původní historické zástavby. Realizace tohoto projektu měla obrovské dopady na území, infrastrukturu, životní prostředí a život místních obyvatel (Bičík et al., n.d.). Demolice starého Mostu měla pro stát představovat zisk 100 milionů tun vysoce kvalitního hnědého uhlí. Likvidace města byla zahájena v roce 1967 a definitivně ukončena o 15 let později, kdy z původního města kromě přesunutého kostela a městské čtvrti Zahražany nezbylo vůbec nic (Město Most, 2017b).

Obr. 24 Podoba původního města Mostu. Zdroj: *Mostecké listy* (2021).

4.9 Jezero Most

Jezero Most vzniklo hydrickou rekultivací hnědouhelného lomu Ležáky v rámci revitalizace území postiženého těžební činností. Lom byl využíván k těžbě až do konce 90. let minulého století. Nachází se v lokalitě bývalého královského města Most, zbouraného v 70. letech v důsledku uvolnění plochy pro těžbu hnědého uhlí. Konkrétně je situováno mezi městem Most, Litvínovem a obcí Braňany. Jezero se rozprostírá na celkové ploše přes 309 ha o objemu 70,5 milionů m³. Celková rekultivovaná plocha činí 1300 ha (Město Most, 2020b). Napouštění jezera bylo zahájeno 24. října 2008 a voda byla do jezera přiváděna z řeky Ohře, v množství cca 0,8 m³/s. Napouštění jezera trvalo celkem 6 let s dvouletou přestávkou kvůli kontrolování stavu hladiny a monitoringu místního ekosystému. Jezero bylo zcela zpřístupněno veřejnosti 12. září 2020 (iMostecko, n.d.).

Tab. 11 Základní parametry jezera Most.

PARAMETRY	HODNOTA	PARAMETRY	HODNOTA
zatopená plocha	309,09 ha	průměrná hloubka	23 m
délka jezera	3 km	doba napouštění	6 let
šířka jezera	1,5 km	průhlednost vody	až 8 m
kóta provozní hladiny	199 m n. m.	rekultivovaná plocha	1300 ha
objem vody	70,5 mil. m ³	délka obvodové komunikace	9 km
maximální hloubka	71 m	-	-

Zdroj: Město Most, 2020b; vlastní zpracování

V současné době jezero plní hned několik funkcí. Samotná plocha jezera je rozdělena to tři částí:

- **zóna pro lodní dopravu a bezmotorové vodní sporty** nacházející se v centrální části jezera,
- **zóna pro plavce** vymezená v jižní části,
- **klidová zóna pro rozvoj fauny a flóry** vyhrazená v severním cípu jezera (Město Most, 2020b).

Obr. 25 Pohled na jezero Most z jižní strany. *Zdroj: autor, 2023.*

Jižní část areálu je obecně zaměřena na rekreaci a volnočasové aktivity. Je tvořena oblázkovými plážemi s přístupovými moly a zajišťuje plnohodnotně vybavené zázemí s několika stánky s občerstvením a venkovním posezením, sociálním zařízením, převlékárnami, půjčovnou šlapadel, paddleboardů a doplňkovou infrastrukturou v podobě odpadkových košů, slunečníků, lehátek apod. Nachází se zde i dětské hřiště a plochy nejen pro vodní sporty, ale například i pro volejbal a stolní tenis. Mimo hlavní pláž jsou vymezené i tři pláže psí. Kolem celého jezera je veden okruh cyklotrasy a asfaltově zpevněné cyklostezky doplněné naučnými tabulemi zaznamenávajícími vývoj lokality a průběh napouštění jezera (iMostecko, n.d.). Jižní úsek zároveň poskytuje prostory pro pořádání kulturních akcí, zmínit lze například hudebně-sportovní festival The Most Fest nebo Mostecké slavnosti. Příležitostně je plocha jezera využívána i pro výcviky složek integrovaného záchranného systému.

Klidová severní část jezera je ponechána přirozenému vývoji za účelem rozvoje místní fauny a flóry. V severovýchodní oblasti se nachází sukcesní plocha, kde se ekosystém obnovuje a vyvíjí zcela samovolně bez jakýchkoli antropogenních zásahů (Vokurka, 2020). V jezeře se nachází celkem 8 druhů ryb, s významným vlivem na kvalitu vody a v zimních měsících patří jezero k nejvýznamnějším zimovištím vodních ptáků v České republice (iMostecko, n.d.).

Obr. 26 Plánek území jezera Most. Zdroj: Město Most (2020b).

4.9.1 Rekultivace jezera

Těžba v hnědouhelném lomu Ležáky byla ukončena v roce 1999, s čímž postupem času vznikla otázka využití těžbou poškozeného prostoru. Po zvažování různých variant bylo jako nejvhodnější řešení vyhodnoceno zaplavení prostoru, tzv. hydrická rekultivace. Původním záměrem bylo vytvoření průtočného jezera, napouštěného z řeky Bíliny. Tato varianta však souvisela s rizikem potenciálních přítoků nečistých vod ovlivňujících kvalitu vody. Kvalita vody Bíliny však ani nesplňovala požadavky pro rekreační účely a dalším problémem byl omezený možný odběr vody během roku, což by značně ovlivnilo celkovou dobu napouštění jezera. Namísto předchozího plánu byla zvolena varianta neprůtočného jezera s dostatečně velkou rozlohou hladiny, kde by výpar vody odpovídal přirozenému přítoku z vlastního povodí. Pro realizaci vybudování jezera bylo stanoveno několik podmínek včetně zajištění trvalé stabilizace okolních svahů lomu, výsypek, břehové linie a dostatečného vysazení zelených ploch v okolí (Štýs, 2012).

Vzhledem k průmyslovým lokalitám v okolí bylo nutné zabránit potenciální kontaminaci jezera výstavbou zapaštěné clony do nepropustných podložních vrstev a v souvislosti

s propustností podloží a možným únikům vody bylo provedeno utěsnění všech propustných míst (Štýs, 2012).

Jednou z komplikací rekultivace byla narušená stabilita území v důsledku povrchové těžby, týkající se kromě samotného lomu i jeho výsypek. Tento problém byl vyřešen vybudováním suchých poldrů, regulujících odtok v případě nadměrných srážek. Velkým přínosem bylo i zalesnění výsypek pro zajištění větší stability oblasti. Stabilizace břehů byla provedena například pomocí velkých kamenů a vlnolamů (Štýs, 2012).

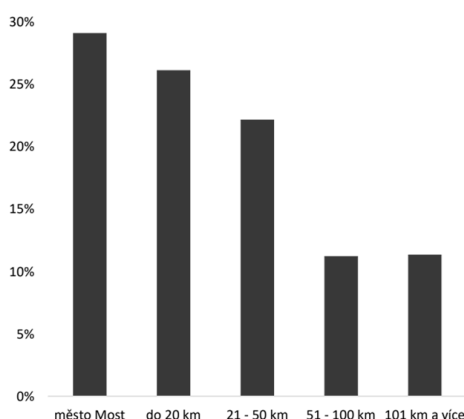
Rekultivační a revitalizační práce byly z větší části financovány státem z programu zaměřeného na zahlazování vlivů důlních činností v Ústeckém a Karlovarském kraji. Jezero spadá do vlastnictví státu a revitalizací území zajišťoval státní podnik Palivový kombinát Ústí, dnes odštěpný závod státního podniku Diamo, s tím, že statutární město Most spravuje jižní část jezera a zajišťuje poskytování služeb v areálu (F. Jirásek, osobní komunikace, 30. 3. 2023).

4.10 Vliv realizace projektu na rozvoj území

4.10.1 Cestovní ruch a kultura

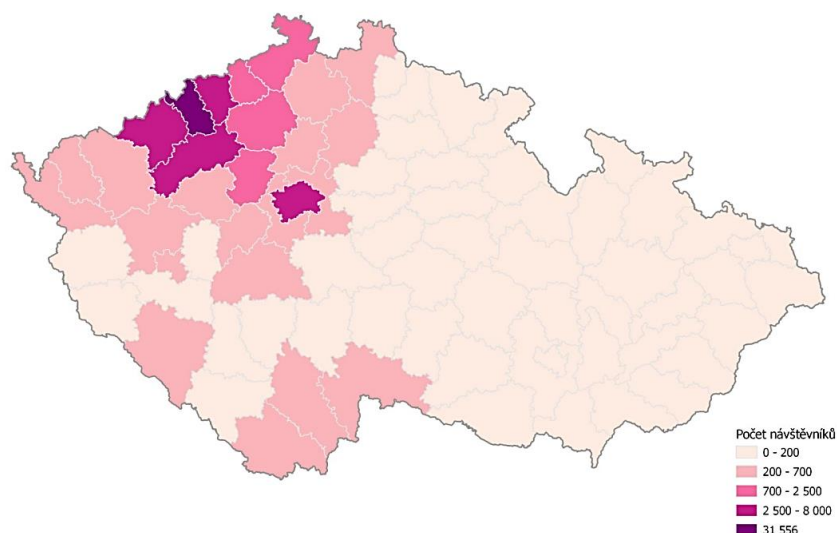
Pan Ing. Jirásek, vedoucí odboru investic Magistrátu města Most (osobní komunikace, 30. 3. 2023), zmiňuje významný vliv na zvýšení atraktivity lokality a s tím související zvýšení návštěvnosti území. Vzhledem k historickému vývoji města a okolí není oblast Mostecka příliš turisticky vyhledávána a rekultivované jezero nabízí obrovský rozvojový potenciál jezera jako rekreační oblasti s významem nejen pro návštěvníky, ale i pro místní obyvatelstvo.

Jezero láká nejvíce osob v letních měsících, kdy je hojně navštěvované ať už místním obyvatelstvem, tak návštěvníky z blízkého i vzdáleného okolí. Vysokou návštěvnost v letním období zaznamenává big data analýza společnosti T-Mobile, kterou pan Jirásek pro účely práce poskytl. V období 1.7.–31. 8. 2021 bylo zaznamenáno celkem 131 316 návštěvníků. Z toho 68 824 unikátních návštěvníků, kteří byli v průběhu dne zaznamenáni pouze jednou (Förstl, 2022).

Obr. 27 Rozdělení unikátních návštěvníků jezera Most v období 1.7. 2021–31. 8. 2021 dle místa bydliště na základě vzdálenosti. Zdroj: Förstl, 2022.

Na obrázku č. 27 lze vidět, že největší počet návštěvníků pochází přímo z Mostu. V rámci okresů se nejčastěji jedná o návštěvníky z okresu Most (46,5 %) a sousedních okresů Chomutov (11,2 %), Louny (9,4 %), Teplice (7,5 %) a z hlavního města Prahy, odkud podíl návštěvníků činil téměř 4 % (Förstl, 2022). Se stoupající vzdáleností logicky počet návštěvníků klesá, přesto návštěvníci ze vzdálenějších oblastí tvoří velmi významný podíl na návštěvnosti lokality. Jezero tedy nepředstavuje obrovský význam pouze pro místní obyvatelstvo, ale jeho význam lze označit za nadregionální.

Obr. 28 Rozdělení návštěvníků jezera Most v období 1. 7. 2021–31. 8. 2021 dle okresů bydliště. Zdroj: Förstl, 2022.

Výhoda lokality jednoznačně spočívá i v dobré dopravní dostupnosti a blízkosti sousedního německého Saska, což zvyšuje potenciál návštěvnosti zahraničních turistů. Ve sledovaném období byl na jezeře Most evidován 2,2% podíl zahraničních návštěvníků, což se může v celkovém poměru zdát jako zanedbatelné množství, ale absolutní počet zahraničních turistů 1 534 je znatelný a významný pro rozvoj turistické lokality (viz tabulka č. 12).

Tab. 12 Rozdělení unikátních návštěvníků v období 1. 7. 2021 - 31. 8. 2021 dle státu bydliště.

STÁT	POČET NÁVŠTĚVNÍKŮ	PODÍL NA CELKOVÉ NÁVŠTĚVNOSTI
Česká republika	67 211	97,8 %
Německo	923	1,3 %
Polsko	130	0,2 %
Slovensko	105	0,2 %
Itálie	70	0,1 %
ostatní	306	0,4 %

Zdroj: Förstl, 2022; vlastní zpracování

4.10.2 Socioekonomická situace

Rozvoj cestovního ruchu a rekreace do budoucna by mohl být jedním z klíčových faktorů při celkové ekonomické restrukturalizaci oblasti. Jezero Most nabízí potenciál pro nové podnikatelské příležitosti a zvýšení místní ekonomiky. Zvýšení atraktivity regionu formou

rekultivací těžbou postižených lokalit by mohlo napomoci i zvýšení sociálního statusu obyvatelstva a naplnění některých rozvojových cílů území (F. Jirásek, osobní komunikace, 30. 3. 2023).

4.10.3 Environmentální přínos

Rekultivace jezera má bezesporu významný vliv na místní faunu, flóru a obnovu ekosystému v oblasti. V rámci realizace projektu bylo naplněno doporučení odborníků spočívající zanechání severní části jezera přírodnímu vývoji a přirozené sukcesi (F. Jirásek, osobní komunikace, 30. 3. 2023). Rekultivace tak jednoznačně napomohla nejen estetické atraktivitě území, ale také ke zvýšení ekologické hodnoty krajiny. Okolí vodní plochy se navíc vyznačuje přítomností přibližně 350 druhů cévnatých rostlin a v samotném jezeře žije 8 druhů sladkovodních ryb, což potvrzuje přínosy ve vytvoření vhodného prostředí pro život (Město Most, 2020b). Jezero se navíc stalo významnou ornitologickou lokalitou a zimovištěm až 26 druhů vodních ptáků s více než 10 tisíci jedinci (Město Most, 2020). Rekultivace lomu rovněž napomáhá zlepšení klimatu v oblasti postižené průmyslovou výrobou a okolní ozelenění lesními porosty pozitivně přispívá zvýšení ekologické stability území.

4.11 Bariéry projektu jezera Most

V samotném počátku rekultivačních prací významnou bariéru představovala celková finanční a časová náročnost projektu, míra kontaminace území v důsledku dřívějších těžebních aktivit a odstranění množství odpadních materiálů (Štýs, 2012).

Pan Jirásek (osobní komunikace, 30. 3. 2023) za jednu z nejnápadnějších současných bariér regenerace území považuje jednoznačně finance, vzhledem k rozsahu celého projektu. Přibližně před 10 lety mělo město Most získat pozemky bezúplatně od státu, což dnes už není aktuální a v návaznosti na pravidla týkající se veřejné podpory jsou veškeré pozemky využívané pro komerční účely zpeněženy. Tato skutečnost by pro město představovala částku v rozsahu stovek milionů korun, což by mohlo představovat vážný problém do budoucna (F. Jirásek, osobní komunikace, 30. 3. 2023). S tímto faktem souvisí problém majetkoprávního vypořádávání a určení vlastníka území.

Další výzva spočívá v ceně revitalizačních prací a přilákání více návštěvníků, zejména mimo hlavní sezónu. Co se týká místních úřadů a povolení, zde pan Jirásek (osobní komunikace, 30. 3. 2023) nevnímá žádné problémy vzhledem k charakteru rekultivované oblasti, kde se nenachází žádná chráněná ložisková území.

4.12 Vize a plány projektu jezera Most

Pan Jirásek (osobní komunikace, 30. 3. 2023) vyzdvihuje obrovský potenciál pro další rozvoj lokality. Jelikož bylo jezero zpřístupněno relativně nedávno, poskytované služby se stále rozvíjí a do budoucna je v plánu rozšíření zázemí a nabídky služeb. Momentálně je hlavním cílem posílení doplňkové infrastruktury v areálu a rozšíření parkovacích ploch, jejichž kapacita je během letní turistické sezóny silně nedostačující. Z větších plánovaných projektů pan Jirásek (osobní komunikace, 30. 3. 2023) zmínil například wellness a surfovací trenažer. Projekt revitalizace Mosteckého jezera není výhradně záležitost města, ale i kraje, státu a částečně i Evropské unie. Město Most se proto bude nadále snažit čerpat finance ze všech možných zdrojů za účelem rozvoje lokality a zvyšování kvality prostředí a života obyvatel (F. Jirásek, osobní komunikace, 30. 3. 2023).

4.13 Aplikovatelnost projektu v jiném území

Rekultivace Mosteckého jezera není prvním a zdaleka ani jediným zdařilým příkladem obnovy postindustriální krajiny. Hydrické rekultivace nabízí možnosti víceúčelového využití ploch a přináší mnoho environmentálních i socioekonomických benefitů. Vzhledem k poměrně četnému množství již realizovaných projektů v oblasti Podkrušnohoří je do budoucna možné vycházet ze získaných zkušeností, a díky tomu minimalizovat potenciální komplikace při realizaci. Právě jezero Most může sloužit jako příklad dobré praxe díky svému obrovskému rozvojovému potenciálu nejen z hlediska rozvoje cestovního ruchu. Přehled již rekultivovaných a plánovaných jezer v České republice shrnuje tabulka č. 13.

Tab. 13 Rekultivovaná jezera a plánované rekultivace v České republice.

REKULTIVOVANÁ JEZERA V ČR			
Název	Kraj	Okres	Rozloha vodní plochy (ha)
Medard	Karlovarský	Sokolov	493,4
Most	Ústecký	Most	309,1
Milada	Ústecký	Ústí nad Labem	252,2
Barbora	Ústecký	Teplice	55,0
Matylda	Ústecký	Most	38,7
Michal	Karlovarský	Sokolov	29,0
Vrbenský	Ústecký	Most	8,0
Benedikt	Ústecký	Most	4,7

PLÁNOVANÉ HYDRICKÉ REKULTIVACE V ČR			
Centrum	Ústecký	Most	670,0
Jiří-Družba	Karlovarský	Sokolov	1 312,0
Tušimice	Ústecký	Chomutov	1 000,0
Vršany	Ústecký	Most/Chomutov	470,0
Bílina	Ústecký	Teplice	1 000,0

Zdroj dat: VodaDnes, 2020; vlastní zpracování.

Jezero Medard

Jezero Medard je v současné době svou rozlohou největším rekultivačním jezerem v České republice. Těžba v lokalitě lomů Medard-Libík byla ukončena v roce 2000 a o 10 let později bylo zahájeno jeho napouštění, které trvalo celkem 6 let, respektive do roku 2016. Stejně jako v případě Mosteckého jezera se rekultivace týkala i blízkého okolí. V rámci budoucí revitalizace by zde mělo dojít k vybudování turistické infrastruktury se zaměřením převážně na vodní sporty (Ekolist, 2020).

Obr. 29 Jezero Medard. Zdroj: Ferenc, 2020.

Jezero Milada

Jezero Milada vzniklo rekultivací lomu Chabařovice, samotné napouštění jezera trvalo od roku 2001 do roku 2010 (Diamo, n.d.). Jednalo se vůbec o první takto rozsáhlý rekultivační projekt v České republice, díky čemuž se Milada stala jakýmsi vzorem a inspirací pro možné využití podobných lokalit. Jezero je určeno převážně jako přírodní rekreační a sportovní zázemí obyvatel Ústí nad Labem a blízkého okolí. Rekultivace Milady je často porovnávána s mladším projektem jezera Most, vzhledem k tomu, že obě jezera patří pod správu státního podniku Diamo. Milada však za Mostem z vývojového hlediska poměrně zaostává, což je

přisuzováno mimo jiné i skutečnosti, že se jednalo o první takto rozsáhlý projekt rekultivace u nás (Mendlová, 2022).

Obr. 30 Pohled na jezero Milada. *Zdroj: Muzeum Ústí, n.d.*

Jezero Matylda

Jezero Matylda vzniklo zatopením lomu Vrbenský již v roce 1992. Nachází se v severozápadní části města Most, oproti Mosteckému jezeru je však svou rozlohou výrazně menší. V letech 2008 až 2009 zde byla v rámci revitalizace území vybudována cyklostezka s další doplňkovou infrastrukturou a postupem času zde vznikl sportovní a rekreační areál (Naše Voda, 2019).

Obr. 31 Rekreační areál jezera Matylda. *Zdroj: Matylda Most, n.d.*

Jezero Jiří-Družba

Po plánované ukončené těžební činnosti v lomech Jiří a Družba v roce 2038 by mělo dojít k vytvoření jezera sloučením a zatopením zbývajících důlních jam. S rozlohou 1 312 ha by se jednalo o největší jezero tohoto druhu v České republice (ČTK, 2020). Napouštění jezera by mělo být realizováno z řeky Ohře a odhadovaná doba napouštění je v závislosti na okolnostech 8–15 let (Kultura.cz, n.d.)

Obr. 32 Povrchový lom Jiří na Sokolovsku. *Zdroj: Sokolovská uhelná, 2010.*

4.13.1 Celkové zhodnocení projektu – SWOT analýza jezera Most

SWOT analýza projektu regenerace Mosteckého jezera shrnuje zásadní poznatky získané rozhovorem s vedoucím odboru investic Statutárního města Most, panem Ing. Františkem Jiráskem, na základě odpovědí z dotazníkového šetření a prostudováním strategických dokumentů daného území (viz tabulka 14).

Tab. 14 SWOT analýza jezera Most.

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ přínos pro zvýšení návštěvnosti lokality, ▪ ekologický přínos pro území, ▪ dobrá dopravní dostupnost, ▪ všestranné využití lokality, ▪ rozvoj cestovního ruchu a možnosti volnočasových aktivit ve městě, ▪ zvýšení biodiverzity území, ▪ konání kulturních akcí, ▪ čistota vody, samočistící efekt jezera, ▪ možnost sportovního vyžití, ▪ rekreační zázemí pro obyvatele města, ▪ zvýšení atraktivity území, ▪ zajištění dopravy MHD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ turisticky neatraktivní image města Mostecka, ▪ průmyslové okolí jezera, ▪ blízkost skládky, ▪ sezónnost, ▪ nutnost pravidelného dopouštění vody, ▪ majetkoprávní vztahy, ▪ dlouhý proces obnovy krajiny, ▪ nedostatek parkovacích míst během letní turistické sezony, ▪ finanční náročnost
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ návštěvnost turistů z Německa, ▪ zlepšení životního prostředí v území, ▪ posílení doplňkové turistické infrastruktury, ▪ propojení cyklostezek, ▪ budování nových turistických atraktivit, ▪ zvýšení počtu parkovacích míst 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (ne)stabilita podloží, ▪ propad asfaltových stezek, ▪ vysychání jezera, ▪ neprůtočnost jezera

Zdroj: F. Jirásek, osobní komunikace, 30. 3. 2023, Město Most, 2020a; vlastní zpracování

5 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření probíhalo ve dvou lokalitách – v Žatci mezi návštěvníky areálu Chrámu chmele a piva a u Mosteckého jezera. Sběr dat probíhal formou přímého oslovení návštěvníků v zájmových územích a prostřednictvím sdílení dotazníku na oficiálních sociálních sítích Chrámu chmele a piva a města Most. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 227 respondentů. Z celkového vzorku dotazovaných mírně převažovaly ženy (58,6 %), muži tvořili z celkového počtu 40,5 % a zbývající necelé procento respondentů se identifikovalo jako pohlaví jiné. Věková struktura respondentů byla poměrně vyvážená, největší část dotazovaných patřila do věkové kategorie 26–35 let (26 %) a 18–25 (23 %). Nejméně početnou skupinou tvořili respondenti starší 65 let (3,5 %). Největší podíl respondentů uvedl jako své nejvyšší dosažené vzdělání úplné středoškolské vzdělání s maturitou (38,3 %) a vysokoškolské (36,6 %). Více než polovina dotazovaných pocházela přímo z města, ve kterém se regenerovaná lokalita nachází (60,4 %) a necelých 25 % respondentů uvedlo jako své bydliště jinou obec v Ústeckém kraji. Úplné sociodemografické údaje o návštěvnících jednotlivých lokalit znázorňuje tabulka č. 15. Tyto otázky tvořily závěrečnou část dotazníku.

Tab. 15 Sociodemografické údaje o respondentech.

SOCIODEMOGRAFICKÉ ÚDAJE	CHRÁM CHMELE A PIVA	JEZERO MOST	CELKEM
pohlaví respondentů			
žena	46	87	133
muž	39	53	92
jiné	1	1	2
věk respondentů			
18–25	18	34	52
26–35	18	40	58
36–45	14	33	47
46–55	22	24	46
56–65	10	6	16
více než 65	4	4	8
nejvyšší dosažené vzdělání			
základní	1	4	5
středoškolské bez maturity	11	21	32
středoškolské s maturitou	32	55	87

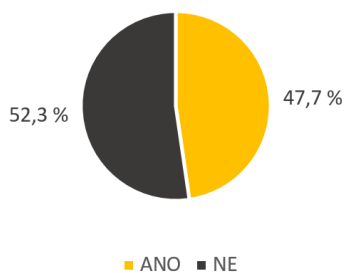
vyšší odborné	9	11	20
vysokoškolské	33	50	83
místo bydliště			
stejná obec jako regenerovaná lokalita	54	83	137
jiná obec v Ústeckém kraji	13	43	56
jiný kraj	19	15	34

Zdroj: vlastní výzkum

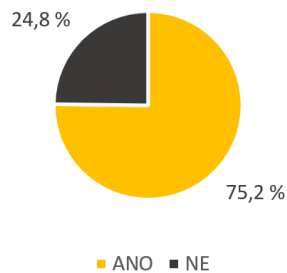
5.1 Výsledky dotazníkového šetření

Úvodní část dotazníku si kladla za cíl zjistit míru povědomí návštěvníků o problematice brownfieldů. V otázce č. 1 byli respondenti formou otevřené odpovědi dotazováni, co si pod pojmem *brownfield* představují. Z uvedených odpovědí vyplynulo, že téměř polovina respondentů má alespoň základní představu o tom, co je to brownfield, popřípadě co je s touto problematikou spojeno. V odpovědích byla velmi často zmiňována souvislost brownfieldů s průmyslovou výrobou a přívlastky jako *zanedbaný*, *nevyužívaný*, *kontaminovaný*, *zdevastovaný*... Menší část dotazovaných uvedla, že se jedná o pojem v souvislosti s nějakým pozemkem či nemovitostí a několik respondentů v Mostě si jej spojilo s procesem rekultivace v návaznosti na rekultivovanou krajinu Mosteckého jezera či s těžbou hnědého uhlí. Přibližně 12 % respondentů uvedlo odpověď *hnědé pole*, většinou v souvislosti se zemědělskou činností, což potvrzuje nejednoznačnost a nevhodnost užívání tohoto českého překladu v české terminologii. Necelých 30 % dotazovaných pojem vůbec neznalo a ani si jej s ničím nespojilo. Z těchto odpovědí vyplývá, že většina návštěvníků má o problematice určité povědomí a poměrně velká část si dokázala význam odvodit na základě okolností. Po zodpovězení otázky byla respondentům předložena úplná definice pojmu brownfield.

Víte, že je areál Chrámu chmele a piva částečně regenerovaným brownfieldem?

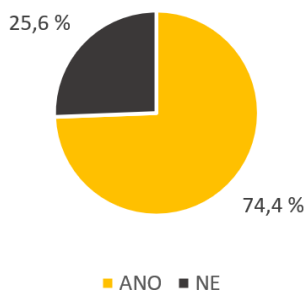
Víte, že je Mostecké jezero regenerovaným brownfieldem?

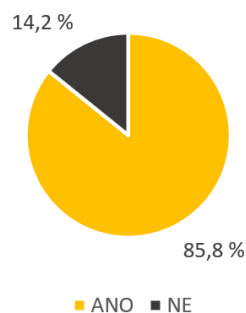
Obr. 33 Povědomí respondentů o regeneraci Chrámu chmele a piva a jezera Most. Zdroj: vlastní výzkum.

Otázka č. 2 se již vztahovala ke konkrétní lokalitě. Návštěvníci byli dotazováni, zda si jsou vědomi toho, že je daná lokalita regenerovaným brownfieldem. V případě Chrámu chmele a piva byly odpovědi poměrně vyrovnané, přibližně 52 % věděla o tom, že se jedná o znovu využití brownfieldové území. V případě lokality Mosteckého jezera byla odpověď jednoznačnější a tuto skutečnost si uvědomovalo přes 75 % návštěvníků (viz obr. 33).

Víte, jaké bylo původní využití budov areálu Chrámu chmele a piva?

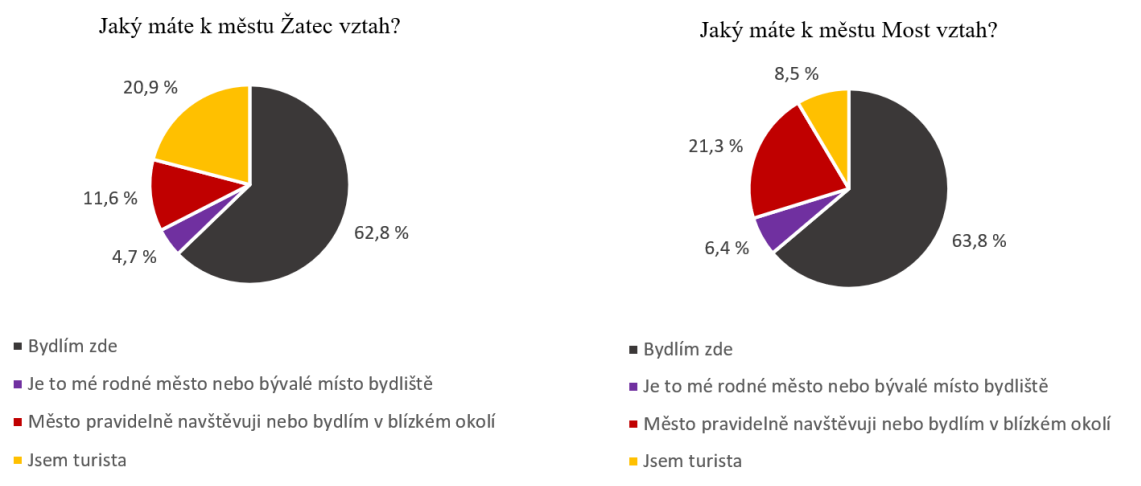

Víte, jaké bylo původní využití Mosteckého jezera?

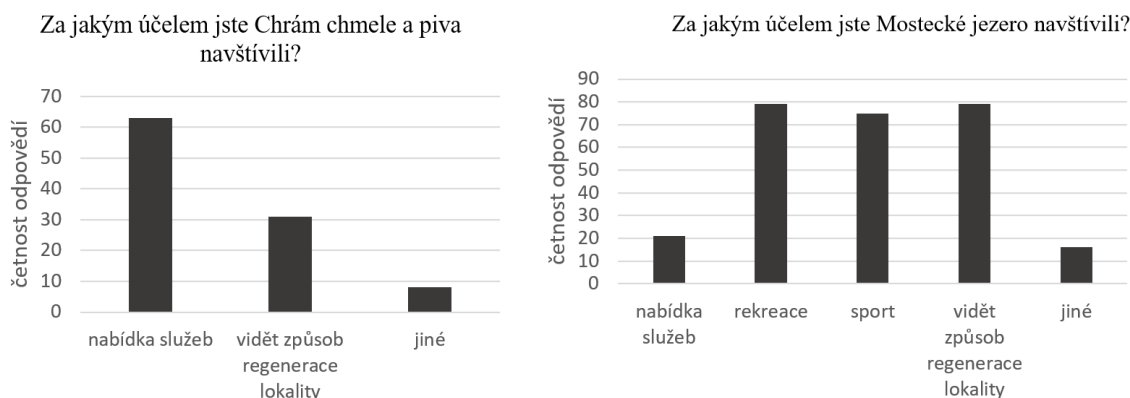
Obr. 34 Znalost respondentů o původním využití Chrámu chmele a piva a jezera Most. Zdroj: vlastní výzkum.

Otázka č. 3 se zaměřovala na znalost ohledně původního využití území. Odpovědi zde byly velmi jednoznačné a v případě obou lokalit návštěvníci prokázali vysoké povědomí o původním využití oblasti (viz obr. 34). Vysoká znalost původního využití Chrámu chmele a piva může být dána zachováním a podporou tradice chmelařství v Žatci; v případě Mosteckého jezera ještě relativně nedávno probíhající těžbou a zpřístupněním jezera.

Obr. 35 Vztah respondentů k městům Žatec a Most. Zdroj: vlastní zpracování.

Vysokou znalost o předchozím využití lokality rovněž částečně vysvětluje otázka č. 4 s cílem zjistit, jaký má návštěvník k dané lokalitě vztah. V obou případech většina respondentů uvedla, že v daném městě v současné době žije nebo jej pravidelně navštěvuje (například za účelem dojíždění do zaměstnání, škol, za službami, rodinou, přáteli apod.). Část dotazovaných také uvedla, že se jedná o jejich rodné město nebo zde v minulosti bydleli. Respondenti, kteří se označili ryze jako turisté tvořili v Žatci podíl téměř 21 %, v Mostě pouze 8,5 % (viz obr. 35).

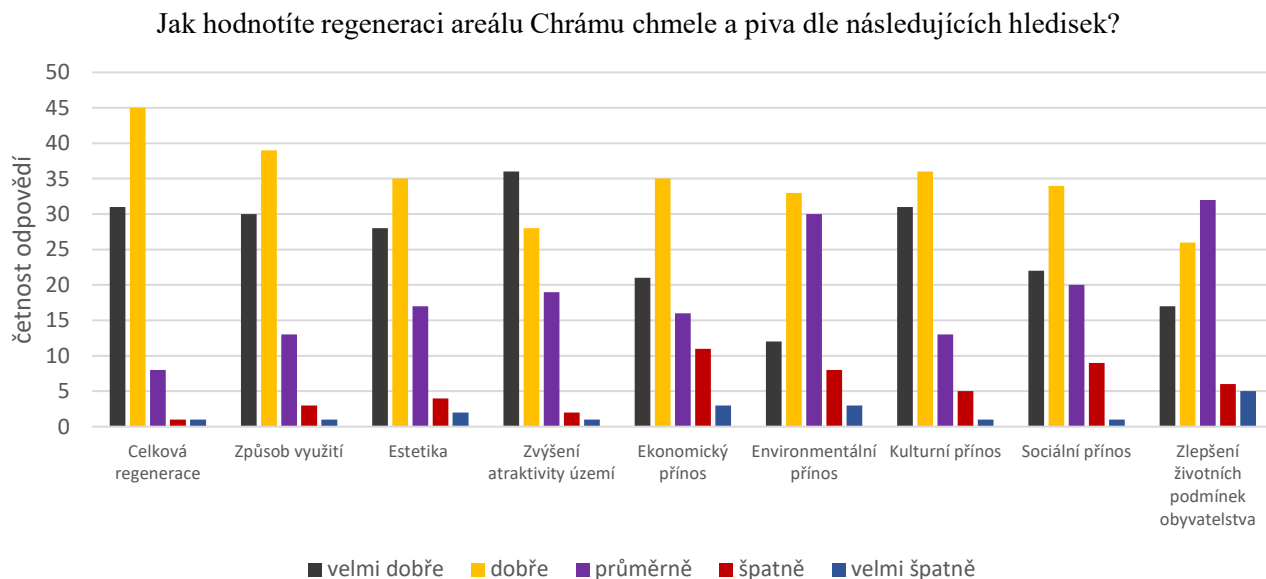

Obr. 36 Důvody návštěvy Chrámu chmele a piva a jezera Most. Zdroj: vlastní výzkum.

Otázka č. 5 nabízela možnost výběru více odpovědí a jejím cílem bylo zjistit, za jakým účelem návštěvníci do dané lokality přicestovali. V případě Chrámu chmele a piva byla jako nejčastější odpověď uváděna nabídka služeb cestovního ruchu (například prohlídkové okruhy, kulturní akce, návštěva restaurace s pivovarem apod.). Jako důvod návštěvy prohlédnout si

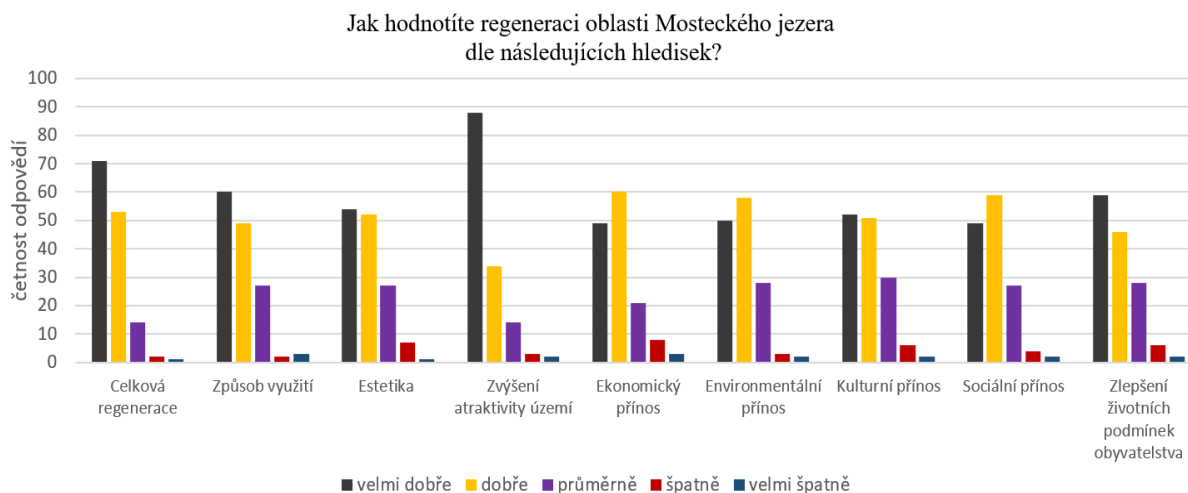
způsob regenerace lokality uvedlo 31 respondentů. Zbývající část lokalitu navštívila například z důvodu zájmu o historii území či každodenní pohyb v okolí.

Nejčastějšími důvody návštěvy Mosteckého jezera byla rekreace a prohlédnout si způsob regenerace území. Druhým nejčastějším důvodem návštěvy byl sport. V případě Mosteckého jezera byl důvod návštěvy za účelem využití služeb cestovního ruchu pouze okrajový (viz obr. 36).

Obr. 37 Hodnocení regenerace areálu Chrámu chmele a piva. Zdroj: vlastní výzkum.

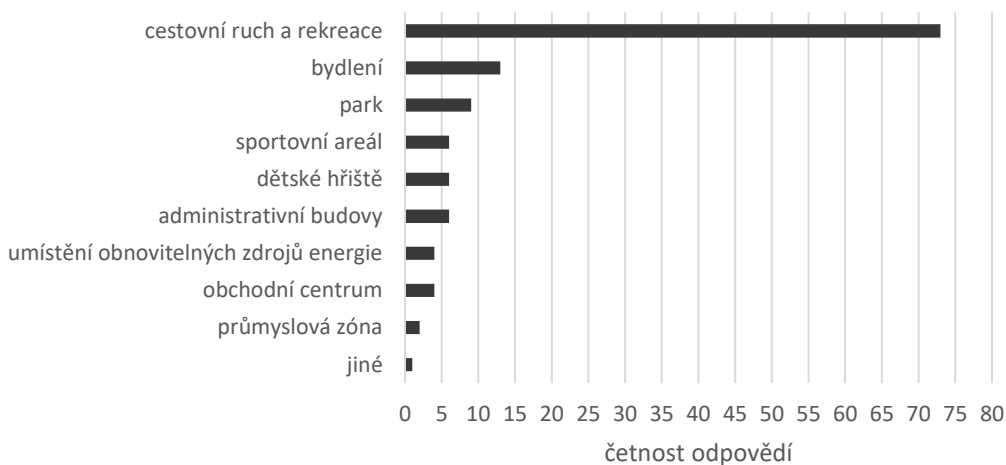
V otázce č. 6 respondenti hodnotili jednotlivá hlediska regenerované lokality na stupnici *velmi dobře*, *dobře*, *průměrně*, *špatně* a *velmi špatně*. Z výsledků vyplývá, že celková regenerace areálu Chrámu chmele je návštěvníky považována za velmi zdařilou. Stupněm *velmi dobře* a *dobře* ji ohodnotilo 76 respondentů, tzn. 88 % z celkového počtu dotazovaných. Obecně lze říci, že lokalita je pozitivně vnímána ze všech zkoumaných hledisek, především z hlediska aktuálního způsobu využití lokality (80 %), kulturního přínosu pro místní komunitu (78 %) a zvýšení atraktivity území (74 %). Spokojenost návštěvníků se více rozchází u hodnocení ekonomického přínosu pro území, který stupněm *velmi dobře* a *dobře* ohodnotilo pouze 65 % respondentů, 19 % vnímá tento přínos jako *průměrný* a zbylých 16 % jej hodnotí stupněm *špatně* a *velmi špatně*. Také environmentální přínos regenerace je hodnocen spíše průměrně, stejně jako zlepšení životních podmínek místního obyvatelstva (viz obr. 37).

Obr. 38 Hodnocení regenerace oblasti Mosteckého jezera. *Zdroj: vlastní výzkum.*

Totožná otázka byla položena návštěvníkům jezera Most. Podobně jako předchozí lokalita byla tato regenerace území hodnocena velmi pozitivně. Celkovou regeneraci hodnotilo stupněm *velmi dobře* a *dobře* téměř 88 % dotazovaných. Návštěvníci shledávají velmi vysoký přínos ve zvýšení atraktivity území, jež kladně ohodnotilo téměř 87 % respondentů. Také všechna ostatní hlediska hodnotilo *velmi dobře* a *dobře* více než 70 % návštěvníků, z čehož vyplývá, že regenerace Mosteckého jezera představuje pro město Most a jeho obyvatele velký potenciál pro budoucí rozvoj (viz obr. 38).

Jaké využití lokality areálu Chrámu chmele a piva byste preferovali?

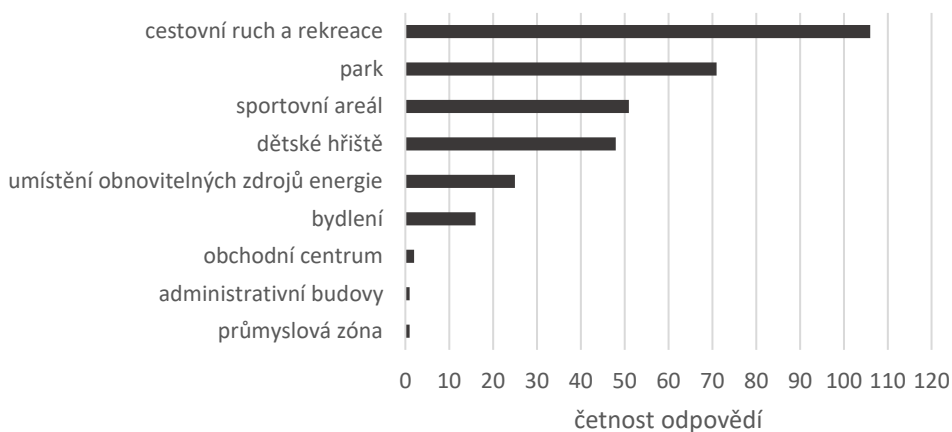

Obr. 39 Preference využití lokality areálu Chrámu chmele a piva. *Zdroj: vlastní výzkum.*

Otázka č. 7 se zabývala preferencemi návštěvníků při využití daných lokalit s možností výběru více odpovědí. V případě areálu Chrámu chmele a piva jednoznačně převažovala

preferenci využití oblasti pro cestovní ruch, tzn. stávající využití objektu. Tuto odpověď zvolilo 85 % dotazovaných. Ostatní odpovědi byly zastoupeny spíše marginálně, každopádně druhé nejvyšší zastoupení představovala možnost využití pro účely bydlení (viz obr. 39). Současné využití objektů jako turisticky zaměřeného areálu se tedy podle většiny dotazovaných návštěvníků jeví jako nejlepší možné řešení.

Jaké využití lokality Mosteckého jezera byste preferovali?

Obr. 40 Preference využití lokality jezera Most. *Zdroj: vlastní výzkum.*

Stejně patrná je spokojenost se stávajícím využitím lokality Mosteckého jezera. Mezi nejčastěji uváděné možnosti patřilo využití území pro účely cestovního ruchu a rekreace, jako park, sportovní areál a dětské hřiště. Jezero v současnosti neslouží pouze k rekreaci, ale nachází se zde i zmíněné dětské hřiště a zázemí pro sportovní aktivity, tudíž naplňuje většinu preferovaných možností využití (viz obr. 40).

Otázky č. 8 a 9 poskytovaly prostor pro doplňující poznatky návštěvníků dané lokality. Cílem otázky bylo zjistit, co konkrétně se návštěvníkům na dané lokalitě líbí a nelíbí. Zodpovězení této otázky bylo dobrovolné. Celkem na ni odpovědělo 64 návštěvníků areálu Chrámu chmele a piva v Žatci a 104 návštěvníků Mosteckého jezera.

Návštěvníci Chrámu chmele a piva v pozitivním smyslu nejčastěji vyzdvihovali rekonstrukci budov, která oživila město a samotný akt snahy o eliminaci zanedbaných budov. Zároveň kladně hodnotili originální a komplexní způsob využití se zachováním odkazu na tradici chmelařství, která je zde prezentována poutavou a zábavnou formou. Obyvatelé Žatce také oceňují nesměřování poskytovaných služeb pouze na turisty, ale také časté pořádání

zajímavých kulturních akcí pro místní komunitu. Často byla pozitivně hodnocena také kvalita poskytovaných služeb zaměřená na všechny věkové kategorie návštěvníků, z jednotlivých objektů areálu byl nejčastěji zmiňován chmelový orloj a vyhlídka z Chmelového majáku. Několik respondentů také zmiňuje nevyužitý potenciál budov a upozorňuje na špatné ekonomické zacházení a řešení finančních problémů ze strany vedení v minulosti.

V případě regenerace Mosteckého jezera směřovala většina pozitivních ohlasů především ke způsobu využití lokality ve smyslu obnovení zeleně, přírodního prostředí a možnosti rekreace a sportovního vyžití. Především obyvatelé Mostu vnímají význam ve zvýšení atraktivity a kvality území města Most. Návštěvníci zároveň oceňují vybavenost zázemí v rekreační zóně jezera, oddělené psí pláže a vybudování okruhu asfaltových cyklostezek. Několik návštěvníků také zmiňovalo čistotu vody v jezeře oproti sousednímu jezeru Matylda a lepší zázemí při zpřístupnění než na jezeře Milada u Ústí nad Labem. Na druhou stranu se objevovalo i množství negativních postřehů a poznatků pro zlepšení. Velká část návštěvníků by uvítala rozšíření cyklostezek a jejich propojení s cyklostezkou v Litvínově. Jako hlavní problém infrastruktury byla nejčastěji zmiňována nízká kapacita parkovacích míst a málo přirozeného stínu v letním období. S odstraněním těchto nedostatků se však ze strany města do budoucna počítá. Negativně bylo také hodnoceno zasazení oblasti do průmyslového prostředí, konkrétně dohledná blízkost chemických závodů a skládky v Litvínově na severní straně jezera. Tato skutečnost podle návštěvníků kazí celkový dojem lokality, stejně jako nedostatek zeleně v okolí. V odpovědích byl několikrát zmiňován také nízký počet stánků s občerstvením, odpadkových košů a špatná dopravní dostupnost městskou hromadnou dopravou, všechny tyto nedostatky však byly v nedávné době odstraněny a jak doplňková, tak dopravní infrastruktura byla posílena. Část místních obyvatel se také obává přílišné komercializace lokality vzhledem k ambiciózním plánům místních úřadů.

5.2 Závěry dotazníkového šetření

Z dotazníkového výzkumu vyplývá, že téměř polovina návštěvníků zájmových lokalit disponovala určitými znalostmi o problematice regenerace brownfieldů a větší část o předchozím využití navštívených území. Obecná znalost dané problematiky může být podpořena skutečností, že poměrně velká část respondentů dosáhla vyššího stupně vzdělání a také tím, že většina dotazovaných pocházela přímo z dané lokality či blízkého okolí. Nicméně přibližně 30 % návštěvníků uvedlo, že se s pojmem *brownfield* nikdy nesetkalo. Obecná informovanost veřejnosti ohledně této problematiky je však klíčová pro pochopení závažnosti a dopadů existence brownfieldů na dané území a významu regenerace těchto

ploch. Zároveň určitá znalost může zásadně ovlivnit vztah a postoj místních obyvatel a návštěvníků k těmto lokalitám. Mezi hlavní důvody návštěvy těchto území nepatřil pouze zájem o nabídku poskytovaných služeb a možnosti volnočasových aktivit, ale také prohlédnutí si způsobu obnovy daných území. Především návštěvníci Mosteckého jezera jako jeden z hlavních důvodů návštěvy spolu s rekreací a sportem uváděli prohlédnutí si způsobu regenerace lokality. To může být způsobeno jednak ještě relativně nedávno probíhající těžbou v tomto území, rozsahem celé rekultivace a regenerace, ale také tím, že jezero bylo veřejnosti zpřístupněno teprve na podzim roku 2020 a regenerace stále není zcela kompletní.

Návštěvnost Chrámu chmele a piva byla založena převážně na nabídce služeb cestovního ruchu kam patří například návštěva prohlídkových okruhů, Chmelového majáku, restaurace s pivovarem, pořádaných kulturních akcí, přednášek, besed apod. Proto je důležité nadále udržovat vysokou kvalitu těchto poskytovaných služeb a snažit se o jejich neustálé zlepšování a inovace, aby byla zajištěna spokojenost a opakovaná návštěvnost. I v této lokalitě si však návštěvníci v mnoha případech chtěli prohlédnout způsob regenerace území. To dokazuje, že informovanost veřejnosti o samotné realizaci projektu regenerace může být jedním z významných faktorů ovlivňujících návštěvnost daného objektu a oblasti.

Obecně lze konstatovat, že návštěvníci jako celek hodnotí obě regenerované lokality velmi pozitivně, nicméně objevují se určité aspekty, kde se odpovědi respondentů mírně rozcházejí. Jedním z příkladů je hodnocení ekonomického přínosu regenerace areálu Chrámu chmele a piva v Žatci. Důvodem může být jednak skutečnost, že se CHCHP v minulosti potýkal s určitými ekonomickými problémy, částečně způsobenými stanovením nadhodnocených cílů v procesu plánování, ale také nedostatečné zapojení místního obyvatelstva do procesu plánování realizace samotného projektu, což ve své době způsobilo určité nejasnosti a pochybnosti ve spojitosti s ekonomickými záležitostmi projektu a míru nevole mezi částí obyvatelstva (K. Havelka, osobní rozhovor, 31. 3. 2023). Tato zkušenost potvrzuje důležitost zapojení místní komunity jak do procesu plánování, tak do procesu realizace projektu. Tento akt může napomoci vyšší míře podpory projektu ze strany veřejnosti, upevnění pocitu sounáležitosti a posílení vazeb s danou lokalitou.

V rámci preferencí při využití těchto bývalých brownfieldů výrazně převažuje spokojenost respondentů se současným způsobem využití území oproti ostatním možnostem. Vhodně zvolený způsob využití brownfieldu je klíčovým krokem pro budoucí rozvoj území a v obou analyzovaných oblastech dává s ohledem na charakter oblasti smysl. Mostecko obecně není příliš atraktivní a turisticky vyhledávanou lokalitou, tudíž rekultivace a následné regenerace

těžbou poškozených ploch navrátí krajině alespoň částečně přírodní charakter, čímž výrazně zvýší atraktivitu území a zároveň poskytne zázemí pro volnočasové aktivity místním obyvatelům i turistům. Zázemí jezera rovněž poskytuje možnost téměř všech možných, návštěvníky preferovaných způsobů využití. Žatec naopak turistický potenciál z kulturně-historického hlediska má, ten však byl dlouhou dobu nenaplněn. Projekt Chrámu chmele a piva byl zásadním impulzem, jak z Žatce vytvořit turisticky více vyhledávanou lokalitu a podnítl tak rozvoj cestovního ruchu ve městě. Na základě získaných odpovědí se jako důležitý jeví fakt, že obě regenerované lokality poskytují komplexní služby, které se nezaměřují pouze na turisty, ale i místní obyvatelstvo.

6 Seznam doporučení pro praxi

Tato kapitola představuje seznam doporučení pro investory soukromé i decizní sféry na základě poznatků získaných z výsledků kvalitativních a kvantitativních metod práce v komparaci s teoretickými východisky. Jedná se o návrhy, které je na místě při plánování vzít v úvahu s ohledem na budoucí úspěšnost projektu.

Stanovení reálných cílů

Stanovení reálných a konkrétních cílů je při plánování projektu regenerace klíčovým faktorem. Je nezbytné mít jasnou představu o konkrétních zvolených postupech a výstupech projektu. Stanovené cíle by měly být měřitelné, dosažitelné a v souladu s potřebami místní komunity a dlouhodobou udržitelností projektu (Půček & Koppitz, 2012).

Vzdělávání a informovanost ohledně problematiky brownfieldů

Vzdělávání a zvyšování informovanosti ohledně problematiky brownfieldů jak mezi veřejností, tak mezi aktéry rozvoje území může napomoci k pochopení výhod regenerace brownfieldů oproti výstavbě na zelené louce a předcházet tak obavám spojených s riziky využívání těchto lokalit. Dostatečná informovanost a vzdělání rovněž hrají důležitou roli při výběru nejlepšího způsobu regenerace a využití brownfieldu.

Zapojení expertů do procesu plánování

Vzhledem ke komplexnosti a náročnosti procesu regenerace brownfieldů je vhodné do něj zapojit specialistu, jenž se této problematice primárně věnuje. Ten může pomoci místním úřadům při identifikaci brownfieldů v dané oblasti, při posouzení jejich potenciálu a plánování regenerace včetně výběru vhodných metod. Důležitou rolí specialisty může být komunikace s místním obyvatelstvem a organizacemi ohledně jejich spolupráce a zapojení do regenerace (MPO, 2019). Přínosem je rovněž zapojení expertů na alternativní využití objektu, kteří mají s přeměnou podobných lokalit zkušenosti. Místní obyvatelé jsou často omezeni představou předchozího využití lokality a mohou tak být skeptičtí k novým nápadům na využití. Expert na alternativní využití může předat nové impulzy, inovativní přístupy a lépe místní komunitě přiblížit, jak by daný objekt nebo pozemek mohl v budoucnu vypadat.

Spolupráce s místní komunitou

Zapojení místního obyvatelstva do procesu plánování je jedním z klíčových kroků pro úspěšný projekt regenerace brownfieldu. Místní obyvatelé mohou mít cenné znalosti o historii

daného objektu a lokalitě a rovněž mohou disponovat nápady a novými poznatky v souvislosti s možnostmi budoucího využití (MPO, 2019). Tato spolupráce může být velmi užitečná například při vytváření plánů reflektujících potřeby místní komunity. Dostatečná informovanost a zapojení občanů do plánování také může zásadně ovlivnit jejich vztah k projektu do budoucna a eliminovat případné obavy a nesouhlasy. Možnosti spolupráce zahrnují například pravidelné poskytování informací o vývoji projektu, získávání zpětné vazby, partnerství s místními institucemi a organizacemi nebo poskytnutí pracovních příležitostí (Ferber et al., 2006). V případě ignorace požadavků a potřeb občanů hrozí nespokojenost a nedostatečná podpora projektu regenerace ze strany veřejnosti.

Reakce na požadavky a problémy území

V rámci rozvoje území a úspěšnosti projektu je důležité, aby daný záměr reflektoval požadavky a problémy dané lokality. Vhodné zaměření projektu může výrazně zvýšit atraktivitu území jak pro místní obyvatele, tak pro potenciální turisty. Turisticky zaměřená regenerace brownfieldu může napomoci ke zvýšení konkurenceschopnosti území a ke zlepšení kvality místních služeb. Zohlednění konkrétních problémů území je klíčové pro identifikaci hlavních výzev a bariér, které procesu regenerace brání nebo by jej mohly komplikovat a ovlivnit využití plochy v budoucnu. Podle konkrétních problémů a požadavků je na místě přizpůsobit strategii regenerace a zvolit vhodné postupy pro dosažení cílů s ohledem na potřeby místních obyvatel, turistů a dalších aktérů (Ferber et al., 2006).

Dočasné využití brownfieldů

Snaha o dočasné využívání brownfieldu s ohledem na bezpečnostní a zdravotní rizika může představovat účinný nástroj zlepšování image a percepce lokality. Negativní vnímání brownfieldových lokalit je jednou z častých překážek jejich regenerace. Díky dočasnému využití může dojít k eliminaci koncentrace sociálně-patologických jevů v území, environmentálních rizik a dalšímu chátrání lokality. Ta může následně generovat určitý zisk a zároveň zvýšit pravděpodobnost, že do budoucna bude zájem o její kompletní regeneraci (Moravcová, 2019). Způsob dočasného využití však musí být vhodně zvolený s ohledem na místní potřeby a neměl by omezovat pozdější konečnou regeneraci území (Ferber et al., 2006). Právě cestovní ruch a volnočasové aktivity představují velký význam pro dočasné využívání brownfieldů. Častým příkladem je dočasné vytvoření veřejných prostranství či prostor pro pořádání kulturních akcí (Moravcová, 2019).

Příklady dobré praxe

Příklady dobré praxe představují osvědčené postupy a zkušenosti s plánováním a realizováním projektů regenerací brownfieldů na cestovní ruch. Tyto příklady mohou sloužit rovněž jako inspirace pro nové využití brownfieldu a jako motivace pro investory a veřejnost k aktivnímu se zapojení do procesu regenerace. Z tohoto důvodu by měl být také kladen důraz na jejich propagaci.

Zajištění opakované návštěvnosti

Cestovní ruch tvoří významnou část zdrojů příjmů místní ekonomiky a zajištění opakované návštěvnosti regenerovaných lokalit je důležité z hlediska udržení stabilních příjmů z tohoto odvětví. Zajištění opakované návštěvnosti je však důležité i z hlediska udržitelnosti, zlepšení image území a zvyšování kvality života místních obyvatel. Zároveň je vhodné, aby poskytované služby nebyly zaměřeny pouze na turisty, ale i na místní komunitu s cílem obohatit kulturní život v území a zlepšit kvalitu života obyvatel.

Zohlednění turistických potřeb území

Vzhledem k tomu, že cestovní ruch představuje příležitost pro ekonomický rozvoj a zlepšení životních podmínek v daném území, je důležité zajistit, aby byly nabízeny atraktivní a relevantní turistické aktivity. Zohlednění typu turistů a jejich preference může pomoci k vytvoření udržitelného turistického produktu a zajištění konkurenceschopnosti dané lokality na trhu (McCarthy, 2007). Výhodou pak může být propojení s místní kulturou a historií, díky čemuž dochází k posílení vazeb místních obyvatel s územím.

Marketing a propagace

Regenerace brownfieldů na cestovní ruch vyžaduje dobrou propagaci a marketingovou strategii. Vzhledem ke skutečnosti, že periferní oblasti často nepatří mezi turisticky nejvyhledávanější lokality, je důležité informovat veřejnosti o nových turistických cílech a službách a zároveň v oblasti vytvořit atraktivní turistickou nabídku (Kotler et al., 2021). Díky dobré marketingové strategii a propagaci dochází k přilákání více návštěvníků. Regenerace brownfieldů je navíc časově i finančně velmi nákladná záležitost, proto je třeba, aby byla náležitě prezentována. Marketing zároveň může pomoci vytvořit značku turistické oblasti a přilákat tak návštěvníky specificky cílené na konkrétní turistický produkt. Díky vhodným marketingovým nástrojům dochází také k zajištění udržitelnosti turismu a zvýšení povědomí o důležitosti ochrany kulturního a přírodního dědictví území (Kotler et al., 2021).

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnocení možností cestovního ruchu při regeneraci brownfieldů v periferních oblastech. Pro pochopení samotné problematiky regenerace brownfieldových lokalit bylo nezbytné na základě literární rešerše komplexně popsat základní teoretická východiska tématu. Z důvodu častých nejasností byl v samotném úvodu teoretické části práce definován pojem *brownfield*, jehož uchopení bylo klíčové pro další vývoj a pochopení této práce. Následně byly popsány nejčastější příčiny vzniku těchto lokalit s důrazem na historii a vývoj na území České republiky. V další kapitole byly představeny vybrané klasifikace brownfieldů různých autorů s rozdílnostmi v pojetí a uchopení dané problematiky.

Vzhledem k tomu, že brownfieldy představují pro území značnou zátěž, byly shrnuty základní okruhy problémů existence brownfieldů a jejich negativní dopady na rozvoj území. Teoretická část se rovněž zaměřila na proces samotné regenerace těchto ploch s důrazem na zhodnocení nejvýznamnějších přínosů, jež regenerace brownfieldu pro území bezpochyby představuje, ale také na nejčastější úskalí, která proces regenerace zpravidla doprovázejí. V další části byl charakterizován tuzemský přístup k regeneraci brownfieldů, kde byli mimo jiné představeni nejvýznamnější aktéři a jejich role v procesu regenerace. Ve spojitosti se zaměřením práce byl vysvětlen potenciál regenerace brownfieldů pro rozvoj cestovního ruchu a jeho význam v periferních regionech.

Jedním z dílčích výstupů práce byla databáze turisticky zaměřených regenerací brownfieldů v oblastech vykazujících určité znaky periferních regionů. Vytvoření databáze předcházela rozsáhlá rešerše internetových zdrojů a odborné literatury. Na základě vytvořené databáze byly vybrány dvě případové studie, které byly podrobně analyzovány za využití kvalitativních a kvantitativních metod. Nejprve byla samostatně představena jednotlivá území s důrazem na jejich socioekonomickou charakteristiku a poté již samotné projekty regenerace s využitím informací získaných rozhovory s místními aktéry rozvoje a vyhodnocení dotazníkového šetření s návštěvníky daných lokalit.

Na základě získaných poznatků byly vyvozeny závěry ve formě seznamu doporučení pro investory soukromé i decizní sféry při výběru, plánování a realizaci projektů regenerací brownfieldů na cestovní ruch. Jako klíčové faktory úspěšnosti projektu byly identifikovány: dostatečná informovanost, komunikace a zapojení místního obyvatelstva do procesu regenerace, díky čemuž dochází k posílení důvěry a sounáležitosti komunity s daným územím

a zvyšování povědomí o dané problematice. Rovněž důraz na vzdělávání veřejných činitelů a šíření příkladů dobré praxe zvyšuje kvalitu rozhodování a podporu inovací. Důležitým faktorem je také zohlednění problémů a turistických potřeb daného území. Vhodným krokem může být například postavení cestovního ruchu na místních tradicích a historii, zároveň zaměření na udržitelné komplexní využití jak pro návštěvníky zvenčí, tak místní občany. S tím je spojen fakt, že využití brownfieldů pro cestovní ruch a volnočasové aktivity je velmi vhodnou variantou při dočasném využívání brownfieldových objektů.

Závěrem lze konstatovat, že cestovní ruch představuje jednu z významných možností orientace budoucího využití brownfieldů. S ohledem na zájem obyvatel o kvalitní využívání volného času může představovat význam nejen pro ekonomický rozvoj území, ale také pro zlepšování kvality života místní komunity. Chrám chmele a piva v Žatci a Mostecké jezero jsou zdařilými a smysluplnými příklady vhodně zvolené regenerace s ohledem na charakter a potřeby daného území. Jak vyplývá z provedených výzkumů, cestovní ruch je i z pohledu návštěvníků a místních obyvatel vnímán jako jeden z podnětných faktorů v rozvoji brownfieldových lokalit nejen v ekonomicky slabších regionech.

Summary

The thesis aimed to evaluate the potential of tourism in regenerating brownfield sites in peripheral areas. To do so, the basic theoretical foundations of the topic were described through literature research, and the term „brownfield“ was defined in the introduction due to frequent uncertainties. The most common causes and history of brownfield site development in the Czech Republic were also explored. Various classifications of brownfields were presented, followed by a summary of their negative effects on regional development. The thesis also focused on the process of regenerating these areas, evaluating benefits and common challenges and barriers. The domestic approach to brownfield regeneration and the roles of important actors were characterized as well.

The thesis includes a database of tourism-oriented brownfield regenerations in the peripheral areas. The database was compiled through extensive research of internet sources and professional literature. Based on the created database, two case studies were selected and analyzed in detail using qualitative and quantitative methods. These sites were introduced separately with a focus on their socio-economic features. After that, the regeneration projects were presented. The information for further analysis gathered through interviews with local development actors and a questionnaire survey with visitors to these sites. The research led to the development of recommendations in the form of a list for private and public investors on how to select, plan, and implement brownfield regeneration projects for tourism purposes.

In conclusion, it can be stated that tourism represents one of the significant opportunities for the utilization of brownfields. As more people want to use their leisure time effectively, regenerating brownfields for tourism and leisure activities can benefit the economic development of the area and improve the quality of life for residents. Proper forms of regeneration can also make the locality more attractive for the local community and visitors, thus strengthening local identity. The Temple of hops and beer in Zatec and the Most lake are positive examples of brownfield regeneration that fit the character and tradition of the environment. Research indicates that visitors perceive tourism as a stimulating factor for brownfield development.

Seznam literatury

Akademie digitální ekonomiky (2022). *Strategický plán rozvoje města Žatec 2022–2027*. https://www.mesto-zatec.cz/e_download.php?file=data/editor/1038cs_42.pdf&original=obcan-ZM-1-Bod-21-Priloha-1-Strategie_rozvoje_mesta_Zatec_2022_2027.pdf

Alker, S., Joy, V., Roberts, P., & Smith, N. (2000). The definition of brownfield. *Journal of Environmental Planning and Management*, 43(1), 49–69.

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/09640560010766?needAccess=true&role=button>

Bartsch, C., & Collaton, E. (1997). *Brownfields: Cleaning and Reusing Contaminated Properties*. Praeger Publisher.

Bellows, A. (2006). *Germany's Pleasure Dome*. <https://www.damninginteresting.com/retired/germanys-pleasure-dome/#more-390>

Bičík, I., Boudný, Z., Burda, T., Chromý, P., & Jančák, V. (n.d.). Mostecko: Charakteristika území – socioekonomická charakteristika. Mostecko – postmontánní krajina. *Digitální atlas zaniklých krajín*. <http://www.zaniklekrajiny.cz/atlas/charakteristika-uzemi-13/151-modelova-uzemi/mostecko/charakteristika-uzemi/764-soc-charakter-uzemi>.

Botterill, D., Owen, R. E., Emanuel, L., Foster, N., Gale, T., Nelson, C., & Selby, M. (2002). Perceptions from Periphery: The Experience of Wales. In Brown, F., & Hall, D. (Eds.). *Tourism in Peripheral Areas*. 7–38. https://www.researchgate.net/publication/290448946_Perceptions_from_the_periphery_-_the_experience_of_Wales

Brown, F., & Hall, D. (1999). The paradox of peripherality. In Brown, F., & Hall, D. (Eds.). *Tourism in Peripheral Areas*. 7–15. https://crt.dk/wp-content/uploads/06_rapport_Tourism_peripheral_areas.pdf

C-Mine (n.d). *About C-Mine. Mission & vision*. <https://www.c-mine.be/en/mission-vision>

Collins, A. (1999). Tourism development and natural capital. *Annals of Tourism Research*. 26(1), 98–109. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/14790530500072336?needAccess=true&role=button>

CzechInvest, (2020). *Statistiky*. <https://www.brownfielddy.eu/statistiky/>

CzechInvest, (n.d). *Brownfielddy*. <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-promunicipality/Podnikatelske-nemovitosti-a-brownfielddy/Brownfielddy>

CzechTourism (2022a, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Moravskoslezský kraj*. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-ch-cilu-2021-moravskoslezsky-kraj/>

CzechTourism. (2022b, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Liberecký kraj*. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-ch-cilu-2021-liberecky-kraj/>

Český statistický úřad. (2014, 27. listopadu). *Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem. Charakteristika správního obvodu Žatec*. https://www.czso.cz/csu/xu/spravni_obvod_zatec

Český statistický úřad. (2017, 28. prosince). *Charakteristika kraje. Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem*. https://www.czso.cz/csu/xu/charakteristika_kraje

Český statistický úřad. SLDB. (2021). *Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle nejvyššího dosaženého vzdělání a obcí vybraného okresu*. <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=SLD210072-OB-OK&z=T&f=TABULKA&skupId=4292&katalog=33519&pvo=SLD210072-OB-OK&pvokc=101&pvoch=40487>

Český statistický úřad. (2022a, 9. srpna). Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2022. <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112022>

Český statistický úřad (2022b, 9. června). *Charakteristika okresu Most. Krajská správa ČSÚ v Ústí nad Labem*. https://www.czso.cz/csu/xu/charakteristika_okresu_most

Český statistický úřad (2022c, 31. srpna). *Demografické údaje za města Ústeckého kraje – časová řada 2012 až 2021*. <https://www.czso.cz/csu/xu/demograficke-udaje-za-mesta-usteckeho-kraje-casova-rada-2007-az-2016>

Český statistický úřad. (2023, 8. března). *Podíl nezaměstnaných osob v krajích k 28. 2. 2023*. <https://www.czso.cz/csu/xc/mapa-podil-kraje>

ČTK. (2020, 11. září). Rekultivací po těžbě uhlí v ČR vznikla tři jezera, největší je Medard. *O Energetice*. <https://oenergetice.cz/uhli/rekultivaci-po-tezbe-uhli-v-cr-vznikla-tri-jezera-nejvetsi-je-medard>

Department of the Environment, Transport and the Regions (2000). *Our Towns and Cities: The Future. Delivering an Urban Renaissance*. HMSO.

Diamo. (n.d.). *Jezero Milada*. <https://www.diamo.cz/cs/pku/jezero/milada>

Doleželová, L., Hadlač, M., Kadlecová, M., Martinát, S., & Poledník, M. (2014).

DotaceEU. (n.d.). *Chrást chmele a piva*. <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu/projekty-pred-rokem-2014/9-rop-nuts-ii-severozapad/9-4-udrzitelny-rozvoj-cestovniho-ruchu/chram-chmele-a-piva>

Doleželová, L., Hadlač, M., Kadlecová, M., & Poledník, S., Redevelopment potential of brownfields: A-B-C classification and its practical application. *E+M. Ekonomie a Management*, 17(2), 34–44. DOI: 10.15240/tul/001/2014-2-003

Doleželová, L. (2015). *Regenerace brownfieldů – vývoj politik a příklady realizací*. IREAS, Institut pro strukturální politiku.

Ekolist.cz. (2020, 2. června). *Medard je v současnosti největším rekultivačním jezerem v Česku*. <https://ekolist.cz/cz/publicistika/priroda/medard-je-v-soucasnosti-nejvetsim-rekultivacnim-jezerem-v-cesku>

Ferber, U., Nathanail, P., Jackson, J. B., Gorski, M., Drobiec, L., Petříková, D., & Finka, M. (2006). *Brownfields Handbook: Cross-disciplinary educational tool focused on the issue of brownfields regeneration*. http://fast10.vsb.cz/lepob/index1/handbook_eng_screen.pdf

Ferenc, L. (2020). *Jezero Medard*. <https://www.navylet.cz/cs/cil/jezero-medard>

Förtsl, F. (2022). *Big Data analýza návštěvnosti Jezera Most v období 1. 7. 2021–31. 8. 2021*. Společnost T-Mobile.

- Frantál, B., Greer-Wootten, B., Klusáček, P., Krejčí, T., Kunc, J., & Martinát, S. (2014). Exploring spatial patterns of urban brownfields regeneration: The case of Brno, Czech Republic. *Cities*, 44, 9–18. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275114002108>
- Grimski, D., & Feber, U. (2001). Urban brownfields in Europe. *Health & Environmental Research Online (HERO)*, 9(1), 143–148. https://www.researchgate.net/publication/228865814_Urban_brownfields_in_Europe
- Hohl, A. E., & Tisdell C. A. (1995). Peripheral tourism: Development and management. *Annals of Tourism Research*. 22(3), 517–534. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/016073839500005Q?token=02375A621EE071C4FF655A9C88146D44AF776DBA6E5DDB52345F3C38772CCC727CBF26D8D380685657F521C1E87CD151&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230314211849>
- Hollander, J. B., Kirkwood, N. G. & Gold, J. L. (2010). *Principles of brownfield regeneration: Cleanup, Design, and Reuse of Derelict Land*. Island Press.
- Huml, P., & Vaníček, J. (2011). *Chrám chmele a piva v Žatci*. StavbaWEB. <https://www.stavbaweb.cz/huml-vaniek-chram-chmele-a-piva-v-zatci-6818/clanek.html>
- Chmelařské muzeum Žatec. (2015). *Historie a vývoj chmelařství v Žatci*. <http://www.chmelarskemuzeum.cz/cz/historie-chmele.htm>
- Chmelařské muzeum Žatec. (n.d.). *Historie chmelařského muzea*. <http://www.chmelarskemuzeum.cz/cz/historie.htm>
- Chrám chmele a piva. (n.d.a). *Chrám chmele a piva – areál*. <https://www.chchp.cz/areal-chram>
- Chrám chmele a piva (n.d.b). *Galerie sladovna*. <https://www.chchp.cz/areal-sladovna>
- iMostecko. Turistický informační portál. (n.d.). *Jezero Most*. <https://www.imostecko.cz/jezero-most/>
- InfoŽatec. (n.d.). *Poznejte blíže Žatec*. <https://www.infozatec.cz/>
- Jirásková, M. (2019). *Cestovní ruch jako potenciál pro rozvoj periferního území*. [Diplomová práce, Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS]. https://is.ambis.cz/th/azohl/Jiraskova_Michaela_DP_2019.pdf
- Kadeřábková, B., & Piecha, M. (2009). *Brownfields: Jak vznikají a co s nimi*. C. H. Beck.
- Kinšt, P. (2009, 24. října). V Žatci začne rekonstrukce historicky cenné budovy. *Žatecký a lounský deník*. https://zatecky.denik.cz/zpravy_region/zatec_sladovna_rekonstrukce_20091024.html
- Klusáček, P., Krejčí, T., Kunc, J., Mařinát, S., & Nováková, E. (2011). The postindustrial landscape in relation to local self-government in the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports*. 19(4), 8–28. https://www.researchgate.net/publication/286873157_The_post-industrial_landscape_in_relation_to_local_self-government_in_the_Czech_Republic
- Kotler, P., Bowen, J. T., & Baloglu, S. (2021). *Marketing for Hospitality and Tourism*. Pearson.

- Krajský úřad Ústeckého kraje. (2017). *Strategie rozvoje Ústeckého kraje do roku 2027*. https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1748791
- Kuda, F., & Smolová, I. (2007). *Technické a geografické aspekty integrace neprůmyslových brownfieldů do území*. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava.
- Kultura.cz. (n.d.). *Jezero Jiří-Družba. Příroda*. <http://www.kultura.cz/profile/7909-jezero-jiri-druzba>
- Kunc, J., & Toušek, V. (2001). Regionální aspekty transformace českého průmyslu. In A. Slaný (Ed.), *Česká ekonomika na přelomu tisíciletí*. 1, 515–530. Masarykova univerzita.
- Kunc, J., & Tonev, P. (2015). Průmyslová brownfields v České republice: vznik, vývoj, odvětvové a regionální rozdíly. In V. Klímová, & V. Žítek (Eds.), *XVIII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. 18, 541–545. Masarykova univerzita. DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-7861-2015-72
- Levi, D., & Kocher, S. (2006). The use of coastal brownfields as nature preserves. *Environment and behavior*. 38(6), 802–819. DOI: 10.1177/0013916505285217.
- Loures, L., & Vaz, E. (2016). Exploring expert perception towards brownfield redevelopment benefits according to their typology. *Habitat international*, 72, 66–76. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2016.11.003>
- Martinát, S., Krejčí, T., Klusáček, P., Dohnal, T., & Kunc, J. (2014). Brownfields and tourism: Contributions and barriers from the point of view of tourists. *Public Recreation and landscape protection – with man hand in hand?* 59–65. https://www.researchgate.net/profile/Erika-Igondova/publication/277567015_Rajecka_Dolina_recreational_landscape_potential/links/6308b9ae1ddd4470210e6cf4/Rajecka-Dolina-recreational-landscape-potential.pdf#page=59
- Martínková, I. (2021, březen). Kuřavková katastrofa. *Mostecké listy*. <https://www.mesto-most.cz/kuravkova-katastrofa/d-40615>
- Matylda Most. (n.d.) *Rekreační areál*. <https://www.matyldamost.cz/gallery#gallery-9>
- McCarthy, J. (2007). *Partnership, Collaborative Planning and Urban Regeneration*. Routledge Taylor & Francis Group.
- Mendlová, Z. (2022, 20. května). *Dvě uhelná jezera, dva jiné světy. Milada pokulhává za vzkvétajícím Mostem*. https://www.idnes.cz/usti/zpravy/jezero-most-milada-rozvoj-rozdil-hrvol-paparega-nedvedicky.A220519_102310_usti-zpravy_grr
- Město Most. Oficiální webové stránky. (2017a). *O městě. Současnost města Mostu*. <https://www.mesto-most.cz/soucasnost/d-7795/p1=62565>
- Město Most. Oficiální webové stránky. (2017b). *Historie města Mostu*. <https://www.mesto-most.cz/historie-mesta-mostu/d-3444/p1=61116>.
- Město Most. Oficiální webové stránky. (2019). *Město Most, jeho historie a správní vývoj*. <https://www.mesto-most.cz/mesto-most-jeho-historie-a-spravni-vyvoj/d-33922/p1=61116>
- Město Most. (2020a). *Strategický plán rozvoje města Most 2021–2027. Analytická část*. <https://www.mesto-most.cz/strategicky-plan-rozvoje-mesta-mostu-na-obdobi-2021-2027/ds-6089>

Město Most. (2020b, 24. září). *Jezero Most – vodní svět pro všechny*. <https://www.mesto-most.cz/jezero-most-vodni-svet-pro-vsechny/d-38728>

Město Žatec. (2019). *Komunitní plán sociálních služeb a prarodinných aktivit města Žatce na období 2020–2023*. https://www.mesto-zatec.cz/e_download.php?file=data/editor/717cs_27.pdf&original=35%20III.%20Komunitn%C3%AD%20pl%C3%A1n%20soci%C3%A1ln%C3%ADch%20slu%C5%BEeb%20a%20prorodinn%C3%BDch%20aktivit%20m%C4%9Bsta%20%C5%BDatce%20na%20obdob%C3%AD%202020%20-%202023.pdf

Město Žatec. (2021a). *Žatec a krajina žateckého chmele. Nominační dokumentace*. https://www.zatec-and-the-landscape-of-saaz-hops.com/resources/cs/UNESCO_Zatec_2021_A4.pdf

Město Žatec. (2021b). *Žatec a krajina žateckého chmele. Management plan nominovaného statku*. https://www.zatec-and-the-landscape-of-saaz-hops.com/resources/cs/UNESCO_Zatec_MP_A4.pdf

Ministerstvo průmyslu a obchodu, CzechInvest, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, & Ministerstvo životního prostředí. (2019). *Národní strategie regenerací brownfieldů 2019–2024*. <https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/podpora-brownfieldu/2019/8/NSRB-2019-2024.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. (2019). *Průručka pro investory při revitalizaci brownfieldů k aplikaci principů energetické efektivity a udržitelnosti*. <https://www.czgbc.org/files/2021/06/d175647197e1d127aa2b6aa35b2d29d9.pdf>

Ministerstvo životního prostředí (2007). Regenerace brownfields. *Planeta*, 15(3). [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/920C44FF3021A8C3C125725900456981/\\$file/planeta3_final.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/920C44FF3021A8C3C125725900456981/$file/planeta3_final.pdf)

Moravcová, I. (2019, 30. prosince). *Brownfieldy: Skrytá příležitost pro česká města*. Ministerstvo pro místní rozvoj. <https://www.dotaceu.cz/cs/microsites/op-urbactii/novinky/brownfieldy-skryta-prilezitost-pro-ceska-mesta>

Moscardo, G. (2005). Peripheral Tourism Development: Challenges, Issues and Success Factors. *Tourism Recreation Research*, 30(1), 27–43. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/02508281.2005.11081231?needAccess=true%20%E2%80%93>

Mostecké listy. (2021, březen). Kuřavková katastrofa. <https://www.mesto-most.cz/kuravkova-katastrofa/d-40615/p1=61116>

Muzeum Ústí. (n.d.). *Naučná stezka okolo jezera Milada*. <https://www.muzeumusti.cz/naucna-stezka-okolo-jezera-milada/>

Naše Voda. (2019, 15. dubna). *U jezera Matylda u Mostu mají vzniknout nové pláže a mola*. <https://www.nase-voda.cz/jezera-matylda-mostu-maji-vzniknout-nove-plaze-mola/>

Navrátil, J., Krejčí, T., Martinát, S., Pasqualetti, M. J., Klusáček, P., Frantál, B., & Tocháčková, K. (2018). Brownfields do not „only live twice“: The possibilities for heritage preservation and the enlargement of leisure time activities in Brno, the Czech Republic. *Cities*, 74, 52–63. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.11.003>

Novosák, J., & Bednář, P. (2011). *Hodnocení rozvojových předpokladů brownfields*. GEORG.

Osoba, P. (2021). Generel ploch brownfield. https://www.dsobroumovsko.cz/e_download.php?file=data/editor/85cs_1.pdf&original=Generel_ploch_brownfield.pdf

Ouředníček, M. (n.d.). *Urban sprawl*. Suburbanizace. https://www.suburbanizace.cz/04_teorie_urban_sprawl.htm

Pásková, M. (2009). *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Univerzita Hradec Králové.

Petrucová, A. (2007). Brownfields. In Gruntorád (Ed.), *Vědeckotechnický sborník ČD (s. 1–11)*. <https://docplayer.cz/37402260-Aranka-petrucova-1-brownfields.html>

Půček, M., & Koppitz, D. (2012). *Strategické plánování a řízení pro obce, města a regiony*. Národní síť Zdravých měst České republiky. https://www.dataplan.info/img_upload/f96fc5d7def29509aeffc6784e61f65b/publikace-nszm-el_2.pdf

Roletschek, R. (2020, 13. května). *Tropical Islands*. https://cs.wikipedia.org/wiki/Tropical_Islands#/media/Soubor:20-05-13-Tropical-Islands-0883_1-RalfR.jpg

Schultz, B., & Dosch, F. (2005). Trends der Siedlungsflächenentwicklung und ihre Steuerung in der Schweiz und Deutschland. *DISP*, 160(1), 5–15. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02513625.2005.10556901>

Sokolovská uhelná. (2010, 31. srpen). Bylo tady město, krajina...*4stav.cz*. <https://www.4stav.cz/bylo-tady-mesto-krajina%E2%80%A64c4567>

Statista (2022). *Attendance at leading water parks in Europe in 2021*. <https://www.statista.com/statistics/922259/most-visited-water-parks-in-europe/>

Stara Kopalnia (n.d.). *About Us*. <https://starakopalnia.pl/en/about-us/>

Steinführer, A., Bierzynski, A., Großmann, K., Haase, A., Kabisch, S., & Klusáček, P. (2010). *Population decline in Polish and Czech cities during post-socialism? Looking behind the official statistics*. *Urban Studies*, 47(11), 325–346. DOI: 10.1177/0042098009360224.

Svaz pěstitelů chmele ČR. (n.d.) *Žatecký chmel*. http://www.zateckychmel.eu/index_cz.html

Šauer, M., Vystoupil, J., & Holešinská, A. (2015). *Cestovní ruch*. Masarykova univerzita. https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/studijni_texty/cestovni_ruch_ePDF.pdf

Šilhánková, V. (2006). *Rekonverze vojenských brownfields*. Univerzita Pardubice.

Štýs, S. (2012). *Proměny Mostecka*. Statutární město Most.

TropicalIslands (n.d.). *About Tropical Islands. Europe's largest tropical holiday world*. <https://www.tropical-islands.de/en/planen-sie-ihren-besuch/relevante-informationen/ueber-tropical-islands>

Úřad práce ČR. Krajská pobočka Úřadu práce ČR v Ústí nad Labem. (2022). *Měsíční statistická zpráva – září 2022*. https://www.uradprace.cz/documents/37855/2602617/M%C4%9Bs%C3%AD%C4%8Dn%C3%AD_ULK_09_2022.pdf/38eba421-673c-1673-5010-d024cf472a22

VodaDnes. (2020, 18. září). *Přehled rekultivačních jezer v ČR*. <https://www.vodadnes.cz/2020/09/18/prehled-rekultivacnich-jezer-v-cr/>

Vojvodíková, B., Murínová, T., Khestl, F., Marková, B., Tichá, I., Pačlová, H., Walica, R., Peterová, J., Endel, S., Kuda, F., Koleček, M., Kolečková, Z., Rubišarová, K., Zezula, K., & Kiszka, J. (2012). *Brownfieldy – specifika, okolí a ideje*. Professional Publishing. https://www.researchgate.net/publication/343995298_Brownfieldy_-_specifika_okoli_a_ideje

Vojvodíková, B., Fojtík, R., & Tichá, E. (2021). Design and Verification of a Simple Approach to Brownfields Categorization. *Sustainability*, 13(20), 11206. <https://doi.org/10.3390/su132011206>

Vokurka, M. (2020, 9. listopadu). FOTO: Jako v Austrálii. Jezero Most připomíná lidem známé lokality v zámoří. *Mostecký deník*. https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/jezero-most-exoticke-lokality-20201109.html

Vondráčková, V., & Pavlas, M. (2007, 30. listopadu). *Brownfield pod lupou*. EnviWeb. https://pedagogika.phil.muni.cz/studium/citacni-norma#_Toc54687066

Vráblík, P. (2009). *Regenerace brownfieldů v modelové oblasti Podkrušnohoří a možnost jejich revitalizace*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Fakulta životního prostředí.

Wanhill, S. (1997). Peripheral Area Tourism: An European Perspective. *Progress in tourism and hospitality research*, 3, 47–70. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/%28SICI%291099-1603%28199703%293%3A1%3C47%3A%3AAID-PTH38%3E3.0.CO%3B2-F?saml_referrer=

Wanhill, S., & Buhalis, D. (1999). Introduction: Challenges for tourism in peripheral areas. *International Journal of Tourism Research*, 1(5), 295–297. <https://www.proquest.com/openview/82d6ec665c1312ccaff78841af34cab8/1?pq-origsite=gscholar&cbl=46547>

Wonderful Wanderings. (2020, 30. listopadu). C-Mine Genk: From Mining Site To Recreational Area. <https://wonderfulwanderings.com/c-mine-genk/>

Zdroje použité pro tvorbu databáze

Akademie digitální ekonomiky. (2022). *Strategický plán rozvoje města Žatec 2022-2027*. https://www.mesto-zatec.cz/e_download.php?file=data/editor/1038cs_42.pdf&original=obcan-ZM-1-Bod-21-Priloha-1-Strategie_rozvoje_mesta_Zatec_2022_2027.pdf

AJN. (n.d.). *Cité Nature Museum*. <http://www.jeannouvel.com/en/projects/musee-cite-nature/>

Bačáková, T. (2017). Význam science centra v Třebíči. [bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích]. https://theses.cz/id/lp4d7z/Bakal_sk_prce-Vznam_science_centra_v_T_eb_i_Tereza_Ba_kov.pdf

BrownfieldyEU. (n.d.). *Zámek Mirošovice*. <https://www.brownfieldy.eu/zamek-mirosovice/>

Centrum Babylon. (n.d.). *Náš příběh*. <https://www.centrumbabylon.cz/cs/vice/nas-pribeh/a-79/>

Cestami Proměn. (2016). *Proměny 2016*. <https://www.cestamipromen.cz/promeny-2016>

Cestami Proměn. (2017). *Proměny 2017*. <https://www.cestamipromen.cz/promeny-2017>

- Cestami Proměn. (2018). *Proměny 2018*. <https://www.cestamipromen.cz/promeny-2018>
- Cestami Proměn. (2019). *Proměny 2020*. <https://www.cestamipromen.cz/promeny-2019>
- Cestami Proměn. (2020). *Proměny 2020*. <https://www.cestamipromen.cz/promeny-2020>
- Cestami Proměn. (2022). *Proměny 2022*. <https://www.cestamipromen.cz/promeny-2022/1260>
- Český Rozhlas. (2022, 9. října). *V bývalém kravíně ve Žďáře nad Metují na Náchodsku vzniká muzeum zemědělské a požární techniky*. <https://hradec.rozhlas.cz/v-byvalem-kravine-ve-zdare-nad-metuji-na-nachodsku-vznika-muzeum-zemedelske-a-8841033>
- Čúzyová, M. (2017). *Kultúrne využitie industriálnych stavieb na príklade Tatranskej galérie v Poprade*. [bakalářská práce, Masarykova univerzita]. https://is.muni.cz/th/evgw6/FULL_Bakalarska_praca.pdf
- CzechInvest. (2022). *Služby pro municipality. Příklady dobré praxe. Brownfield*. <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-municipality/Priklady-dobre-praxe/Brownfield?tagID=926>
- Dolní Vítkovice. (n.d.). *O Dolních Vítkovicích*. <https://www.dolnivitkovice.cz/o-dolnich-vitkovicich/>
- Dostálová, T. (n.d.). Případová studie –Větruše. Z brownfieldu symbolem města. <https://adoc.pub/pipadova-studie-vtrue-z-brownfieldu-symbolem-msta.html>
- Dvůr Olšiny. (n.d.). *O nás. Historie*. <https://www.dvuolsiny.cz/o-nas>
- Gregorová, B., Hronček, P., Tometzová, D., Molokáč, M., & Čech, V. (2020). Transforming Brownfields as Tourism Destinations and Their Sustainability on the Example of Slovakia. *Sustainability*. 12(24), 10569; <https://doi.org/10.3390/su122410569>
- Horatschke, F. (n.d.). *Rekonstrukce objektu kotelny v Železném Brodě*. <https://www.archiweb.cz/b/rekonstrukce-objektu-kotelny-v-zeleznem-brode>
- Ferber, U., Nathanail, P., Jackson, J. B., Gorski, M., Drobiec, L., Petříková, D., & Finka, M. (2006). *Brownfields Handbook: Cross-disciplinary educational tool focused on the issue of brownfields regeneration*. http://fast10.vsb.cz/lepob/index1/handbook_eng_screen.pdf
- Chytrý region. (n.d.). *Hornický skanzen Žacléř*. <https://www.chytryregion.cz/cs/hornicky-skanzen-zacler-lampertice-dul-jan-sverma-cerne-uhli>
- iQLandia. (n.d.). *Historie od založení po současnost*. <https://iqlandia.cz/o-nas/historie>
- Jednou stopou Českem. (n.d.). *Stará huť u Adamova*. <https://www.jednostopouceskem.cz/listing/stara-hut-u-adamova/>
- Karásek, D. (2020). Regenerace brownfields na území města Zlín. [bakalářská práce, AMBIS, vysoká škola]. https://is.ambis.cz/th/da03c/Regenerace_brownfields_na_uzemi_mesta_Zlin_-_Karasek_Denis_.pdf
- Krkonoský deník. (2009, 31. ledna). *Plátenický dům zachránili před spadnutím jeho noví majitelé*. https://krkonosky.denik.cz/zpravy_region/platenicky-dum-zachranili-pred-spadnutim-jeho-novi.html

- Kupčíková, T. (2022, 15. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Středočeský kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-stredocesky-kraj-2/>
- Kupčíková, T. (2022, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Moravskoslezský kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-moravskoslezsky-kraj/>
- Kupčíková, T. (2022, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Jihomoravský kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-jihomoravsky-kraj/>
- Kupčíková, T. (2022, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Kraj Vysočina*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-kraj-vysocina/>
- Kupčíková, T. (2022, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Královéhradecký kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-kralovehradecky-kraj/>
- Kupčíková, T. (2022, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Liberecký kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-liberecky-kraj/>
- Kupčíková, T. (2022, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Plzeňský kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-plzensky-kraj/>
- Kupčíková, T. (2022, 19. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Pardubický kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-pardubicky-kraj/>
- Kupčíková, T. (2022, 21. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Zlínský kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-zlinsky-kraj/>
- Kupčíková, T. (2022, 21. července). *Návštěvnost turistických cílů 2021: Olomoucký kraj*. CzechTourism. <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-cilu-2021-olomoucky-kraj/>
- KUPE. (n.d.). Kulturně-umělecký prostor KUPE jsme otevřeli ve zrekonstruované vodárenské věži u východního nádraží v Opavě v roce 2016. <https://www.kupecko.cz/cz/o-nas>
- Kyselka, I., Szczyrba, Z., Kuda, F., & Smolová, I. (2006). *Revitalizace nevyužívaných neprůmyslových ploch v Olomouckém kraji. Případová studie zahraničních zkušeností k problematice brownfields*. https://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/Brownfields_zahranicni_pristupy.pdf
- Landek Park. (n.d.). *Historie*. <https://www.landekpark.cz/cs/historie/a-17/>
- Macek, J. (2020, 30. září). *Ozdoba regionu. S taji piva a chmele seznamuje unikátní areál v Žatci*. DeníkCz. <https://www.denik.cz/evropa-pro-cechy/mmr-eurofondy-stredocesky-kraj-20200925.html>
- Marková, B., Slach, O., & Hečková, M. (2013). *Továrny na sny. Základní desatero úspěchu při zavádění horizontálních projektů a kreativních inkubátorů a příklady dobré praxe rekonverze industriálního dědictví*. Triangl.
- Město Kolín. (2021, 12. května). *Kmochův dům je plně v majetku města. Podarí se získat dotaci na opravu?* <https://kolin.cz/kmochuv-dum-je-plne-v-majetku-mesta-podari-se-ziskat-dotaci-na-opravu>

Ministerstvo pro místní rozvoj, & CzechInvest. (2021). *Brownfieldy. Úspěšné regenerace napříč regiony*. <https://www.mmr.cz/getattachment/96b34459-970a-409a-93eb-c57549ddaded/attachment.aspx>

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu. (2022, 8. června). *Návštěvnost muzeí a galerií v roce 2021*. https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2022/06/Navstevnost_muzei_a_galerii_2021.pdf

Národní památkový ústav. (n.d.). *Zámek Sychrov*. <https://zamek-sychrov.cz/cs>

Oberste Baubehördeim Bayerischen Staatsministerium des Innern. (2006). *Stadt recyceln–Revitalisierung innerstädtischer Brachflächen. Dokumentation Bayerischer Landeswettbewerb 2006 Modellhafte Stadt- und Ortssanierung*. https://www.stmb.bayern.de/assets/stmi/buw/staedtebaufoerderung/iic6_oeff_themenheft_17.pdf

Piskorz, J. (2015). *Příklady úspěšně regenerovaných brownfields v MSK*. ARR. <https://docplayer.cz/21201306-Priklady-uspesne-regenerovanych-brownfields-v-msk.html>

Pixová, M. (2014). *Zkušenosti s revitalizací brownfieldů*. Centrum pro výzkum a inovaci v sociálních službách. <https://www.esfcr.cz/file/9684?lang=1>

Prázdné domy. (n.d.). *Schindlerova továrna (Vitka) – Brněnec*. <https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/853-schindlerova-tovarna-vitka-brnenec>

Pytel, S., Sitek, S., Chmielewska, M., & Zuzańska-Żyśko, E. (2021). Transformation Directions of Brownfields: The Case of the Górnoslaşsko-Zagłębiowska Metropolis. *Sustainability*, 13(4), 20–75. https://www.researchgate.net/publication/349323077_Transformation_Directions_of_Brownfields_The_Case_of_the_Gornoslasko-Zaglebiowska_Metropolis

Regionální rozvojová agentura jižní Moravy. (2010). *Případové studie regenerace brownfieldů*. Jihomoravský kraj.

Regionální rozvojová agentura jižní Moravy. (2011). *Případové studie regenerace brownfieldů*. Jihomoravský kraj.

Regionální rozvojová agentura jižní Moravy. (2012). *Případové studie regenerace brownfieldů*. Jihomoravský kraj.

Regionální rozvojová agentura jižní Moravy. (2016). *Případové studie regenerace brownfieldů*. Jihomoravský kraj.

Regionální rozvojová agentura jižní Moravy. (2020). *Případové studie regenerace brownfieldů*. Jihomoravský kraj.

Regionální turistické informační centrum. (n.d.). *Centrum textilního tisku*. <https://turistika.mucl.cz/centrum-textilniho-tisku/ds-1059>

Slach, O., & Koutský, J. (2012). *Konverze průmyslových brownfields na příkladu Sárska*. https://www.researchgate.net/publication/260207043_Konverze_prumyslovyh-brownfields_na_prikladu_Sarska

- Statista. (2023). *Attendance at leading water parks in Europe*. <https://www.statista.com/statistics/922259/most-visited-water-parks-in-europe/>
- StavbaWEB. (2012, 27. listopadu). *Rekonstrukce hutě František v Sázavě*. <https://www.stavbaweb.cz/rekonstrukce-hut-frantisek-v-sazav-8576/clanek.html>
- Šilhánková, V. (2006). *Rekonverze (vojenských) brownfields*. Univerzita Pardubice.
- Štěpánek, M. (2011). *Souhrnná zpráva o realizaci projektu „Terežín -projekt oživení historických památek“ v realizační fázi*. <https://adoc.pub/souhrnna-zprava-o-realizaci-projektu-terezin-projekt-oiveni-.html>
- Timbre. (n.d.). *Timbre Application Sites and European Best Practice Cases*. <http://www.timbre-project.eu/Cases.html>
- Turistické centrum Veselka. (n.d.). *Úvod*. <http://www.tic-veseli.cz/cz/>
- United States Environmental Protection Agency. (2018). *Brownfields. Success Story*. https://www.epa.gov/sites/default/files/2018-10/documents/pulaski_success_story.pdf
- Valentová, M. (2016). *Využití brown-field objektu pro cestovní ruch (v ČR nebo na mezinárodním trhu)*. [Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích]. https://dspace.jcu.cz/bitstream/handle/123456789/36593/DP-Valentova_Marketa.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vojvodíková, B., & Pletnická, J. (2006). *Několik příkladů regenerace brownfields v zahraničí*. *Sborník vědeckých prací Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava*. 1 (6), 25–30. <https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/60099/FAST2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- VTEI. (2016, 6. prosince). *Věžové vodojemy – nové využití specifického industriálního dědictví*. <https://www.vtei.cz/2016/12/vezove-vodojemy-nove-vyuziti-specifickeho-industrialniho-dedictvi/>
- Whatcity. (n.d.). *Brownfieldy prísekum*. https://slowakei.fes.de/fileadmin/user_upload/WHATCITY_Brownfieldy_prieskum.pdf
- Závěrka, V. (2020). *Rekultivace brownfieldu s využitím pro rekreaci a cestovní ruch*. [diplomová práce, Vysoká škola hotelová v Praze]. https://is.ucp.cz/th/b7r7d/Rekultivace_brownfieldu_s_vyuzitim_pro_rekreaci_a_cestovni_ruch__Diplomova_prace.pdf
- Zámek Svijany. (n.d.). *Stavba roku*. <https://www.zameksvijany.cz/stavba-roku.html>
- Zubačka. (2014, 25. března). *Výtopna Kořenov*. <https://www.zubacka.cz/index.php/vytopna>

Seznam příloh

Příloha 1 Databáze regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch	108
Příloha 2 Vzor dotazníku pro návštěvníky regenerovaných lokalit	114

Seznam obrázků

Obr. 1 A-B-C model. Zdroj: Doleželová et al. (2014).	19
Obr. 2 Počet brownfieldů evidovaných v Národní databázi brownfieldů v roce 2020. Zdroj: CzechInvest, 2020; vlastní zpracování.	32
Obr. 3 Počet a struktura brownfieldů publikovaných v Národní databázi brownfieldů za rok 2021; <i>vlastní zpracování</i>	32
Obr. 4 Struktura původního využití brownfieldů publikovaných v Národní databázi brownfieldů v roce 2021. Zdroj dat: CzechInvest, 2021; vlastní zpracování.	33
Obr. 5 Schéma tematických oblastí, kompetencí a prioritních kategorií brownfieldů.	35
Obr. 6 Struktura původního využití regenerovaných brownfieldů v databázi regenerovaných brownfieldů; vlastní zpracování.	39
Obr. 7 Struktura nového využití regenerovaných brownfieldů v databázi regenerovaných brownfieldů; vlastní zpracování.	39
Obr. 8 Struktura vlastnictví regenerovaných brownfieldů v databázi regenerovaných brownfieldů; <i>vlastní zpracování</i>	41
Obr. 9 Komplex aquaparku Tropical Islands zvenčí. Zdroj: Roletschek, 2020.	43
Obr. 10 Areál centra vědy a umění Stara Kopalnia ve Valbřichu. Zdroj: Stara Kopalnia, n.d.	43
Obr. 11 Kulturní a rekreační komplex C-Mine. Zdroj: WonderfulWanderings, 2020.	44
Obr. 12 Podíl nezaměstnaných osob v okresech Ústeckého kraje v roce 2022. Zdroj: vlastní zpracování.	45
Obr. 13 Vývoj počtu obyvatel v Žatci v letech 2000–2021. Zdroj dat: ČSÚ, 2022c; vlastní zpracování.	47
Obr. 14 Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatelstva v Žatci v porovnání s ČR v roce 2021. Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování.	48
Obr. 15 Oblasti pěstování chmele v ČR vymezené zákonem. Zdroj: Chmelařské muzeum Žatec, 2015.	51
Obr. 16 Část areálu Chrámu chmele a piva s Chmelovým majákem a Muzeem chmelařství. Zdroj: autor, 2023.	52
Obr. 17 Chmelový orloj. Zdroj: CHCHP, n.d.	53
Obr. 18 Galerie Sladovna. Zdroj: autor, 2023.	53
Obr. 19 Rekonstrukce žatecké sladovny. Zdroj: Kinšt, 2009.	55
Obr. 20 Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v SO ORP Žatec v letech 2010–2021. Zdroj dat: ČSÚ, 2023; vlastní zpracování.	56
Obr. 21 Vývoj počtu obyvatel v Žatci v letech 2000–2021. Zdroj dat: ČSÚ, 2022c; vlastní zpracování.	62
Obr. 22 Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatelstva v Mostě v porovnání s ČR v roce 2021. Zdroj dat: ČSÚ 2021; vlastní zpracování.	63
Obr. 23 Přesunutý kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě. Zdroj: autor, 2023.	65

Obr. 24 Podoba původního města Mostu. Zdroj: Mostecké listy (2021).....	66
Obr. 25 Pohled na jezero Most z jižní strany. Zdroj: autor, 2023.	68
Obr. 26 Plánek území jezera Most. Zdroj: Město Most (2020b).	69
Obr. 27 Rozdělení unikátních návštěvníků jezera Most v období 1.7. 2021–31. 8. 2021 dle místa bydliště na základě vzdálenosti. Zdroj: Förstl, 2022.	71
Obr. 28 Rozdělení návštěvníků jezera Most v období 1. 7. 2021–31. 8. 2021 dle okresů bydliště. Zdroj: Förstl, 2022.	72
Obr. 29 Jezero Medard. Zdroj: Ferenc, 2020.	75
Obr. 30 Pohled na jezero Milada. Zdroj: Muzeum Ústí, n.d.	76
Obr. 31 Rekreační areál jezera Matylda. Zdroj: Matylda Most, n.d.	76
Obr. 32 Povrchový lom Jiří na Sokolovsku. Zdroj: Sokolovská uhelná, 2010.....	77
Obr. 33 Povědomí respondentů o regeneraci Chrámu chmele a piva a jezera Most. Zdroj: vlastní výzkum.	81
Obr. 34 Znalost respondentů o původním využití Chrámu chmele a piva a jezera Most. Zdroj: vlastní výzkum.	81
Obr. 35 Vztah respondentů k městům Žatec a Most. Zdroj: vlastní zpracování.	82
Obr. 36 Důvody návštěvy Chrámu chmele a piva a jezera Most. Zdroj: vlastní výzkum.	82
Obr. 37 Hodnocení regenerace areálu Chrámu chmele a piva. Zdroj: vlastní výzkum.	83
Obr. 38 Hodnocení regenerace oblasti Mosteckého jezera. Zdroj: vlastní výzkum.....	84
Obr. 39 Preference využití lokality areálu Chrámu chmele a piva. Zdroj: vlastní výzkum....	84
Obr. 40 Preference využití lokality jezera Most. Zdroj: vlastní výzkum.	85

Seznam tabulek

Tab. 1 Základní údaje o šetřených lokalitách.	14
Tab. 2 Základní okruhy problémů existence brownfieldů v území.....	24
Tab. 3 Shrnutí pozitiv regenerace brownfieldů	27
Tab. 4 Shrnutí bariér regenerace brownfieldů	29
Tab. 5 Přínosy cestovního ruchu v periferních oblastech.....	37
Tab. 6 Počet regenerovaných brownfieldů v databázi dle státu.	38
Tab. 7 Vybrané zahraničí příklady regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch z databáze regenerovaných brownfieldů.....	42
Tab. 8 Vybrané turistické atraktivity v Žatci.....	50
Tab. 9 SWOT analýza Chrámu chmele a piva.	60
Tab. 10 Vybrané turistické cíle ve městě Most	64
Tab. 11 Základní parametry jezera Most.....	67
Tab. 12 Rozdělení unikátních návštěvníků v období 1. 7. 2021 - 31. 8. 2021 dle státu bydliště.	72
Tab. 13 Rekultivovaná jezera a plánované rekultivace v České republice.....	74
Tab. 14 SWOT analýza jezera Most.....	78
Tab. 15 Sociodemografické údaje o respondentech.	79

Přílohy

Příloha 1 Databáze regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch

Název objektu	Stát	Region	Obec	Původní využití	Současné využití	Začátek realizace	Konec realizace	Vlastnictví	Návštěvnost za rok 2021
Aeroville	Německo	Porýní-Falc	Zweibrücken	vojenské plochy a objekty	volnočasové aktivity, civilní letiště, outlet centrum, bydlení, multimediální park	1999	2002	soukromé	-
Agrocentrum Ohrada	Česká republika	Jihomoravský kraj	Visky	zemědělství	rekreace	2001	2004	soukromé	-
Areál Kukla	Česká republika	Jihomoravský kraj	Oslavany	průmysl (těžební)	multifunkční vzdělávací centrum a zábavní park	2009	2017	soukromé	31 235
Areál Terezín	Česká republika	Ústecký kraj	Terezín	vojenské plochy a objekty	kulturně-vzdělávací areál	2011	2015	veřejné	-
Areál Velká dohoda	Česká republika	Jihomoravský kraj	Lipovec	průmysl (těžební)	přírodní zábavní park	2011	2013	soukromé	-
Areál Větruše	Česká republika	Ústecký kraj	Ústí nad Labem	občanská vybavenost	zámek s rozhlednou, ubytování, zrcadlové bludiště	2002	2005	veřejné	25 430
Areál vodního mlýna Vepřek	Česká republika	Středočeský kraj	Vepřek	průmysl (mlynářský)	multifunkční kulturní centrum a muzeum	2012	současnost	soukromé	-
Autokemp Primátor	Česká republika	Pardubický kraj	Litomyšl	cestovní ruch a rekreace	rekreace	2022	2023	kombinované	-
Baťův institut	Česká republika	Zlínský kraj	Zlín	průmysl (obuvnický)	kulturně-vzdělávací centrum	2011	2013	veřejné	22 228
Bělá v pohybu	Česká republika	Olomoucký kraj	Bělá pod Pradědem	občanská vybavenost	zábavní centrum	2015	2016	veřejné	-
Bismarck	Německo	Severní Porýní-Vestfálsko	Gelsenkirchen	průmysl (těžební)	kulturní a sportovní zařízení	1995	2004	soukromé	-
Bývalé nádraží Sonnenberg	Německo	Durynsko	Sonnenberg	doprava	festivalový areál a výstaviště	2011	2012	veřejné	-
Centrum Babylon	Česká republika	Liberecký kraj	Liberec	průmysl (textilní)	zábavní park	1996	1998	soukromé	86 390
Centrum Caolinum	Česká republika	Plzeňský kraj	Nevřeň	občanská vybavenost	muzeum a kulturní centrum	2013	2014	veřejné	5 849
Centrum Eden	Česká republika	kraj Vysočina	Bystřice nad Pernštejnem	občanská vybavenost	zábavní a poznávací park	2013	2015	veřejné	21 803
Centrum sklářského umění - Hut' František	Česká republika	Středočeský kraj	Sázava	průmysl (hutnický)	muzeum a galerie	2008	2013	soukromé	4 338
Centrum	Česká	Liberecký kraj	Česká	zemědělství	muzeum	2010	2011	veřejné	-

textilního tisku	republika	ý kraj	Lípa						
C-Mine	Belgie	Vlámsko	Genk	průmysl (těžební)	kulturní centrum, muzeum a galerie	2001	2005	veřejné	-
DinoPark Ostrava	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Doubrava	průmysl (těžební)	zábavní park	2009	2009	soukromé	169 123
Dolní Vítkovice	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Ostrava	průmysl (strojírenský)	vzdělávací, kulturní a společenský komplex	2007	současnost	kombinované	620 292
DOTEK - Dům Obnovy Tradic, Ekologie a Kultury	Česká republika	Královéhradecký kraj	Horní Maršov	sakrální objekt	muzeum a vzdělávací středisko	2009	2013	soukromé	-
Důl Guido	Polsko	Slezské vojvodství	Zabrze	průmysl (těžební)	muzeum a expozice	2002	2007	veřejné	-
Dům Sigmunda Freuda	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Příbor	obytný prostor	muzeum	2006	2006	soukromé	831
Dvůr Olšiny	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Karviná	zemědělství	jízdárna s hotelem a restaurací	2002	2007	soukromé	-
Egon Schiele Art Centrum	Česká republika	Jihočeský kraj	Český Krumlov	průmysl (pivovarnictví)	galerie	1993	1993	veřejné	84 550
Ekotechnické centrum Alternátor	Česká republika	kraj Vysočina	Třebíč	průmysl (obuvnický)	zábavní vědecký park	2010	2015	veřejné	4 740
Fabrika 1861	Česká republika	Liberecký kraj	Semily	průmysl (textilní)	kulturní centrum a galerie	2019	2021	soukromé	-
Fabrika Svitavy	Česká republika	Pardubický kraj	Svitavy	průmysl (textilní)	multifunkční vzdělávací a kulturní centrum	2005	2008	veřejné	-
Farma Buisson	Francie	Île-de-France	Champs-sur-Marn	zemědělství	kulturní centrum	1990	2000	soukromé	-
Garten Reden	Německo	Sársko	Schiffweiler	průmysl (těžební)	zábavní park	2004	2015	kombinované	-
Gascogne caserne Espagne	Francie	Midi-Pyrénées	Auch	vojenské plochy a objekty	permanentní zázemí cirkusu	2012	2012	veřejné	-
Hornický skanzen	Česká republika	Královéhradecký kraj	Žacléř	průmysl (těžební)	muzeum	2015	2018	soukromé	3 827
Hrad Kospoda	Německo	Durynsko	Kospoda	občanská vybavenost	zámecká expozice a veřejnosti zpřístupněný zámecký areál	-	2010	soukromé	-
Chrám chmele a piva	Česká republika	Ústecký kraj	Žatec	průmysl (pivovarnictví)	muzeum, galerie a kulturní centrum	2009	2011	veřejné	9 684
iQLandia a science center	Česká republika	Liberecký kraj	Liberec	průmysl (strojírenství)	zábavní vědecký park	2009	2014	soukromé	250 000
Jezero Milada	Česká republika	Ústecký kraj	Ústí nad Labem	průmysl (těžební)	rekreace a sport	1997	2015	veřejné	-
Jezero Most	Česká republika	Ústecký kraj	Most	průmysl (těžební)	rekreace a sport	2008	2020	veřejné	-

Kačica	Slovenská republika	Banskobystrický kraj	Banská Bystrica	občanská vybavenost	přírodovědné populárně-vědecké centrum	2020	současnost	veřejné	-
Kláster Broumov	Česká republika	Královéhradecký kraj	Broumov	sakrální objekt	kulturně-poznávací komplex	2013	2015	církevní	17 331
Kmochův dům	Česká republika	Středočeský kraj	Kolín	obytný prostor	muzeum a galerie	2017	současnost	veřejné	-
Kostrzynská pevnost	Polsko	Lubušské vojvodství	Kostřín	vojenské plochy a objekty	turisticky zpřístupněný objekt	2004	2007	veřejné	-
Kotelna Železný Brod	Česká republika	Liberecký kraj	Železný Brod	průmysl (textilní)	muzeum a galerie	2013	2014	soukromé	-
Kuhlman PCUK	Francie	Nord-Pas-de-Calais	Leers, Wattrelos	průmysl (chemický)	veřejný přírodní park	2007	2010	kombinované	-
Kulturfabrik	Švýcarsko	Curych	Wetzikon	průmysl (slévárenský)	kulturní centrum	1982	2004	soukromé	-
Kulturní centrum Pivovar	Česká republika	Plzeňský kraj	Domažlice	průmysl (přivarnictví)	přivarnictví, multifunkční kulturní centrum a galerie	2012	2020	kombinované	-
KUPE Opava	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Opava	vodohospodářství	kulturní a umělecký komplex	2012	2015	soukromé	-
La Piscine Museum	Francie	Hauts-de-France	Roubaix	občanská vybavenost	muzeum	1998	2001	veřejné	-
Landek Park	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Ostrava	průmysl (těžební)	muzeum, rekreační a sportovní areál	1987	1993	soukromé	195 237
Loisinonord	Francie	Hauts-de-France	Bethune	průmysl (těžební)	rekreační areál	1990	1996	veřejné	-
Městské muzeum Mimoň	Česká republika	Liberecký kraj	Mimoň	občanská vybavenost	muzeum	2009	2010	veřejné	946
Moravské kartografické centrum	Česká republika	Jihomoravský kraj	Velké Opatovice	občanská vybavenost	muzeum	1989	2007	veřejné	-
Müllerův dům - muzeum města Tišnova	Česká republika	Jihomoravský kraj	Tišnov	obytný prostor	muzeum	2010	2011	veřejné	2 728
Muzeum berounské keramiky	Česká republika	Středočeský kraj	Beroun	občanská vybavenost	muzeum a galerie	2012	2015	veřejné	-
Muzeum civilní obrany	Česká republika	Ústecký kraj	Ústí nad Labem	vojenské plochy a objekty	muzeum	2012	2016	soukromé	-
Muzeum historické hasičské techniky	Česká republika	Liberecký kraj	Chrastava	zemědělství	muzeum	1991	2000	soukromé	609
Muzeum nové generace	Česká republika	kraj Vysočina	Žďár nad Sázavou	sakrální objekt	muzeum	2014	2015	soukromé	-
Muzeum Olomouckých tvarůžků	Česká republika	Olomoucký kraj	Loštice	občanská vybavenost	muzeum	2013	2014	veřejné	15 591

Muzeum sklářství	Česká republika	Zlínský kraj	Karolinka	občanská vybavenost	muzeum	2013	2014	veřejné	-
Muzeum Tesla	Česká republika	kraj Vysočina	Třešť	zemědělství	muzeum	2003	2018	veřejné	-
Muzeum tradic	Česká republika	Středočeský kraj	Soutice	zemědělství	muzeum	2009	2010	soukromé	-
Muzeum venkova	Česká republika	Královéhradecký kraj	Úpice	zemědělství	muzeum	2002	2015	soukromé	-
Muzeum vystěhovalců do Brazílie a muzeum Horních Vsí	Česká republika	Liberecký kraj	Ralsko	občanská vybavenost	muzeum	2014	2017	veřejné	-
Muzeum zemědělských strojů	Česká republika	Královéhradecký kraj	Žďár nad Metují	zemědělství	muzeum	2021	2022	veřejné	-
Oblastní galerie v Liberci	Česká republika	Liberecký kraj	Liberec	občanská vybavenost	muzeum a galerie	2009	2014	veřejné	26 265
Oranžerie v Lomnici u Tišnova	Česká republika	Jihomoravský kraj	Lomnice u Tišnova	zemědělství	expoze	2011	2014	soukromé	-
Památník městyse Vraný	Česká republika	Středočeský kraj	Vraný	obytný prostor	muzeum	2004	2009	veřejné	-
Park Mirakulum	Česká republika	Středočeský kraj	Milovice	vojenské plochy a objekty	zábavně naučný park	2009	2012	soukromé	282 451
PASK - Pavilon skla Klatovy	Česká republika	Plzeňský kraj	Klatovy	průmysl (sklářský)	muzeum	2014	2014	veřejné	4 644
Penzion Ve Věži	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Bohumín	vodohospodářství	ubytování a rozhledna	2005	2006	veřejné	-
Pivovar Cvikov	Česká republika	Liberecký kraj	Cvikov	průmysl (pivovarnictví)	pivovar s restaurací a exkurzemi	2013	2014	soukromé	-
Porzellanikon	Německo	Bavorsko	Selb	průmysl (porcelánový)	muzeum a galerie	2002	2005	veřejné	65 000
Rodný dům Johanna Gregora Mendela	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Vražné	obytný prostor	muzeum	2002	2007	veřejné	318
Rozhledna ve vodárenské věži	Česká republika	Středočeský kraj	Kolín	vodohospodářství	rozhledna	2014	2015	veřejné	4 960
Site MAXEI	Francie	Hauts-de-France	Arras	průmysl (strojírenství)	výstaviště La Cité Nature	1998	2004	veřejné	-
Sladovna Písek	Česká republika	Jihočeský kraj	Písek	průmysl (pivovarnictví)	dětské kulturní centrum a galerie	2004	2015	veřejné	15 586
Solný důl Bochnia	Polsko	Malopolské vojvodství	Bochnia	průmysl (těžební)	veřejnosti zpřístupněný důl a expoze	-	1995	veřejné	-
Solný důl Velička	Polsko	Malopolské vojvodství	Velička	průmysl (těžební)	veřejnosti zpřístupněný důl a expoze	-	-	veřejné	-

Stará huť u Adamova	Česká republika	Jihomoravský kraj	Adamov	průmysl (hutnický)	technická památka a muzeum	1971	1984	veřejné	1 745
Stara Kopalnia Centrum	Polsko	Dolnoslezské vojvodství	Valbřich	průmysl (těžební)	centrum vědy a umění	1999	2014	kombinované	201 000
Střížkův plátenický dům	Česká republika	Liberecký kraj	Horní Branná	obytný prostor	penzion a muzeum	2005	2010	soukromé	-
Svět Komenského	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Fulnek	sakrální objekt	muzeum	2019	2020	veřejné	1 293
Sýpka Jevišovice	Česká republika	Jihomoravský kraj	Jevišovice	zemědělství	kulturní, sportovní a informační centrum	2003	2003	veřejné	-
Švýcárna Slatiňany	Česká republika	Pardubický kraj	Slatiňany	zemědělství	muzeum	2010	2012	veřejné	16 712
Tatra galéria	Slovenská republika	Prešovský kraj	Poprad	průmysl (energetický)	muzem a galerie	1997	2014	veřejné	-
Továrna Mastných	Česká republika	Liberecký kraj	Lomnice nad Popelkou	průmysl (textilní)	kulturní centrum, muzeum a galerie	2012	2017	soukromé	-
Továrna Oskara Schindlera	Česká republika	Pardubický kraj	Brněnec	průmysl (textilní)	muzeum	2019	současnost	soukromé	-
Továrna Pulaski	USA	Virginia	Pulaski	průmysl (strojírenství)	rekreace	2015	2016	veřejné	-
Trezor přírody	Česká republika	Zlínský kraj	Horní Lideč	vodohospodářství	multimediální expozice	2020	2021	veřejné	-
Tropical Islands	Německo	Braniborsko	Halbe	vojenské plochy a objekty	aquapark a wellness	2003	2004	soukromé	1 233 000
Turistické centrum Veselka	Česká republika	Jihomoravský kraj	Veselí nad Moravou	zemědělství	informační, vzdělávací a kulturní centrum	2011	2012	veřejné	-
Tvrz Malešov	Česká republika	Středočeský kraj	Malešov	obytný prostor	kulturní centrum	2002	2017	soukromé	-
Uhelný mlýn	Česká republika	Středočeský kraj	Libčice nad Vltavou	průmysl (těžební)	galerie a multifunkční prostory	2011	2017	soukromé	-
Výtopna Kořenov	Česká republika	Liberecký kraj	Kořenov	doprava	muzeum	2015	2016	soukromé	6 056
Westernové městečko Boskovice	Česká republika	Jihomoravský kraj	Boskovice	průmysl (těžební)	zábavní park	1994	2009	soukromé	-
Zámek Hustopeče nad Bečvou	Česká republika	Olomoucký kraj	Hustopeče nad Bečvou	občanská vybavenost	zámecká expozice	2005	2018	veřejné	-
Zámek Kunín	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Kunín	občanská vybavenost	zámecká expozice	1997	2006	veřejné	11 128
Zámek Míroslav	Česká republika	Jihomoravský kraj	Míroslav	občanská vybavenost	zámecká expozice	2014	2015	veřejné	1 678

Zámek Mírošovice	Česká republika	Ústecký kraj	Hrobčice	občanská vybavenost	zámecká expozice	2021	současnost	veřejné	-
Zámek Rychvald	Česká republika	Moravskoslezský kraj	Rychvald	občanská vybavenost	zámecká expozice	2009	2017	soukromé	-
Zámek Svijany	Česká republika	Liberecký kraj	Svijany	občanská vybavenost	zámecká expozice	2013	2016	soukromé	8 609
Zámek Sychrov	Česká republika	Liberecký kraj	Sychrov	občanská vybavenost	zámecká expozice a kulturní centrum	2000	2007	veřejné	-
Železářny ve Völklingenu	Německo	Sársko	Völklingen	průmysl (hutnický)	muzeum	1994	2015	veřejné	-

Příloha 2 Vzor dotazníku pro návštěvníky regenerovaných lokalit

1. Co si představíte pod pojmem brownfield?

*Brownfield je nemovitost (pozemek, objekt, areál, území), která je nevyužívaná, zanedbaná a může být i kontaminovaná. Vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné činnosti. Brownfieldem tedy mohou být všechny nevyužívané chátrající plochy a objekty (např. bývalé průmyslové a zemědělské areály, sklady, dopravní stavby, pozemky po hlubinné těžbě aj.). Brownfield nelze vhodně a efektivně využívat, aniž by proběhl proces jeho **regenerace** (definice CzechInvest).*

2. Víte, že je tato lokalita regenerovaným brownfieldem?

- a) ano
- b) ne

3. Víte, jaké bylo původní využití lokality?

- a) ano
- b) ne

4. Jaký máte k této lokalitě vztah?

- a) bydlím zde
- b) město pravidelně navštěvuji nebo bydlím v blízkém okolí (např. návštěva za účelem dojížděky do zaměstnání, školy, za službami, rodinou, přáteli...)
- c) jsem turista
- d) jiné (doplňte):

5. Za jakým účelem jste jezero Most navštívili? Lze vybrat více odpovědí.

- a) nabídka služeb
- b) vidět způsob regenerace lokality
- c) jiné (doplňte):

6. Jak hodnotíte regeneraci lokality dle následujících hledisek? V každém řádku vyberte jednu odpověď na stupnici.

Hledisko	velmi dobře	dobře	průměrně	špatně	velmi špatně
Celková regenerace					
Aktuální způsob využití lokality					
Estetika					
Zvýšení atraktivity území					
Ekonomický přínos pro území					

Kulturní přínos pro místní komunitu					
Sociální přínos pro místní komunitu					
Zlepšení životních podmínek místního obyvatelstva					

7. Jaké využití byste pro tuto lokalitu preferovali? Lze vybrat více odpovědí.

- a) cestovní ruch a rekreace (stávající)
- b) bydlení
- c) průmyslová zóna
- d) administrativní budovy
- e) obchodní centrum
- f) park
- g) umístění obnovitelných zdrojů energie
- h) dětské hřiště
- i) sportovní areál
- j) jiné (*uved'te*):

8. Co se Vám na regeneraci areálu líbí?

9. Co se Vám na regeneraci areálu nelíbí, popř. co byste navrhovali ke zlepšení?

10. Jaké je místo Vašeho bydliště?

- a) Most
- b) jiná obec v Ústeckém kraji
- c) jiný kraj

11. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena
- c) jiné

12. Jaký je Váš věk?

- a) 18–25 let
- b) 26–35 let
- c) 35–45 let
- d) 46–55 let
- e) 56–65 let
- f) více než 65 let

13. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity

- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské